

T.C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI

**DIŞ TİCARETTE HAKSIZ REKABET
VE HAKSIZ REKABETE KARŞI KORUNMA
— TÜRKİYE UYGULAMASI —
DAMPİNG, ANTI DAMPİNG
SÜBVANSİYON, TELAFİ EDİCİ VERGİLER**

26153

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Şerafettin DÜZTEPE

TEZ DANIŞMANI : Doç. Dr. Emin ERTÜRK

BURSA - 1993

**T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

İÇİNDEKİLER

Sayfa

GİRİŞ	1
-------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

DÜNYA TİCARETİNDE HAKSIZ REKABET VE KORUNMA ÖNLEMLERİ

I. HAKSIZ REKABET VE ARAÇLARI	4
A. HAKSIZ REKABET	4
B. HAKSIZ REKABET ARAÇLARI	7
1. Damping Yapmak	7
a. Dampingin Tanımı	7
b. Damping Çeşitleri	8
2. İhracatı Sübvansiyone Etmek	8
C. KORUYUCU DIŞ TİCARET POLİTİKALARI VE HAKSIZ REKABET.....	11
II. DAMPİNG VE SÜBVANSİYONA KARŞI KORUNMA ARAÇLARI	18
A. GATT ANTI DAMPİNG KODU	21
1. Kod'un Amaçları Ve Dayandığı İlkeler	23
2. Kod'un Genel Olarak Değerlendirilmesi	23
a. Anti Damping Kodu	23
b. Dampinge Karşı Uygulamalar Komitesi	24
c. Son Hükümler	25
3. Temel Kavram Ve İlkeler	25
a. Benzer Mal	25
b. Normal Değer	26
c. İhracat Fiyatı	25
d. Fiyatların Karşılaştırılması	27
e. Damping Marjı	27
f. Zarar Kavramı Ve İçeriği	27

g. Üretim Dalı	28
h. Nedensellik Bağı	29
4. Soruşturmanın Başlatılması Ve Yürütülmesi	29
a. Başvuru.....	29
b. Soruşturmanın Başlatılması Ve Sona Erdirilmesi	30
5. Damping Giderici Uygulamalar	31
a. Taahhütler	31
b. Geçici Önlem	31
c. Kesin Önlem	32
6. Uygulamalarla İlgili Diğer Esaslar	33
a. Geriye Dönük Uygulama	33
b. Gelişme Yolundaki Ülkelere Tanınan Ayrıcalık	33
c. Görüşmeler, Uzlaşma ve Uzlaşmazlıkların Çözümü.....	34
B. GATT SÜBVANSİYONLAR KODU	35
1. Kod'un Genel Olarak Değerlendirilmesi	35
2. Kod'un İncelenmesi	37
a. Genel Esaslar	37
b. Sübvansiyonun Sınırları	42
c. Gelişme Yolundaki Ülkelerin Durumu	45
d. Özel Durumlar	45
e. Komite'nin Durumu	46
f. Uzlaşma Ve Uzlaşmazlıkların Çözümü.....	46
g. Kod'a Katılma Ve Ayrılma	47
C. DAMPİNG VE SÜBVANSİYONUN EKONOMİK ETKİLERİ	49
1. Sübvansiyonun Etkisi	52
2. Dampingin Etkisi	57

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE HAKSIZ REKABETE KARŞI KORUNMA

I. TÜRKİYE'DE HAKSIZ REKABETE İLİŞKİN YASAL DÜZENLEMELER VE TEMEL KAVRAMLAR.....	61
A. HAKSIZ REKABET İLE İLGİLİ MEVZUATA GEREK DUYULMASININ NEDENLERİ.....	61
B. TÜRKİYE'DEKİ MEVZUATIN HUKUKİ DAYANAĞI	64
1. İthalâtta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Kanun	65
2. İthalâtta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Karar	75
3. İthalâtta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Yönetmelik	78
a. Amaç Ve Kapsam	78
b. Şikayet Soruşturmanın Başlatılması, Yürütülmesi Ve Durdurulması	78
c. Taahhütler	83
d. Damping Kavramı	84
e. Sübvansiyon Kavramı	88
f. Zarar Kavramı	89
II. HAKSIZ REKABETLE İLGİLİ OLARAK AÇILAN SORUŞTURMALAR VE SONUÇLARI.....	91
A. AVRUPA TOPLULUĞUNUN TÜRKİYE ALEYHİNE BAŞLATTIĞI ANTI DAMPİNG, ANTI SÜBVANSİYON SORUŞTURMALARI VE SONUÇLARI	92
B. TÜRKİYE'NİN DİĞER ÜLKELERLE İLGİLİ OLARAK BAŞLATTIĞI ANTI DAMPİNG, ANTI SÜBVANSİYON SORUŞTURMALARI VE SONUÇLARI.....	95
C. HAKSIZ REKABETİN TİCARETİMİZE ETKİSİ	101
SONUÇ.....	104

EK-1 İHRACAT SÜBVANSİYONLARINI GÖSTEREN LİSTE	109
EK-2 DAMPİNG VEYA SÜBVANSİYONA KONU İTHALATA İLİŞKİN ŞİKAYET BAŞVURUSUNDA BULUNACAK BİLGİLER	113
EK-3 DAMPİNG VEYA SÜBVANSİYON SORUŞTURMALARINDA İTHALATÇILAR TARAFINDAN VERİLECEK BİLGİLER	117
EK-4 DAMPİNG VEYA SÜBVANSİYON SORUŞTURMALARINDA İHRACATÇILAR VE DİĞER İLGİLİ TARAFLARDAN İSTENECEK BİLGİLER	120
EK-5 KATMA PROTOKOLÜN 47. MADDESİ	128
EK-6 AT TARAFINDAN TÜRKİYE ALEYHİNE AÇILAN ANTİ DAMPİNG VE ANTİSÜBVANSİYON SORUŞTURMALARI.....	130
EK-7 TÜRKİYE'NİN AÇTIĞI ANTİ DAMPİNG SORUŞTURMALARI VE SONUÇLARI.....	136
YARARLANILAN KAYNAKLAR.....	145

KISALTMALAR

ABD	:	Amerika Birleşik Devletleri
ADK	:	Anti Damping Kod (12 Nisan 1979)
AGÜ	:	Az gelişmiş Ülke
AT	:	Avrupa Topluluğu
Ayc.Bkn	:	Ayrıca bakınız
Bkn	:	Bakınız
CIF	:	Cost, Insuranse, Freight - Maliyet, Sigorta, Navlun Giderlerini Kapsayan Fiyat
ÇTTG	:	Çok Taraflı Ticaret Görüşmeleri
FOB	:	Free On Board - Güvertede Teslim
GATT	:	General Agreement on Tariff and Trade - Gümrük Tarifeleri Ve Ticaret Genel Anlaşması
GENEL ANŞ:	:	GATT
GYÜ	:	Gelişme Yolundaki Ülke
IMF	:	International Monetary Fund - Uluslararası Para Fonu
LTA	:	Long - Term Arrangement Regarding International Trade In Cotton - Uzun Vadeli Pamuklu Dokuma Anlaşması
Md.	:	Madde
MFA	:	Multi - Fiber Agreement - Çok Elyaflılar Anlaşması
Par	:	Paragraf
S.	:	Sayfa
SK	:	Sübvansiyonlar Kodu (12 Nisan 1979)
TR	:	Türkiye
TTK	:	Türk Ticaret Kanunu

ŞEKİL, ŞEMA, GRAFİK VE TABLOLAR DİZİNİ

- ŞEKİL -1 Sübvansiyonun Ekonomik Etkisi (S.53)
- ŞEKİL -2 İthalat Sübvansiyonu (S.54)
- ŞEKİL -3 İhracat Sübvansiyonu (S.56)
- ŞEKİL -4 Uluslararası Fiyat Farklılaştırması (S.58)
- ŞEMA -1 Türkiye’de Damping Veya Sübvansiyonlu İthalât İncelemesi (S.70)
- ŞEMA -2 Avrupa Topluluğunda Damping ve Sübvansiyonlu İthalât İncelemesi (S.71)
- ŞEMA -3 ABD’de Damping Veya Sübvansiyonlu İthalât İncelemesi (S.72)
- GRAFİK -1 Türkiye - AT Dış Ticareti (S.92)
- TABLO -1 AT’ın Yıllara Göre Türkiye Aleyhine Açtığı Anti Damping İşlemleri (S.93)
- TABLO -2 Türkiye’nin Ülkeler İtibarıyla Açtığı Anti Damping Soruşturmaları (S.96)
- TABLO -3 Türkiye’nin Yıllara Göre Açtığı Anti Damping İşlemleri (S.99)
- TABLO -4 Anti damping Vergilerin İthalâtımızdaki Etkisi (S.101)

GİRİŞ

Türkiye’de 24 Ocak Kararları’yla yeni bir ekonomik yapı oluşturulmaya başlanmıştır. Özellikle 1984 yılından itibaren ithal-ikameci (aynı zamanda koruyucu) üretim stratejileri terkedilip bunun yerine ihracata dönük sanayileşme stratejileri benimsenmiş; dünya ticaretiyle bütünleşme çabaları hız kazanmıştır. Dolayısıyla gümrük duvarlarına eskisi kadar başvurulmayarak dış ticarete rekabet ön plana çıkarılmıştır. Değişen yeni şartlar altında Türkiye’nin ithal ettiği ürünlerin ihracatçı ülkelerce sübvansiyonlarla desteklenmiş olması veya bir damping olayının varolması durumunda mevcut yasalar yetersiz kalınca 1989 yılında haksız rekabete karşı korunmayı sağlayabilecek mevzuat hazırlanarak yürürlüğe konulmuştur. Gelişen bu olaylar, bizi konumuzla ilgili araştırmayı yapmaya, özellikle de Türkiye’deki gelişmeleri incelemeye itmiştir.

Günümüzde ticari rekabeti kötüye kullanarak, rakiplerine nazaran avantaj elde edip haksız kazanç sağlayan kişi ve kuruluşlar oldukça fazladır. Ülke içerisinde sözkonusu firmalar tarafından taklit, sahtecilik ve yanlış beyanda bulunarak halk yanıltılıp kandırılmaktadır. Bu durum için, genellikle başkalarının mallarını kötüleme, kendisi hakkında gerçek olmayan yanıltıcı bilgi verme yolları seçilmektedir. Bu davranışların neticesinde doğacak zararın tazmini Borçlar Kanunumuz ile sağlanmaktadır (Md.48). Aynı zamanda Türk Ticaret Kanununda haksız rekabetin tanımı yapılarak konuyla ilgili gerekli ayrıntılara yer verilmiştir (Md. 56,57). Yasa gereği haksız rekabeti gerçekleştiren kişilere zararın tazmin ettirilmesiyle birlikte bir yıla kadar hapis cezası da verilebilmektedir (TTK. Md. 64). Görüldüğü gibi yurtiçi uygulamasına ait gerekli yasalar çıkarılmıştır. Ancak bizim çalışmamızda inceleyeceğimiz alan sadece dış ticarete haksız rekabet olacaktır. Haksız rekabet, ticaret ahlakının ve rekabet kurallarının kötüye kullanılarak haksız kazanç elde edilmesi şeklinde tanımlanabilir. Burada esas sorun uluslararası ticarete genel kabul görmüş ahlak kurallarıyla, rekabet kurallarının

ihlal edilmesidir. Dolayısıyla bu ihlal sonucunda başkalarını zarara uğratma pahasına da olsa bir kazanç elde edilmektedir. Dış ticarete haksız rekabet sayılan davranışların başında dumping ve sübvansiyonlar yer almaktadır. Bu uygulamalar önceleri dış ticareti genişletici etki yaratsalar da uzun dönemde serbest rekabeti engelledikleri için daralmaya sebep olurlar. Dış ticareti daraltan diğer uygulamalarla (gümrük tarifeleri, miktar kısıtlamaları, gönüllü ihracat kısıtlamaları, görünmez engeller) birlikte dumping ve sübvansiyon uygulamaları da bu özelliklerinden dolayı dış ticarete büyük ölçüde daralmaya sebep olmaktadır. Dolayısıyla dünya ticaretinin serbestleşip genişleyebilmesi için dış ticaretin daralmasına neden olan uygulamalara karşı tedbirlerin alınması da kaçınılmazdır. Biz de çalışmamızda dumping ve sübvansiyonlar ile bunlara karşı alınan önlemleri (anti dumping vergisi ve telafi edici vergiler) incelemeyi amaçladık.

İki bölümden oluşan çalışmamızın ilk bölümünde, haksız rekabetle birlikte haksız rekabetin araçlarından dumpingin ve sübvansiyonun tanımlarına yer verdik. Aynı zamanda koruyucu dış ticaret politikalarıyla haksız rekabet arasındaki ilişkiye de değindik. Uluslararası düzeyde kabul görmüş olan GATT çerçevesinde Anti dumping Kodu ile Sübvansiyonlar Kodu'nu inceleyip; soruşturmanın yürütülme ilkeleriyle önleyici ve zararı telafi edici uygulamaların neler olduğunu açıkladık. Çalışmamızın ikinci bölümünü ise Türkiye uygulamasına ayırdık. Bu bölümde Türkiye'deki mevzuatı inceleyip; GATT kurallarıyla olan benzerliklere ve Türkiye'nin uyguladığı prosedüre yer verdik. Türkiye'nin diğer ülkelerle ilgili olarak başlattığı dumping ve sübvansiyon soruşturmalarını ve sonuçlarını değerlendirdik. Ayrıca bu bölümde AT'nin Türkiye için başlattığı soruşturmaları da inceledik. Araştırmamız sırasında Hazine Ve Dış Ticaret Müsteşarlığı arşivlerinden yararlanarak güncel bilgilerle çalışmamızı zenginleştirdik ve nihayet vardığımız sonuçlarla da çalışmamızı bitirdik.

BİRİNCİ BÖLÜM

DÜNYA TİCARETİNDE HAKSIZ REKABET

VE KORUNMA ÖNLEMLERİ

I. HAKSIZ REKABET VE ARAÇLARI

Dünya ticaretinde haksız rekabet uygulamalarına sıkça rastlanmaktadır. Uluslararası kuruluşların haksız rekabeti ortadan kaldırma ve dünya ticaretini tamamen serbestleştirme çalışmaları devam etse de bu uygulamaların günümüzde ve yakın gelecekte yokedilmesi mümkün görülmemektedir.

A. HAKSIZ REKABET

Haksız rekabet uygulamaları genel olarak bir malın dış piyasada rekabet gücünü arttırmak amacıyla iç piyasa fiyatından veya maliyet değerinin altındaki bir fiyattan ihraç edilmesinden kaynaklanmaktadır. Bu uygulamayı ihracatçı firma yapabileceği gibi, devletin üretici veya ihracatçısına sağladığı destekler sonucunda da haksız bir rekabet ortamı yaratılmış olabilir. Uluslararası ticarete haksız rekabet; bir ülke veya ülke grubunun, elindeki araçlardan bazılarını yada hepsini kullanarak, genel kabul görmüş serbest rekabet ve iyiniyet kurallarından ayrılarak kendisine, rakiplerine göre belirli avantajlar sağlamış olması şeklinde tanımlanabilir.

Haksız rekabet çeşitli işletme ve işletme gruplarının ortak karar ve anlaşmalarıyla da oluşturulabilir. Bu tip karar ve anlaşmalar; fiyatlar, teknik gelişme, yatırımlar, pazar, üretim ve kaynak tahsisi konularında olabilmektedir.

Rekabet; kalite, fiyat, ödeme şartları ve sürümün arttırılması açısından mal ve hizmetlerle ilgili olarak yapılan rakiplerarası bir yarışır. Bu yarış sonucunda, ekonomide tüketicilere en iyi imkanlar sağlanır, teknik ve ekonomik gelişme teşvik edilir, maliyet ve fiyat artışları önlenir ve gelirin çeşitli sektörler arasında eşit oranda dağılması

sağlanmış olur ⁽¹⁾. Ancak her zaman rekabet kurallarının iyi işlediği ve ekonomik etkinliğin sağlandığı söylenemez. Rekabetin aksamasından dolayı piyasada meydana gelen bu bozukluklar, üretici ve ihracatçıların lehine, tüketicilerinse aleyhine sonuçlar doğurmaktadır. Önceleri haksız rekabet sonucu fiyatlar çok aşağılara çekilmiş olsa da, uzun dönemde yeniden yükselecek, tüketicilerin satınalma güçleri düşecek, dolayısıyla tüketiciler refah kaybına uğrayacaklardır. Haksız rekabet uygulamaları içerisinde en çok başvurulan, damping ve sübvansiyonlu ihracattır. Bunlara karşı da ülkeler çeşitli koruma araçlarıyla mücadele vermektedirler. Haklı yapılmış bir rekabet, dünya ticaretini genişletir ve toplumların önce gelirlerini, bununla bağlantılı olarak da refah düzeylerini yükseltir. Haksız yapılan rekabet ise ülkelerin ekonomik gücünü, savunma gücünü ve gelişme potansiyeli olan sanayiinin gelişmesini olumsuz yönde etkiler.

Haksız rekabetten günümüzde daha çok gelişmiş ülkeler şikayet etmektedirler ve bu ülkeler dampingli satış veya çeşitli aşamalarda dolaylı veya dolaysız olarak sübvansiyonlarla teşvik edilen ihracat karşısında haksız rekabete uğradıklarını belirtmektedirler. Ancak dünya ticaretini serbestleştirmeyi amaçlayan GATT çerçevesinde belirli koşullarda GYÜ'lerin uyguladıkları sübvansiyonlara izin verildiği de unutulmamalıdır. GYÜ'lerin hemen hepsi geleneksel anlamda tarım ürünleri ve hammadde ihracatçısı olmalarına rağmen bazı sanayi mallarını da ihraç etmeye çalışmaktadırlar. Gelişmiş ülkelerin, tarım ürünlerini aşırı sübvansiyonlarla koruyup (AT'ta olduğu gibi), GYÜ'lerin ihraç ettikleri sanayi ürünlerini de yüksek gümrük duvarları yada tarife dışı engellerle önlemeleri sorunu, bu ülkelerin gelişmelerini tamamlamalarını zorlaştırmaktadır.

İster gelişmiş, isterse gelişmekte olan ülke olsun, ülkelerin ulusal güvenliklerini

¹. S. Rıdvan Karluk, Avrupa Toplulukları ve Türkiye, İstanbul: Bilim Teknik Yayınevi, 1990, s.129.

sağlamak amacıyla giriştikleri bazı koruyucu ve rekabeti bozucu girişimler haklı kabul edilebilir. Genel olarak, üretilen ürünlerin maliyetleri çok yüksek ve uluslararası mukayeseli üstünlükler kavramına ters düşse de, bu ürünlerin kullanım alanı ülke savunmasına yönelik olduğu için korunmaları gereklidir. Çünkü, güvenliğini sağlayamamış bir ülkenin zenginleşmek için yeterli ekonomik faaliyette bulunması mümkün değildir. Bu görüşün hemen bütün ülkeler ve iktisadi kuruluşlar tarafından kabul edilmiş olması bu konuda bizleri biraz hoşgörülü olmaya itse de; savaş zamanlarında kendi kendine yeterlilik ilkesinden hareketle, tarım sektörünü sürekli olarak desteklemek, dolaylı yollardan maliyetleri düşürmek ve üretim fazlasını dünya piyasasına ucuz fiyattan sürmek, haksız bir rekabet yaratmış olacaktır.

Dünya ticaretinin serbestleşmesi ve gelişmesi için iktisadi örgütler, destekleme alanlarında verilecek tavizler ile bu desteklemelere karşı alınması gerekli tedbirler arasındaki dengeyi çok iyi ayarlamalı ve bu dengeyi koruyabilmek için de etkin bir çalışma sürdürmelidirler. Ayrıca; günümüzde gelişme potansiyeli olan dinamik mukayeseli üstünlüklere sahip sanayilerin, belirli bir süre için GYÜ'ler tarafından korunmuş olmaları, haksız bir rekabet değil; aksine gerçek bir rekabet potansiyelini ortaya çıkarmak açısından değerlendirilmelidir.⁽²⁾

2. Mukayeseli üstünlükler teorisi, ülkelerin daha ucuza ürettiği malların üretiminde uzmanlaşarak, bunları ihraç ederek, pahalıya üretebileceği malları ithal etmesi düşüncesinden hareketle Ricardo tarafından geliştirilmiştir. Hecksher - Ohlin teoremiyle de bu düşünceye yeni, bir boyut kazandırılmıştır. Buna göre, her ülke emek veya sermaye faktörlerinden hangisine daha fazla sahipse, o faktörün yoğun olarak kullanıldığı malların üretiminde uzmanlaşmalıdır görüşü kabul edilmiştir. Ancak, bu modellerin her ikisi de statiktir ve zamana bağlı olarak meydana gelebilecek değişikliklerin gözönüne almamıştır. Bu teorilerin az gelişmiş ülkelere uygulanmaları durumunda ise; bu ülkelere her zaman emek-yoğun mallar ihraç edilecek, sermaye-yoğun mallar da ithal edilecektir. Bu da az gelişmiş ülkelerin sürekli olarak tarım ürünleri ihracatçısı, sanayi ürünleri ithalatçısı olarak kalacakları anlamına gelmektedir. Halbuki kalkınma genellikle sanayileşme ile eş anlamlı kabul edilmektedir. Bu sebepten dolayı statik yapıya sahip olan Mukayeseli üstünlükler teorisine dinamik bir yapı kazandırma gereği ortaya çıkmıştır. Dinamik yapı ise, bu günkü karşılaştırmayı değil, yarınki karşılaştırmayı esas alır. Böylece zaman içerisinde faktör donanımının değişmesi durumunda karşılaştırmalı üstünlükler de

B. HAKSIZ REKABET ARAÇLARI

Uluslararası ticarete haksız rekabet ortamı yaratabilecek çok sayıda aracın varlığı düşünülebilir. Ancak haksız rekabeti yaratan ve günümüzde en yaygın olarak kullanılan iki araç vardır ki bunlar, dumpingli ithalât ve sübvansiyone edilmiş ihracattır. Yani kısaca dumping ve sübvansiyondur. Kotaların tamamen kaldırılması ve tarifelerin sıfıra indirilmek istenmesi düşüncesi ve çalışmaları, dumping ve sübvansiyonları günümüzde en etkili araç haline getirmiştir. Şimdi bu araçları sırasıyla görmeye çalışalım.

1. Dumping Yapmak

a. Dumpingin Tanımı :

Dumping, bir mamülün üretildiği piyasadaki satış fiyatından veya üretim maliyet değerinin altındaki bir fiyattan satılması ve böylece ihraç piyahasındaki rekabet gücünün arttırılması ile oluşur.

Dumping, önceleri iç piyasada daha önceden belirlenemeyen nedenlerle fazla üretilmiş olan ürünün, dış piyasalarda satılması sonucu eritilmesi olarak tanımlanmakta idi. Bu çerçevede düşündüğümüzde, dumpingin gerekli, aynı zamanda ithalâtı gerçekleştiren ülke fertlerinin refah düzeyleri açısından da faydalı bir durum oluşturduğu sonucuna varmaktayız. Bu fertler fiyatların düşüklüğü nedeniyle daha fazla mal alabilme şansını elde ederler. Böyle bir uygulama geçici bir süre uygulandığı için, ürünü ithal eden ülkenin ilgili sektörü açısından da büyük boyutlarda bir tehlike oluşturmaz. Ancak

değişecektir. Bugün emek-yoğun mallar üreten az gelişmiş bir ülke, izlediği kalkınma politikasıyla, sermaye zengini duruma gelip, sermaye-yoğun mallarda üstünlük sağlayabilir. Bu teoriye "dinamik mukayeseli üstünlükler teorisi" adı verilir. Teoriye göre, mevcut durum değişmez kabul edilmeyip, zaman içerisinde değişikliklere açık bırakılmıştır. (Bkn. E. İyibozkurt, Uluslararası İktisat Teorisi, Bursa: Uludağ Üni. Güçlendirme Vakfı Yayını, 1989, ss. 20-22, 211-212. Ayc.Bkn. H. Seyidoğlu, Uluslararası İktisat, Teori- Politika ve Uygulama, Geliştirilmiş Yedinci Baskı, İstanbul: Güzem Yayınları, 1990, ss. 291-293, 450).

sonraları bu işlemin sürekli ve bilinçli olarak yapılması, ilk bakışta dampinge uğrayan ülkenin fertlerinin ucuz mal alabilme nedeni ile refah düzeylerinin yükselmesi şeklinde görülse de, uzun dönemde dampingli ithalât yapan ülke yada firma, ilgili yerli sanayiinin gelişmesini engellemiş olacak, piyasada bu ihracatı gerçekleştiren firma tek firma durumuna geçtikten sonra fiyatları istediği gibi, büyük olasılıkla da yüksek oranda belirleyecektir. Yukarıda kısaca tanımladığımız dampingin şimdi de çeşitlerine bir göz atalım.

b. Damping Çeşitleri :

Damping çeşitlerini açıklarken bizde birçok yazar ve araştırmacı gibi dampingi "Arada bir yapılan damping", "Yıkıcı damping", "Sürekli damping" olarak isimlendirmeyi uygun bulduk.

İç talebin düşmesi, tüketicilerin zevk ve tercihlerindeki değişimler firmaların plansız üretimleri, beklenmeyen şartlar ve gelişmeler iç piyasada üretim fazlası ve stokların oluşmasına neden olabilir. Böyle bir durumda, oluşan stokların eritilmesi amacı ile sadece değişken fiyatları karşılayabilecek bir fiyattan bu mallar dış piyasalara ihraç edilerek dünya piyasalarına sürülebilir. Geçici olarak uygulanan ve stokların erimesiyle son bulan bu damping şekli arada bir yapılan dampingdir.

Yıkıcı damping ise, o malın piyasasındaki rakiplerini yok etmek veya piyasadan el çektirmek amacıyla yapılır. Yıkıcı dampingi uygulayan firma, sahip olduğu avantajları kullanarak, fiyatları mümkün olduğu kadar, yani rakip firmaların satabileceği en düşük fiyatın altına düşürüp piyasayı tek başına ele geçirmesi ve fiyatları istediği şekilde belirlemesi şeklinde sonuçlanır. Ancak, burada yukarıdaki damping şekline farklı olarak, ithal ülkesindeki firmalarda üretim durmuştur. Bu damping şeklinin en tehlikeli damping olduğunu söyleyebiliriz. Hükümetler, yıkıcı damping karşısında yerli

endüstrileri koruyabilmek amacıyla etkin koruma önlemleri almak zorundadırlar ve bunu GATT gibi dünya ticaretinde önemli yeri bulunan ekonomik anlaşmaların desteğiyle gerçekleştirme çabasındadırlar.

Sürekli dumping ise, adından da anlaşılacağı gibi, sürekli olarak yapılan dumping şeklidir. Burada monopolcü firma karını maksimuma çıkarmak amacı ile, ölçek ekonomisinden yararlanmaktadır. Dumpinge konu olan malın dış piyasadaki fiyatı iç piyasaya nazaran sürekli olarak düşüktür. Bu dumping şeklinin, ekonomik refahı arttırması nedeniyle, zararsız olduğu düşünülebilir. Ancak, dumpingi gerçekleştiren firmanın uzun dönemde ithalâtçı ülkenin ihtiyaçlarını karşılamada ve üretimini buna göre ayarlamada ortaya koyduğu belirsizlik bu olumlu yaklaşıma gölge düşürmektedir⁽³⁾. Haksız rekabetin diğer bir aracı da ihracata verilen desteklerdir. Bu desteklerin tamamına sübvansiyon denilebilir. Şimdi bunu inceleyelim.

2. İhracatı Sübvansiyone Etmek

Sübvansiyon uygulamalarıyla, yerli sanayiler etkin olarak dış rekabetten korunabildikleri gibi, GYÜ'ler kalkınmalarını sağlayabilmek amacıyla ihracatlarını arttırma şansını da elde etmektedirler. Sübvansiyonlar, sadece dış piyasada değil, iç piyasada da, yatırımların kalkınmada öncelikli yörelere yöneltilmesi, dışsal ekonomilerin fazlaştırılarak ekonomik etkinliğin arttırılması, ülke içerisindeki monopollerin yıkılarak piyasa ekonomisine işlerlik kazandırılması gibi milli gelirin dağıtılmasında değişiklik yapılmak istendiği takdirde de kullanılabilen bir araç niteliğindedir.

Sübvansiyonların ihracatı teşvik etmek amacı ile kullanılmaları durumunda, değerlendirme sübvansiyonlarla desteklenen malları ithal eden ülkeler açısından

³. Seyidoğlu, s.185.

yapılırsa; bu durum damping etkisi yaratmış olabilir. GATT'ın XVI. maddesine göre bir ülkenin doğrudan veya dolaylı olarak, kendi ürettiği bir malın ihracatının arttırılması yada sözkonusu malın ithalâtının azaltılması amacıyla yaptığı hertürlü parasal yardım "Sübvansiyon" olarak tanımlanmaktadır. Tanımdan da anlaşıldığı üzere, sübvansiyondan amaç, uygulayan ülkelerin rekabet gücünü ve pazar payını arttırmaktır. Ancak, Bu uygulama malların serbest dolaşımını engellediği ve piyasa dengelerini bozduğu için GATT prensiplerine aykırı düşmektedir.

Sübvansiyonlar, genellikle bir firmanın hükümet tarafından desteklenmesi şeklinde uygulanır. Bu destek, ihracat safhasında veya üretim safhasında özel kredilerin verilmesiyle yada dolaysız vergilendirmeden bazı ihracatçı firmaların ayrı tutulması şeklinde olabilmektedir (⁴). Genel Anlaşmanın XVI. maddesi sübvansiyonu tanımlamakla birlikte, anlaşmaya taraf ülkelerden birinin ihracatını arttırmak için uygulayacağı sübvansiyonun, anlaşmaya taraf diğer bir ülkeye zarar vermemesi gereğini de önemle vurgulamaktadır.

Döviz kuru politikalarıyla ihracatın sübvansiyone edilmesi arasında yakın bir ilişki vardır. Kurun sabit olarak belirlendiği durumlarda; kurun aşırı değerlenmesi yada düşük belirlenmesi mümkündür. Kurun aşırı değerlenmiş olması durumunda, özellikle azgelişmiş ülkeler, ihracat yapmakta zorluk çekerler ve ihracatlarını sübvansiyonlarla desteklemek zorunda kalabilirler. Azgelişmiş veya gelişmekte olan ülkeler, sübvansiyonları kalkınma aracı gibi kullanmakta ayrıca bu yola yeni kurulacak sanayileri özendirmek amacı ile de sıkça başvurabilmektedirler. Çünkü bu ülkeler genellikle tarımsal ürünleri ihraç ederler ve sanayi malları ihracında, gelişmiş ülkelerin avantajlarına sahip değildirler. Ayrıca,

⁴. J. Hans Friedrich Beseler'in İKV tarafından tertiplenen «Avrupa Topluluklarında Anti-Damping Ve Anti Sübvansiyon Politikası» konulu konferansı, İstanbul : 15 Ekim 1985.

sübvansiyonlar tarım alanında da yaygın olarak kullanılmakta ve gelişmiş ülkelerin hemen hepsi tarımsal ürünlerini belirli bir düzeye getirebilmek için büyük miktarlarda desteklemeler yaparak bu yola başvurmuşlardır.

Sübvansiyon uygulamalarının en açık olanı, üretim yada ihracatın herhangi bir safhasında devletçe yapılan parasal yardımlardır. Bununla birlikte direkt olarak parasal yardım yapılmısa da, hükümetlerin uyguladıkları bazı politikalar da parasal yardım yerine geçebilecek şekilde avantajlar sağlayarak sübvansiyon yaratabilmektedirler. Örneğin, uygulanan kambiyo politikası ile, ihracatçıya elde ettiği dövizlerden bir kısmını devlete satmayarak, kendi hesabına daha yüksek yerli para karşılığı serbest piyasada satma olanağının sağlanması yada döviz kıtlığı nedeniyle ithali zor olan malları yurda getirebilmesi avantajının verilmesi, ihracatçının ihraç fiyatını düşürmesine sebep olabilir. Uygulanan katlı kur sistemi, ihracatçıya daha fazla yerli para elde edebilme olanağı yaratıyorsa, bu da bir çeşit sübvansiyon niteliğindedir. İhracatta uygulanan vergi iadesi, yaygın olarak kullanılan sübvansiyonlardandır ve bir çeşit parasal yardımdır ⁽⁵⁾.

GATT çerçevesinde sübvansiyonlara sınırlamalar ve yasaklar getirilmiştir. Belirlenmiş kurallar haricinde uygulanan sübvansiyonlara, telafi edici vergi adı altında , haksızlığı giderici ölçüde müeyyide uygulanmasına izin verilmiştir. Bu bölüme içerisinde daha sonra GATT'ın Anti damping Kodu ile Sübvansiyonlar Kodu incelenirken yasaklar ve sınırlamalar konusu ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

C. KORUYUCU DIŞ TİCARET POLİTİKALARI VE HAKSIZ REKABET

XVI ile XIX. yüzyıllar arası geçerli olan Merkantilizm, müdahaleci dış ticaret

⁵. Şener Büyüktaşkın, Uluslararası Ticarete GATT Düzeni, Ankara : İktisadi Ve İdari Bilimler Fak. Yayını, 1983, ss.30-32.

politikasına dayanıyordu. XVII. yüzyıldan itibaren Merkantilizmin etkisini kaybetmesiyle birlikte dünya ticaretini serbestleştirme hareketleri başlamıştır. Birinci Dünya savaşından önceki dönemde en gelişmiş sanayii ülkesi olan İngiltere, serbest dış ticaretin şiddetli bir savunucusuydu. Bu dönemde sanayileşmeye yeni başlamış olan ABD, Fransa ve Almanya ise korumacılıktan yanaydılar ⁽⁶⁾. Daha önce, serbest dış ticaretin her ülkenin yararına olacağını savunan İngiltere, ülkesindeki işsizliği önleyebilmek amacıyla, 1920 ve 1930'larda J.M. Keynes'in görüşüyle, gümrük vergilerine başvurarak; eldeki para ile daha fazla yerli mal alabilme olanağı yaratıp, talebi ithal mallarıyla rekabet edebilen yerli mallara yönelterek, istihdamı ve milli geliri artırma yolunu seçmiştir ⁽⁷⁾. Birinci Dünya savaşından sonra İngiltere'nin dış ödemeler ve işsizlik sorunu, Almanya'nın yüklenmiş olduğu ağır savaş tazminatı nedeniyle bu ülkelerin uygulamaya başladıkları korumacı eğilimler, liberalizmin gelişmesinde olumsuz etki yaratmıştır.

1929 yılında meydana gelen büyük ekonomik bunalımla birlikte sanayileşmiş ülkelerin çoğu korumacı tedbirlere başvurmuşlardır. Uygulanan bu kısıtlamalar, dış ticaret hacmini daraltmış ve sanayileşmiş ülkelerin büyümelerini engellemiştir. Bu nedenle ABD ve Batılı Devletler dünya ticaretini geliştirme çabası içerisine girmişlerdir. Bu süreç İkinci Dünya Savaşından sonra daha da hızlanmış, koruyucu önlemleri en aza indirmeyi ve dünya ticaretini serbestleştirmeyi amaçlayan GATT'ın Ocak 1948 yılında yürürlüğe girmesiyle ayrı bir önem kazanmıştır. Bu amaçla GATT tarafından düzenlenen ÇTTG'ler

⁶. Seyidoğlu, s.289.

⁷. Gülten Kazgan, İktisadi Düşünce Veya Politik İktisadın Evrimi, İstanbul :Remzi Kitabevi, 1980, s.205.

günümüze kadar Uruguay Round'la devam etmiştir (8). Bu görüşmelerin ana amacı; dünyada serbest ticareti sağlamak, koruyucu önlemleri en aza indirebilmektir.

ÇTTG'ler içerisinde önemli bir yeri olan, 1964-1967 yılları arasında yapılan Kenedy Round'da daha önceki görüşmelerden farklı olarak, tarife dışı engeller önemli boyutlarda tartışılmıştır. Bu görüşmelerde tarifeleri indirilen malların miktarlarında da önemli artışlar sağlanmıştır. Ancak, Kenedy Round görüşmeleri neticesinde gümrük tarifelerinde büyük indirimlerin sağlanmış olmasından dünya ticaretinin önemli ölçüde serbestleştiği anlamı çıkarılmamalıdır. Çünkü, tarifeler azaldıkça onun yerini tarife dışı engeller almış ve her ülke bu önlemleri kendi ekonomik yapısına uyarlamıştır (9).

1973 - 1979 yılları arasında yapılan Tokyo Round'da da önemli tarife indirimleri gerçekleştirilmiş ve bu görüşmeler sonucunda altı önemli kod kabul edilmiştir. Bu kodlardan bizim konumuzla ilgili olanlar "Anti damping Kodu" ile "Sübvansiyonlar Kodu" dur.

İktisat tarihinde devletler dış ticarete müdahale etmek amacıyla gümrük tarifelerini ilk ve etkin araç olarak kullanmışlardır. Gümrük vergileri, uygulayan devlete önceleri gelir

8. GATT çerçevesinde yapılan ÇTTG'lerin sekizincisi olup, Uruguay'ın başkenti olan Punta del Este'de 1986 yılında başlamış 1990 yılında sona ermiştir. Bu toplantıları diğer görüşmelerden farklı kılan bir özellik de koruma altındaki tarım ürünleri ticaretinin serbestleştirilmesinin gündeme getirilmiş ve tartışılmış olmasıdır. ABD'nin tarımdaki desteğini kaldırmayı ve piyasalarını yabancı mallara açmayı kabul etmesine rağmen AT'nin bu görüşü desteklememesi nedeniyle, bu konuda herhangi bir sonuç elde edilemeden görüşmeler sona ermiştir. Ancak, günümüzde AT'nin ABD'nin görüşüne uygun açıklamalar yapması memnuniyet verici bir gelişme olarak kabul edilmekte ve ileride bu konunun çözümlenebileceği inancını kuvvetlendirmektedir.

9. Ahmet Yakıcı, * İthalatta Koruma Politikaları Ve Anti -Damping Uygulamaları, * 1980 - 1990 Döneminde Türkiye'de Ekonomi Politika Uygulamaları, Ankara : Haz. Ve Dış Tic. Müsteşarlığı Yayını, 1991, ss. 37-38.

sağlama görevini yerine getirirken; XIX. yüzyıldan itibaren bu görevinin yanında yerli sanayii dış rekabetten koruma görevini de yerine getirmeye başlamıştır. Gümrük vergilerinin, ithalâtı azaltarak dış açığı daraltması, diğer ülkelerin kısıtlayıcı tedbirlerine karşı caydırıcı etkisi, dumpingli ithal ürünlerine karşı yerli sanayii koruma, yeni kurulan endüstrilerin rekabet güçlerini arttırma, iç piyasada talep artışı nedeniyle istihdam yaratma gibi olumlu olarak kabul edilebilecek etkilerinin yanında; yüksek fiyat uygulaması ile tüketicilerin refah kaybına uğraması, mukayeseli üstünlükler teorisine tersliği, ithal ikamesi sektörlerinde çalışanların lehine gelir dengesini bozması, serbest ticaret ve serbest rekabet kurallarıyla bağdaşmaması gibi olumsuz etkileri de beraberinde taşıdığını görmekteyiz.

Korumacılık günümüzde sadece GYÜ'ler tarafından değil; gelişmesini tamamlamış ülke ve ülke grupları tarafından da yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu da büyük ölçüde "ülkelerin kendi kendine yeterli olabilme" görüşünden kaynaklanmaktadır. Geleneksel koruma aracı olan tarifeler ve miktar kısıtlamaları uygulamada genellikle diğer koruma araçlarıyla da desteklenmektedirler ⁽¹⁰⁾. Günümüzün sanayileşmiş ülkeleri, sanayileşmelerini sağlamak amacıyla geçmişte korumacı tedbirlere sıkça başvurmuşlar, bu uygulamaya bazı durumlarda günümüzde de devam etmişlerdir. 1960'lı yıllarda. Singer ve Prebisch, gelişmekte olan ülkelerin dış ticaret hadlerinin uzun dönemde aleyhlerine

10. Dış ticareti daraltan bu koruma içerisinde, yerli ve yabancı mallardan alınan vergileri (KDV, satış vergisi, ciro vergisi, tüketim vergisi vs.) kısıtlayıcı ve ayırıcı lisansları, para ve finans tedbirlerini (ithalât teminatları, çoklu kurlar, döviz müsaadeleri, gelir vergisi teminatları, dış ticaret muameleleri vs.), Fiyat seviyesi kontrolleri (sabit birim fiyat bazında değerlendirme, anti dumping ve telafi edici vergi uygulamaları), ithalâtın tek elden yapılması ve ithalat ile ilgili hizmetlerin ulusal kaynaklardan sağlanması zorunluluğu, tercihli ticaret anlaşmaları, özel giriş rejimi uygulaması (yükleme öncesi muamele, sağlık ve temizlik standartları, marka, etiket ve paketleme koşulları, teknik standartlar) ile dış ticarete getirilen diğer ek parasal yükler ve hizmet bedelleri, pazar paylaşımı, fiyat anlaşmaları, bağlı muamele zorunlulukları, ihracat yasaklamalarını sayabiliriz. (Bkn. M.Süreyya Süner, * Uluslararası Ticarete Yeni Korumacılık Yöntemleri, * 1980 - 1990 Döneminde Türkiye'de Ekonomi Politika Uygulamaları, Ankara : Haz. Ve Dış Tic. Müsteşarlığı Yayını, 1991, ss. 161-162).

geliştiğini ve bu ülkeleri zarara uğrattığını; bu durumdan kurtulmak ve sanayileşebilmek için ise koruyuculuğun gerekli olduğu görüşünü savunmuşlardır (¹¹). Korumacılık çeşitli amaçlarla gerçekleşebildiği halde, GATT'ın ruhuna uygun olan sadece tarifeler yoluyla yapılan korumacılıktır. Bunun sebebi ise gümrük tarifelerinin piyasa mekanizmasının çalışmasını devam ettirme özelliğine sahip olmasıdır. Miktar kısıtlamalarında bu özellikten söz edilemez. Günümüzde gümrük tarifeleri mümkün olduğunca indirilmeye ve tamamen terkedilmeye çalışılmaktadır. Dış ticareti sınırlandıran asıl engeller, gümrük duvarlarından çok "görünmez engeller" dir. Bunlar, insan sağlığı, çevre kirlenmesi, ulusal güvenlik, kullanım kolaylığı gibi konuların içerisindeki sağlık ve teknik standartlardan oluşmaktadır. Ayrıca ihracatı gerçekleştiren ülkenin kendi isteğiyle ihracatını kısıtlamayı taahhüt etmesi şeklinde yapılan "gönüllü ihracat kısıtlamaları" da dış ticaretin daralmasında önemli rol oynamaktadır.

1973 yılından itibaren dünya ticaretinde korumacı akımlar hızla egemenliğini arttırmaya başlamıştır. Bu artışın hızlanması konusunda; petrol fiyatlarının yükselmeye başlamasıyla ekonomik dengelerin hızla bozulması, GYÜ'lerin artan rekabeti ve bu yüzden gelişmiş ülkelerin dış ticaretten elde ettikleri payın azalması gibi sebepler ilk sıralarda yer almaktadır. 1970'li yıllardaki ekonomik bunalım sonucu meydana gelen enflasyon, durgunluk ve enerji krizi, dünya ticaretinin daralmasına sebep olmuş, matruül mallar ticaretinde AGÜ'lerden gelen rekabet baskısı birçok sanayileşmiş ülkede yeni ekonomi politikalarının gelişmesine yol açmıştır (¹²). Bu gelişmelerle birlikte korumacılık hızla yayılmış ve günümüzdeki korumacı eğilimlerin temelini oluşturmuştur.

11. Bu tez Alman iktisatçı Hans Singer ve Arjantin'li iktisatçı Raoul Prebisch tarafından ayrı ayrı ortaya atılmıştır. Özellikle İkinci Dünya savaşından sonra yaygınlık kazanan bu görüş, ilk savunucularının adıyla, Singer - Prebisch tezi olarak anılmaktadır.

12. Çalışmamızda GYÜ ve AGÜ olarak temsil edilen ülkeler aynı kategoride değerlendirilmiştir.

Korumacılığın klasik anlamdan farklı değerlendirilmesi ve farklı araçların bu amaçla kullanılması "Yeni himayecilik" akımı adı altında iktisat tarihindeki yerini almıştır (13). Yeni himayeciliği (koruyuculuğu) diğerlerinden ayıran en belirgin özellik ise öncekilerin genel etkili olmasına karşılık bunun özel etkili olmasıdır (14). GYÜ'lerin birçoğu 1950'lerde içe dönük, ithal-ikameci politikalar uygulamış ve izledikleri bu politikalar sonucunda ulusal paralarının aşırı değer kazanması nedeniyle ihracatları olumsuz yönde etkilemiş dolayısıyla büyük ölçüde azalmış, bu durum döviz kıtlığı yaratmış ve dinamik mukayeseli üstünlüğe sahip olmayan endüstrilerin gereksiz korunmasıyla da kaynak israfına neden olmuştur. Daha sonraları bu politikaların yanlışlığı anlaşıldığından uygulayan ülkeler tarafından hızla terkedilmeye başlanmıştır. Koruyucu tedbirler ne kadar arttırılırsa arttırılsın zaman içerisinde ihracatçılar bu engelleri aşabilecek çeşitli yollar bulmuşlardır. Türkiye de bu oluşum içerisinde uygulamayı sürdürdüğü ithal ikameci ekonomi politikasını 1980 yılından itibaren terketmeye başlamış ve ihracatın teşvik edildiği dışa dönük sanayileşme stratejisini hızla oluşturma gayreti içerisinde girmiştir.

Tarihsel olarak incelediğimizde, ekonomik olayların etkinliklerinin azaldığı dönemlerde korumacılığın arttığı; etkinliklerin arttığı dönemlerdeyse korumacılığın azaldığı gözlenmektedir. GYÜ'lerde imalat sanayii tarıma nazaran daha fazla korunmakta; bu korumada miktar kısıtlamaları ve kambiyo denetimi, lisanslar ve ithalât yasakları araç olarak sıkça kullanılmaktadır. Sanayileşmiş ülkelerdeyse, asıl koruma tarife dışı engellerle yapılmaktadır. Örneğin, MFA ile ABD'ye girecek tekstil ürünleri, az gelişmiş

13. Seyidoğlu, s.290.

14. Hilal Ağacıoğlu, * Korumacılık Ve Avrupa Topluluklarındaki Anti-Damping Mevzuatı ile Uygulamaları, * Avrupa Toplulukları Konusunda Tebliğler, Ankara : Haz. Ve Dış Tic. Müsteşarlığı Yayını, 1989, s.158.

ülkelerin gönüllü olarak uyguladıkları ihracat kısıtlamaları sonucunda kontrol altına alınmış ve yerli sanayii rekabete karşı korunmuştur ⁽¹⁵⁾. Bu uygulama ise, ülkelerin siyasi gücünü ekonomik etkinlik üzerine uyarlayabilmenin güzel bir örneğini oluşturmaktadır. Mamül madde ithalatını ABD ve AT gönüllü ihracat kısıtlamalarıyla kontrol etmekte, Japonya ise daha çok miktar kısıtlamalarını tercih etmektedir. ABD tarımsal ürün ithalatında kotaları, sanayi ürünlerinde ise ayırımıcı kotaları etkin olarak kullanmaktadır. AT sanayi ürünleri ithalinde kotaları, tarım ürünleri ithalinde ise lisans, döviz kısıtlamaları ve değişken vergileri sıkça kullanmaktadır. Topluluk dışından ithal edilen tarım ürünlerine prelevman vergisi uygulayarak yerli üreticisini etkin bir şekilde

15. MFA, yeni himayecilik akımları içerisinde önemli yeri olan bir uygulama olup ilk olarak ABD ve Japonya arasında başlamıştır. Bu anlaşma ile Japonya 1935 yılında ABD'ye gerçekleştirdiği tekstil ihracatını gönüllü ihracat kotalarıyla sınırlandırmıştır. Daha sonra 1962 yılında ABD GATT'ın gözetimi altında pamuklu dokumayla ilgili olarak LTA'yı imzalayarak aynı uygulamayı daha geniş kapsamlı olarak sürdürmüştür. LTA'nın sadece pamuklu dokumayı kapsıyor olması, Japonya'nın ve özellikle de az gelişmiş Asya ülkelerinin sentetik elyaf ihracatlarının hızla artmasına neden olmuştur. Bunun üzerine ABD bu ürünlere karşı da iç piyasasını korumayı amaçlamış ve bu anlaşmanın 1974 yılında MFA'ya dönüşmesini sağlamıştır. Kırk kadar tekstil ihracatçısı ve ithalatçısını kapsayan anlaşma günümüzde de yürürlüktedir. MFA sayesinde ithalatçı ülkeler iç piyasalarının bozulmasını önlemektedirler. Ancak, bu uygulama dışa açılma çabası içerisinde girmiş bulunan tekstil ihracatçısı AGÜ'lerin bu çabalarında olumsuz etki yaratmaktadır. İhracatçı ülkeler tarafından uygulanan bu kısıtlamanın gönüllü olarak yapılmış olacağı düşüncesini taşımıyoruz. AGÜ'lerin, ekonomik, özellikle de siyasi baskılar altında böyle bir uygulamayı sürdürüyor olması bizce daha geçerli bir düşünce şeklindedir. (Bkn : Halil Seyidoğlu, Uluslararası İktisat - Teori, Politika Ve Uygulama ss. 335-336)

16. AT, Topluluk dışından ithal edilen ürünlerin iç fiyatlardan daha düşük fiyatla topluluğa girmesini önlemek amacıyla minimum bir fiyat belirlemiştir ve buna "Eşik fiyat" adı verilmektedir. Tesbit edilen bu fiyat yerli üreticilerin üretimden vazgeçemeyeceği niteliklerdir ve genellikle dünya fiyatlarının üzerinde belirlenir. Belirlenen bu eşik fiyatın altında Topluluğa bir malın girmesi mümkün değildir. Düşük dünya fiyatları ile eşik fiyat arasındaki fark ithalatçıdan "prelevman" vergisi adı altında alınmaktadır. Dünya fiyatlarının sabit olmaması nedeniyle tahsil edilen bu vergi de günün fiyatlarına göre değişebilmektedir. Topluluk, genellikle tahıllar, etler, şeker, süt ve süt mamülleriyle zeytin yağı ithalatında bu yola başvurmaktadır. (Bkn. Zeynel Dinler, Tarım Ekonomisi, Bursa : Uld. Üni. Basımevi, 1988, s.359).

korumaktadır (16). Günümüzün gelişmiş ülkeleri içerisinde yerini alan Japonya da sanayiini ve tarımını etkin bir şekilde tarife dışı yöntemlerle korumaktadır. Bu ülke, tarım ürünleri ithalâtında, sağlık standardı ve karantina kuralları ile selektif müsadeyi; sanayi sektöründe ise, ithal mallarının kullanımının vergilendirilmesi ve lisans kotalarını yaygın olarak kullanmaktadır.

Koruyucu önlemlerle haksız rekabete karşı uygulanan önlemleri aynı şekilde değerlendirmemeliyiz. Çünkü, haksız rekabete karşı uygulanan telafi edici vergiler ve anti dumping uygulamaları, varolan bir haksızlığı ortadan kaldırmakta ve dünya ticaretinin daha serbest ve adil şekilde yapılmasını sağlamaktadır. Diğer koruma önlemleri ise, bunun tam tersine ticareti daraltıp, kaynak israfına ve refah kaybına sebep olmaktadır. Haksız rekabete karşı kullanılan koruma araçlarını diğer koruma araçlarından ayıran en büyük özellik; bunların firma seviyesine kadar indirilebilen özel etki alanına sahip olmalarıdır. Diğerlerindeyse bu özellik yoktur ve getirilen kısıtlamalar yapılan ithalâtın tümü için geçerlidir. Dolayısıyla haksız rekabete karşı kullanılan koruma araçları (anti dumping ve telafi edici vergiler) koruma ile gerçekleşebilecek bir haksızlığı yaratmaz aksine haklı bir ticaretin oluşmasına yardımcı olurlar.

II. DAMPİNG VE SÜBVANSİYONA KARŞI KORUNMA ARAÇLARI

Gelişmiş ülkelerin gümrük duvarları ve kotalara başvurarak iç pazarlarını korumalarının etkileri İkinci Dünya Savaşından beri gözlenmeye başlanmıştır. Bu korumacı politikalar dünya ticaretini olumsuz yönde etkileyerek daraltmış, ekonomik durgunluğu ve işsizliği arttırmıştır. Bu nedenle de izlenen koruyucu politikaların terk edilmeleri gereği ortaya çıkmıştır. Çalışmalar sonucu 1944 yılında kurulan IMF ve Dünya Bankasını, 30 Ekim 1947'de imzalanıp 1 Ocak 1948'de yürürlüğe giren GATT'ın kuruluşu izlemiştir. Böylece, ekonomik istikrar, büyüme ve dünya ticaretinde liberalleşme için gerekli adımlar hızla atılmaya başlanmıştır. Yürürlüğe giren GATT; ticareti bozan

ve kısıtlayan engelleri öncelikle görüşmeler yolu ile ortadan kaldırmayı ve dünya ticaretini serbestleştirmeyi amaç edinmiştir. Kuruluşunda 23 ülkenin imzalamış olduğu anlaşmaya üye ülkelerin sayısı sürekli artmakla birlikte dünya dış ticaretinin % 90'ını da bu ülkelerce gerçekleştirilmektedir ⁽¹⁷⁾.

GATT'ın kabulünden önce XX. yüzyılın başında büyük ölçekli üretimin sağladığı avantajla, dış pazarlarda fiyat kırmaya çalışan üreticilere karşı; 1904'ten 1921 yılına kadar, Kanada, Yeni Zelanda, Avustralya, Güney Afrika Cumhuriyeti, İngiltere ve ABD'de dampainge karşı kanunlar çıkarılmış ve uygulanmıştır. Ancak bu kanunlar yerel bazda olduklarından uluslararası bir nitelik taşımıyorlardı ⁽¹⁸⁾.

Dünya ülkelerinin büyük çoğunluğunun benimsediği ve bu ülkeler tarafından kabul gören GATT kuralları çerçevesinde, haksız rekabete karşı halen uygulanmakta olan iki kod (Anlaşma) mevcuttur. Bunlar, "Anti damping Kod'u" ile "Sübvansiyonlar Kodu" dur. Her iki kod da 12 Nisan 1979 tarihinde imzalanmış olup 1 Ocak 1980 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Temel düşünce olarak haksız rekabet yaratabilecek hertürlü faaliyete karşı çıkan GATT'ın VI. maddesi, dampaingli ithalât ve anti damping vergileri hususunda hükümler getirmiş olmasına rağmen; uygulama prosedürü konusunda hüküm içermemesi nedeniyle güçlüklerle karşılaşmış ve ortak bir yorum getirilemediği için de farklı uygulamalar ortaya çıkmıştır. VI. maddenin içeriği ise öz olarak şöyledir: Söz konusu maddede

17. Rıdvan Karluk, Dünya Ekonomisinde - Uluslararası Ekonomik Kuruluş Ve Birleşimler, İstanbul : Bilim Teknik Yayınevi, 1990, ss. 109-110.

18. Canan Balkır ve Hülya Ünal, Uluslararası Ticarete Haksız Rekabet ve Anti - Damping Uygulamaları - Türkiye için Uygulanabilir Bir Model, Ankara : Türkiye Dış Tic. Der. Arş. Mrk. Yayını, 1986, s.10.

damping ve karşılaştırılmalı fiyat tanımlanmış, ihrac fiyatının kıstasları açıklanmıştır. Damping marjı ile konulacak vergi arasındaki ilişki incelenerek; anti damping vergisinin bu marjı aşamayacağı hükmüne yer verilmiştir. Aynı şekilde telafi edici vergi miktarının da sübvansiyon olarak verilen yardımları aşmaması gerekmektedir. Bir malın hangi durumlarda telafi edici vergiler ile damping giderici vergilerden muaf tutulacağı belirtilerek bu durum için dördüncü paragrafta, "... ithal edilen herhangi bir mal, menşe veya ihracatçı ülkede tüketime tahsis olunan sözkonusu mal, kendisinin tabi olduğu resim ve harçlardan muaf tutuluyor veyahut bu resim ve harçlar iade ediliyor diye telafi edici veya damping karşılayıcı vergilere tabi tutulmayacaktır. " ifadesi yer almaktadır. Buradan da şu anlaşılmaktadır : Bir ülkedeki iç fiyatların ihrac fiyatına nazaran daha düşük olmasının nedenini ihracatçı firma bu yolla kanıtlayabilirse; damping veya sübvansiyon soruşturmalarından yara almadan kurtulabilme imkanını elde edecektir. Çünkü bu durumda dampingin veya sübvansiyonun varlığından söz edilmeyecektir. Herhangi bir durumda damping giderici vergi ile telafi edici verginin birlikte uygulanması ise mümkün değildir. Bu iki vergiden biri tercih edilmeli (genellikle yüksek olanı tercih edilir) ve uygulanmalıdır. Damping veya sübvansiyona karşı vergi uygulanabilmesi için; sözkonusu olayda zarar kesin olarak belirlenmeli, zararın ortadan kalkmasıyla da uygulamaya son verilmelidir.

Yukarıda öz olarak açıkladığımız VI. madde, gerek anti damping gerekse telafi edici vergilerle ilgili ayrıntılı ve açıklayıcı bilgi vermemektedir. Bu sıkıntı ise 1967 yılında sona eren Kenedy Round'a kadar devam etmiştir. Çünkü anti damping vergilerin uygulanmasıyla ilgili ilk ayrıntılı düzenleme Kenedy Round sonucunda belirlenen ve 30 Haziran 1967 tarihinde imzalanan "Anti damping Kod'u" ile olmuştur. Kenedy Round'dun kazandırdığı bir başka sonuç da, "Dampinge Karşı Uygulamalar Daimi Komitesi" ni kurmuş olmasıdır. Bu Komite, akid tarafların ulusal mevzuatlarını Kod hükümlerine paralel olarak uyumlaştırmalarını takip etmekle birlikte, akid tarafların mevzuatlarını

ve aldıkları önlemleri düzenli bir şekilde incelemek ve yayınlamakla da görevlendirilmiştir.

Anti dumping Kod'u, anlaşmanın ilgili hükümlerini yorumlayarak açıklık getirmiş aynı zamanda Kod'u kabul eden ülkelerin konuyla ilgili ulusal düzenlemelerini Kod'a uydurmalarını da zorunlu kılmıştır. Kod, VI. maddeye göre dumpingi tanımlamış ve zararın belirlenmesini ayrıntılı olarak ele almıştır. Bu zarar tesbit edilirken de dumpingli ithalâtın miktarı, bu miktarın büyüklüğü yada küçüklüğünün iç piyasa fiyatlarındaki etkisi, o malın yada benzerini üreten yerli üreticiler üzerine etkisi vs. gibi tüm etkiler ayrıntılı olarak değerlendirilmelidir. Zararın kesin olarak tesbit edilmesinden sonra uygulanacak vergi miktarını belirleme yetkisi de ithalâtçı ülke veya gümrük yetkililerine aittir ⁽¹⁹⁾.

1 Temmuz 1968 tarihinde yürürlüğe giren bu ilk Anti dumping Kod'u, bugünkü Anti dumping ile Sübvansiyon Kod'unun oluşmasında basamak teşkil etmiştir. Şimdi sırasıyla bu kodları inceleyelim :

A. GATT ANTI DAMPİNG KODU

Günümüzde geçerliliğini koruyan kod, 1973 - 1979 yılları arasında GATT çerçevesinde Tokyo'da yapılan ÇTTG'nin bir ürünüdür ve yürürlüğe girdiği tarihten itibaren daha önce Cenevre'de kabul edilmiş olan ilk Anti dumping Kod'u yürürlükten kaldırılmıştır.

İlk Kod, ülkeleri bağlayıcı hüküm ve presedür getirmesine rağmen ABD kongresi tarafından onaylanmadığı için, dumping giderici ve telafi edici vergilerin uygulanması bütün ülkelerde başarılı bir nitelik kazanmamıştır. Bu aksaklık da 1980'de yürürlüğe

¹⁹ . Büyüktaşkın, s.37.

giren yeni Kod ile giderilmiştir. "... Tokyo görüşmeleri sonucu, ülkelerdeki uygulama farkları geniş ölçüde giderilmiş, sübvansiyonlar ve telafi edici önlemlerle ilgili GATT'ın VI, XVI ve XXIII. Maddelerinin Yorumu Ve Uygulaması (Sübvansiyon ve Telafi Edici Vergiler Kodu) konusunda anlaşmaya varılmıştır. Anti dumping ve telafi edici vergiler arasındaki benzerlikler dikkate alınarak, 1967 tarihli Anti dumping Kodu yeniden düzenlenmiş ve bu düzenlemede Sübvansiyon ve Telafi Edici Vergiler Kodu ile uyum sağlanmıştır" (20). GATT'ın yeni Anti dumping Kod'unu, 23 ülke onaylamış, 30 ülke de gözlemci statüsünde Kod'u benimsemiştir (21).

Anti dumping Kod'un getirdiği en önemli yenilik ise; ülkelerin dumpingi tesbit etmelerinde ve dumpingli ithalâta karşı önlem almalarında, diledikleri gibi hareket edemeyip, GATT çerçevesinde belirlenen kurallara uymakla, ülke seviyesinde değil, ülkelerarası düzeyde uygulama sağlamış olmasıdır (22). Çalışmamızın diğer bölümünde Türkiye'deki uygulamayla ilgili mevzuat incelenirken bu uygulamanın GATT'a uygunluğu açık olarak görülecektir.

GATT Anti dumping Kod'u, dumpinge karşı uygulamalarda, uluslararası temel kavram ve ilkeleri belirlediği için Kod'un incelenmesine çalışmamızda ayrıntılı olarak yer verilmiştir.

20. Balkır ve Hülya Ünal, s.10.

21. 30 Nisan 1987 tarihli MTN GNG / NG8 / W / 2 sayılı GATT Dökümanı ss.27-28.

22. Ceran M. Kudret, «Rekabet Hukuku Ve Politikası Uyumu Çerçevesinde Türkiye ile Avrupa Topluluğu Anti-dumping ve Anti-sübvansiyon Mevzuatlarının GATT Hükümleri Açısından Değerlendirilmesi» (Ank.Üni, Avrupa Topluluğu Arş. Ve Uygulama Mrk. Adına Hazırlanmış Çalışma) Ankara : 1991, s.3.

1. Kod'un Amacı Ve Dayandığı İlkeler

Kod ile doğabilecek anlaşmazlıklara hızlı, etkili ve adil çözüm bulmak ve kuralların daha kesin olarak belirlenip, uyulmasında birlik oluşturulması amaçlanmıştır. Ayrıca, dampinge karşı önlemler alınırken GYÜ'lere ayrıcalık tanınmış; bu ülkelerin mali, ticari ve kalkınmalarıyla ilgili olarak özel ihtiyaçları gözönüne alınmıştır. Dampinge karşı vergilerin uygulanabilmesi için; dampingin kurulmuş bir üretim dalında önemli bir zarar veya zarar tehdidi oluşturması veya kurulacak bir üretim dalını hissedilir ölçüde geciktirmesi gerekmektedir. Bütün bunlar yapılırken de uluslararası ticaretin engellenmemesi için azami ölçüde özen gösterilmelidir.

2. Kod'un Genel Olarak Değerlendirilmesi

Gözden geçirilmiş Kod olarak da isimlendirilen yeni Kod, üç kısım altında 16 maddeden oluşmaktadır. Şimdi genel bir değerlendirme için, Anti dumping Kod'u, Dampinge Karşı Uygulamalar Komitesi ve Son Hükümler başlıkları altında incelememizi sürdürelim.

a. Anti Damping Kodu

Bu Kod'a Genel Anlaşmanın VI. maddesi yön vermiş olup dumping durumunda alınacak önlemlerle ilgili ilkeler belirlenmiştir (ADK, Md.1) ⁽²³⁾. Herhangi bir durumda dampingin varlığından söz edebilmek için; bu olayla ilgili olarak zararın varlığının da tesbit edilmesi gerekmektedir (Md.2,3). Ayrıca üretim dalı deyimini tanımlanmış; dampinge karşı işlemlere başlama ve soruşturmayı yürütme şekli açıklanmıştır (Md.4,5). Aynı zamanda dampire ilgili delillerin neler olabileceği belirtilerek, ihracatçının fiyatlar konusunda taahütlerde bulunmasıyla ilgili hususlara da yer verilmiştir (Md. 6,7). Aynı kısımda dampinge karşı vergilerin ihdası ve tahsili ile konulan bu vergilerin süresi yer

²³. ADK, 12 Nisan 1979, Cenevre.

almaktadır (Md. 8,9). Bir ön tesbitin yapılması halinde dampinge karşı geçici önlem alınabilmesi de mümkündür (Md. 10). Ayrıca uygulanacak olan vergiler, geriye doğru da uygulanabilmektedir (Md. 11). Kod ile üçüncü bir ülke yararına dampinge karşı önlem alınabilmesi imkanı da getirilmiştir (Md. 12). GYÜ'lerin özel durumları gözönüne alınarak bu ülkelere kısmen ayrıcalık tanınmış, bunun yanında dampingin varlığı söz konusu olduğunda bu ülkeler aleyhine vergi uygulamasına geçilmeden önce yapıcı çözüm imkanlarının araştırılması da zorunlu kılınmıştır (Md.13).

Kodun Birinci Kısmı Anti dumping Kodu adı altında yukarıda belirttiğimiz 13 maddeden oluşmaktadır. 14 ve 15 nci maddelerden oluşan ikinci kısmı da aşağıda inceleyeceğiz.

b. Dampinge Karşı Uygulamalar Komitesi

Bu kısım dumping durumlarında görevli olan kuruluşu ve bunun organizasyonunu düzenlemektedir. Tarafların herbirinin temsilcilerinden oluşan, "Dampinge Karşı Uygulamalar Komitesi" kurulabilir. Bu komite, taraflarca kendisine verilecek görevleri yapacak, başkanını seçecek, yılda en az iki kez, ayrıca anlaşma hükümlerine uygun olarak taraflardan birinin isteği üzerine de toplanabilecektir. Komitenin geniş araştırma yetkisi vardır. Taraflar, dampinge karşı mücadele konusunda son altı ay içerisinde almış oldukları bütün karar raporlarını altışar aylık periyodlarla ve dampinge karşı mücadele konusunda alınmış olan ön ve nihai bütün kararları gecikmeksizin Komiteye sunmalıdırlar (Md. 14).

Danışmalar, uzlaşmalar ve uzlaşmazlıkların çözümü de yine bu kısımda yer almaktadır. Taraflar arasındaki sorunlar, önce görüşmeler yoluyla, daha sonra uzlaşma yoluyla, bunun da başarısızlıkla sonuçlanması durumunda ise, oluşturulacak bir panel vasıtası ile çözülmesi yoluna gidilmelidir (Md. 15).

c. Son Hükümler

GATT Kod'unun üçüncü kısmını oluşturan bu madde bir önceki Kod'u (1967 tarihli) yürürlükten kaldırılmıştır. Anlaşmaya giriş ve çıkışlar ile anlaşmada yapılacak değişiklikler de bu madde ile düzenlenmiştir. Bu anlaşma 12 Nisan 1979 tarihinde İngiltere, Fransa ve İspanyolca olarak üç dilde yazılmıştır (Md. 16).

GATT Anti dumping Kod'unu yukarıda genel çerçevede inceledik. Kodun daha iyi kavranabilmesi amacıyla incelememizi ayrıntılı olarak sürdürüyoruz.

3. Temel Kavram Ve İlkeler

Bir ülkeye ihraç edilen malların, bu ülkeye ihracatçı ülkedeki fiyatlardan daha düşük fiyatla satılması olarak bilinen dumpingi aşağıdaki tanımla daha geniş anlamda ele alabiliriz.

"Bir mal bir ülkeden diğerine ihraç edildiğinde bu malın ihraç fiyatı, ihracatçı ülkede üretime tahsis edilen benzer bir mal için normal ticari işlemler arasında uygulanan karşılaştırılabilir fiyatın altında ise, iş bu Kod çerçevesinde bu mal dumpinge konu olmuş, yani bir başka ülkenin pazarına normal değer altında bir fiyatla sokulmuş telakki edilir" (Md.1, Par.1). Şimdi de bu tanım içerisinde yer alan kavramlar ile dumpingin tesbit edilmesinde yararlanacağımız diğer kavramları sırasıyla açıklayalım.

a. Benzer Mal

Benzer mal, özdeş yani her bakımdan sözkonusu malın benzeri bir malı ifade etmektedir. İncelemeler sırasında böyle bir malın bulunmaması halinde, her bakımdan benzeri olmasa bile, sözkonusu malın özelliklerine çok yakın özelliklere sahip başka bir mal, benzer mal olarak kabul edilir (Md.1, Par.1).

b. Normal Değer

Normal değer, ihracatçı ülkedeki iç piyasa fiyatıdır. Bir başka ifade ile "GATT Anti Damping Kod'unda normal değer tanımı Damping tanımından hareketle ortaya çıkmakta ve normal değer, ihracatçı veya menşe ülkede üretime konu olacak benzer bir ürün için normal ticari işlemler neticesinde reel olarak ödenmiş veya ödenecek karşılaştırılabilir fiyat" olarak tanımlanmaktadır (Md. 1, Par.2). Bu durum benzer ürünün ihracatçı ülkenin iç piyasasında normal ticari işlemler çerçevesinde satışının olması ile mümkündür. Aynı zamanda, benzer ürünün karşılaştırılabilir büyüklükte satışının olması, fiyatları etkileyecek bir anlaşma veya ortaklığın bulunmaması ve üretim değerinin altında bir fiyat uygulamasının yapılmadığı durumlarda geçerlidir. İhracatı gerçekleştiren ülkenin iç piyasasında normal ticari işlemler sırasında aynı yada benzer bir malın satışı yoksa veya pazarın özel durumu nedeniyle bu tür satışlar geçerli bir karşılaştırmaya imkan vermiyorsa (üretim sadece ihracat amacı ile yapılıyor ve iç piyasada satılmıyorsa veya çok az miktarda satılıyorsa) normal değer olarak bir üçüncü ülkeye ihraç edilen, benzer bir ürünün temsil niteliğine sahip mukayese edilebilir fiyatı alınır. Böyle bir durum da sözkonusu değil ise; menşe ülkedeki normal ticari işlemler çerçevesinde, mamülün üretim maliyetine makul bir kar marjının eklenmesi ile oluşan değer esas alınmalıdır.

c. İhraç Fiyatı

İhraç fiyatı, bir ülkeden diğerine ihraç edilen ürüne ödenen veya ödenmesi gereken fiyattır. İhraç fiyatının olmadığı veya ihracatçı, ithalâtçı veya üçüncü bir ülke arasında çıkar ortaklığının bulunması veya başka nedenler ile ihraç fiyatına güvenilemeyeceği düşüncesine varılması halinde; ihraç fiyatının, ithal edilen malların ilk kez bağımsız bir alıcıya tekrar satıldığı fiyata dayanılarak hesaplanması da mümkündür. Malların bağımsız bir alıcıya tekrar satılmamış olması veya ithal edildikleri biçimde satılmadıkları durumda ise ihraç fiyatının tesbitinde makul esaslara

göre hesaplama yapılabilmektedir (Md.1, Par.5).

d. Fiyatların Karşılaştırılması

Bir malın ihraç fiyatı ile menşee ülkedeki normal değeri arasındaki fiyat farklılaştırması dumping varlığının belirlenmesinde ilk şart niteliğindedir. Bu fiyat karşılaştırmasının adil bir karşılaştırma olabilmesi ve hataların en aza indirilebilmesi için karşılaştırmanın aynı ticari aşamada ve mümkün olduğu kadar aynı tarihlerdeki satışlara ait fiyatlar üzerinden yapılması gerekmektedir ve bu ticari aşamanın fabrika çıkışı olarak alınması kabul edilmiştir (Md.1., Par.6).

e. Damping Marjı

Damping giderici vergi oranının belirlenmesinde baz olarak alınan dumping marjı, normal değerlerin ihraç fiyatını aşan kısmıdır.

f. Zarar Kavramı Ve İçeriği

Dampingi ortadan kaldırmak veya etkisiz hale getirmek amacıyla bir uygulamaya geçilebilmesi için, mevcut bir zarar durumunun tesbit edilmesi gerekmektedir. Anti dumping Kod'unun zarar kavramından :

- Ulusal bir üretim dalına verilen "önemli bir zarar",
- Ulusal bir üretim dalında meydana gelen "önemli bir zarar tehdidi",
- Ulusal bir üretim dalının yaratılmasında "hissedilir bir gecikmeye sebep olma" durumundan en az birinin meydana gelmesi anlaşılmaktadır.

Bir zararın saptanmasında kanıtlara bakılmalı ve işlemin zarar olup olmadığı, dumping konusu ithalâtın hacmi ve bunun iç piyasadaki benzer malların fiyatları üzerine etkisi (dolayısıyla üreticiler üzerindeki etkisi) objektif olarak incelendikten sonra belirlenmelidir.

"İlgili üretim dalının etkilenmesinin incelenmesi, üretimde, satışlarda, pazar hissesinde, karlarda, verimlilikte, yatırımların karlılığında veya kapasitelerin kullanımında fiili veya muhtemel azalma, dahili fiyatları etkileyen unsurlar, nakit hareketleri, stoklar, istihdam, ücretler, büyüme, sermaye sağlama imkanı veya yatırım üzerindeki olumsuz, fiili veya muhtemel etkiler gibi bu dalın durumu üzerinde etkili olan bütün ekonomik gösterge ve unsurların bir değerlendirmesini içerecektir. Bu liste sınırlayıcı olmayıp bu unsurlardan biri hatta birden fazlası kesin hükme esas teşkil edemeyecektir" (Md.3.).

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşıldığı üzere, zararın etkilerinin kesin olarak belirlenmesi zorunluluğunu getiren Kod, uygulamalardan doğabilecek aksaklıkları gidermiş, bir ölçüde de standardı sağlamıştır. Ancak, zarar kavramının çok geniş olması nedeniyle Kod'un tam bir başarıya ulaştığını söyleyebilmemiz ise mümkün değildir. Çünkü bu kavramı belirli kurallar içerisinde sınırlayabilmek çok zordur.

g. Üretim Dalı

Damping olaylarında zararın belirlenmesinde, yapılan ithalâtın, ithalâtı gerçekleştiren ülkenin ulusal üretim dalını etkileyip etkilemediği incelenmelidir. Ulusal üretim dalı; benzer malları üreten yerli üreticilerin tümünü veya üretimi sözkonusu malların toplam yerli üretimine büyük bir kısmını oluşturması durumunu ifade eder. Dampinge konu olan malın bizzat ithalâtçısı olan üreticiler, üretim dalı kapsamı dışında tutulmuşlardır. Bu gibi durumlarda üretim dalı, geri kalan üreticiler anlamına gelmektedir (Md. 4).

Bu açıklamaların dışında istisnai durumlarla da karşılaşılabilir. Aynı ülke içerisinde sözkonusu üretimle ilgili iki yada daha fazla rekabet piyasasının bulunması halinde; her pazarın iç üreticileri ayrı bir üretim dalı oluşturmuş kabul edilmektedir.

Böyle bir durumda dumpingli ithalât sözkonusu ise; dumpinge karşı uygulanacak vergi sadece bu piyasa veya bölgeye gönderilen dumpingli mallar için uygulanmalıdır. Ayrıca, iki veya daha çok ülkenin tek ve birleşmiş bir pazar niteliğinde olması durumunda (AT gibi), üretim dalı; birleşme bölgesinin tamamında sözkonusu malın toplam üreticileri anlamındadır. Bu durumda dumpingin giderilmesi için konulacak vergi, bütünleşmiş bölgelerin tamamı için geçerli olmaktadır ⁽²⁴⁾.

h. Nedensellik Bağı

Dampinge karşı önlemlerin alınabilmesi için, dumpinge konu olan ithalât ile zarar arasında sebep-sonuç ilişkisinin bulunması gerekmektedir. Yani, zararın dumpingli ithalâttan dolayı meydana geldiği kesin olarak saptanmalıdır (Md.3, Par.4). Bu ilişkinin olmadığı bir durumda ise dumpingden söz etmek mümkün değildir.

Yukarıda dumpingle ilgili temel kavramları açıkladık. Şimdide dumpingin varlığı durumunda soruşturmayla ilgili yapılacak işlemlerin neler olduğunu görelim.

4. Soruşturmanın Başlatılması Ve Yürütülmesi

a. Başvuru

Dampinge karşı önlemlerin alınabilmesi için, dumpingli ithalâttan etkilenen üretim dalı tarafından veya onun adına, yazılı olarak bir istemde bulunulması gerekmektedir. Bu başvuru sırasında dumpingin oluşturduğu zarar ve dumping konusu ithalât ile zarar arasında uygun nedensellik bağının varlığı yeterli kanıtlarla ortaya konulmalıdır (Md.5, Par.1). Bunun yanında özel durumlarda yetkili makamlar, bu soruşturmanın başlatılması için bir isteğin olmaması durumunda da soruşturma açılmasına karar verebilirler. Ancak bu durumda, dumpingle ilgili tüm hususlara ilişkin yeterli delile sahip

²⁴. Bütünleşme derecesinin tesbiti için, Bkn. GATT, Md. XXIV, Par.8 (a).

bulunulması gerekmektedir.

b. Soruşturmanın Başlatılması Ve Sona Erdirilmesi

Yapılan başvuru, dumping soruşturmasının başlatılabilmesi için yeterli şartları taşıyorsa, soruşturma başlatılır. Soruşturmanın başlaması ile, gerek dumpinge, gerekse dumping sonucu olan zarara ilişkin deliller birlikte incelenir ve bu delillerin ışığı altında soruşturmaya devam edilip edilmeyeceği hakkında karar verilir. Zarara ilişkin delillerin yetersiz olduğu durumlarda istem reddedilir ve soruşturma kapatılır. Ayrıca dumping marjının çok küçük, etkisinin de az olması durumunda soruşturmaya son verilebilir (Md.5, Par.2,3). Buna karşın, yetkili makamlarca delillerin incelenmesi sonucu, soruşturmanın sürdürülmesine karar verilir ise; soruşturmaya ilgili bulunan ihracatçı ve ithalâtçılarla başvuruda bulunanlara, soruşturmaya devam edildiği bildirilmekte ayrıca bu durum kamuoyuna da duyurulmaktadır.

Dumping soruşturmasına başlanmış olması, sözkonusu malın gümrükten geçişine engel teşkil değildir (Md.5, Par.4). Yani, dumpinge konu malın ihracatı ve ithalâtı devam etmekte ve böylece de piyasaya sadece fiyat yönüyle etki edilmektedir. Soruşturmalar özel durumlar haricinde bir yıl içerisinde bitirilmekte ve ilgili taraflara kendilerini savunabilmeleri için bütün imkanlar tanınmaktadır. Taraflar soruşturmaya ışık tutabilecek tüm delilleri yazılı yada sözlü olarak ilgililere sunabilirler. Aynı zamanda, gizli niteliğinde olmaması koşuluyla ihracatçı, ithalâtçı ve başvuruda bulunanlar tüm bilgileri öğrenme imkanına da sahiptirler. Gizli bilgiler ise, sadece bu bilgileri veren tarafın izniyle açıklanabilir. İlgili taraflar, soruşturma için gerekli bilgileri verip vermemekte serbesttirler. Ancak, bu durumda tesbitlerin elde mevcut fiili verilere dayanılarak yapılacağı gözönüne alınırsa, tarafların istenilen bilgileri vermeleri her zaman için lehlerine bir davranış niteliği taşımaktadır.

5. Damping Giderici Uygulamalar

Herhangi bir durumda bir malın ithalinde damping yapıldığı kanıtlanırsa; "fiyatlar konusunda taahhütler", "geçici önlem" yada "kesin önlem" uygulamalarından birisinin yapılması yasallaşmış olur. Şimdi bu üç uygulamayı inceleyelim.

a. Taahhütler

İhracatçının fiyatları yeniden gözden geçireceğini ve damping yapılan bölgeye damping fiyatlarıyla ihraç yapmayacağını (fiyatları yükselteceğini) kendi isteğiyle inandırıcı bir biçimde taahhüt etmesi halinde, yetkili makamlar dampingin, zararlı etkisinin ortadan kalkacağı kanaatine varacak olurlarsa, geçici önlem almaksızın yada dampinge karşı vergi uygulamasına geçmeksizin soruşturma askıya alınabilir veya kapatılabilir. Bu taahhüt durumu ithalâtçı ülke tarafından da istenebilir. Ancak bu istek telkin niteliğindedir ve hiçbir ihracatçıya böyle bir taahhüt altına girmesi konusunda zorlama yapılamaz (Md.7, Par.3,4). İthalâtçı ülke makamları, taahhütleri konusunda ihracatçılardan bu taahhütlerini yerine getirdiklerine dair belirli devrelerde kendilerine bilgi verilmesini isteyebildikleri gibi bu verilerin denetlenmesi için talepte bulunabilme hakkına da sahiptirler. Taahhütlerin kabul edilmesi halinde, soruşturma devam ediyorsa; ihracatçı ülkenin talebi ve yetkili makamların kararıyla, soruşturma sonuca bağlanabilmektedir. Açılan bir damping soruşturması, taahhüt alınması nedeniyle askıya alınmış yada sona erdirilmişse; bu durum resmen bildirilmeli ve ilan edilmelidir.

b. Geçici Önlem

Bunlar, damping ve zararın varlığını ortaya koyan bir ön tesbit yapıldıktan sonra, soruşturmanın devamı süresince meydana gelebilecek bir zararın oluşmasını önlemek amacı güden önlemlerdir. Geçici önlemler, dampinge karşı tahmin edilen vergi tutarına eşit geçici bir vergi olabileceği gibi teminat (nakdi veya gayri nakdi) şeklinde de olabilmektedir. Bu önlemler damping marjını aşmamalı ve kısa süreli uygulanmalıdır.

Bu süre normalde dört aydır ve süreyi en fazla altı aya kadar uzatabilmek mümkündür (Md.10, Par.2-3).

c. Kesin Önlem

Daha önce de belirtildiği üzere, dampinge karşı korunmak amacıyla verginin konulabilmesi için, dumping nedeniyle meydana gelen zararın kanıtlanması gerekmekte ve konulacak olan verginin dumping marjını aşmaması zorunluluk arz etmektedir. Ayrıca, dumping marjından daha düşük bir vergi oranı, ithalâtçı ülkedeki üretim dalında meydana gelen zararı telafi ediyorsa, bu miktarın yürürlüğe konması uygun görülmektedir.

Dampinge karşı koruyan vergilerin konulmasında ülkeler arası ayırım gözetmeme ilkesi benimsenmiştir. Bu nedenle, dumping ile zararın nedensellik bağının mevcut olması durumunda; ithalât hangi ülkeden yapılmış olursa olsun, aynı tedbirlerin uygulanması sözkonusudur (Md.8, Par.2). Dampinge karşı uygulanan vergiler zarar durumunun devamı süresinde yürürlükte kalmalı; zararın ortadan kalkmasıyla bu uygulamaya son verilmelidir. Anti dumping Kod'u, üçüncü bir ülke yararına olmak üzere dampinge karşı çeşitli önlemler alınabilmesine de imkan vermektedir. Ancak, böyle bir durumda bir ülkenin dumpingli ithalâtının başka bir ülkenin herhangi bir üretim dalında zarara yol açtığı belirlenmesi ve önlemi talep eden ülke tarafından meydana gelen bu zararın kanıtlanması gerekmektedir.

Bütün bunların yanında, yapılan incelemeler sonucunda, dampingle ilgili olarak bir zararın oluştuğu belirlenirse; dampinge karşı koruyucu vergi konulması yada konulmaması, konulacaksa vergi miktarının tesbiti kararı, ithalâtçı ülke veya gümrük bölgesinin yetkili makamlarının inisiyatifine bırakılmıştır (Md. 8, Par. 1).

6. Uygulamayla İlgili Diğer Esaslar

Dampinge karşı koruyucu vergilerin uygulanmasına daha geniş açıklık getirebilmek amacıyla bu başlık altında "geriye dönük uygulama", "gelişme yolundaki ülkelere tanınan ayrıcalık" ve "görüşme, uzlaşma ve uzlaşmazlıkların çözümü" ayrı ayrı incelenecektir.

a. Geriye Dönük Uygulama

Esas olarak, dumpingden koruyucu vergiler ve geçici önlemler, alınan bu kararın yürürlüğe giriş tarihinden sonra tüketime sunulan mallar için geçerlidir. Ancak, belirli şartların tesbit edilmesi durumunda geriye dönük uygulamaların da yapılabilmesi mümkündür. Zarar tehdidi veya bir üretim dalının kurulmasında hissedilir bir gecikme hali hariç, zararın kesin tesbiti yapılmış ise geçici önlemler alınmış olsa dahi geriye dönük uygulama yapılabilmektedir. Geriye dönük vergiler, geçici önlemlerin alındığı tarihten itibaren 90 gün öncesine kadar uygulanabilir. Bu tarihten daha geriye gidebilmekse mümkün değildir (Md.11). Kesin vergi uygulamasına geçildiği andan itibaren de alınmış olan geçici önlem ve teminat varsa bu uygulamaya son verilmelidir. Kesin vergi uygulamasına geçilirken dikkat edilecek bir husus da şudur: Nihai kararla tesbit edilen dumping giderici verginin, geçici olarak ödenen vergiden daha büyük olması halinde aradaki fark tahsil edilmemelidir; bunun aksine, aradaki farkın geçici olarak ödenen vergiden düşük olması durumunda (ihracatçı lehine) ise bu fark geri ödenmelidir. ADK bu gibi durumlarda yapılabilecek hataları ortadan kaldırabilmek amacıyla vergilerin yeniden hesaplanabilmesine de imkan vermektedir:

b. Gelişme Yolundaki Ünelere Tanınan Ayrıcalık

ADK'ya göre GYÜ'lere diğerlerine göre ayrıcalık tanınmıştır. Gelişmiş ülkelere dampinge karşı vergi uygulamasına geçilmeden önce çözüm için yapıcı nitelik taşıyan her türlü girişimin yapılması gerekmektedir. Bu sebeple dampinge karşı önlem

alınmasına en son çare olarak başvurulması Kod ile benimsenmiş; bu uygulamaların GYÜ'lerin gelişmelerini engelleyeceği ve sanayilerine köklü zararlar verebileceği kabul edilmiştir.

c. Görüşmeler, Uzlaşma ve Uzlaşmazlıkların Çözümü

Taraflardan birini Kodun uygulanmasıyla ilgili herhangi bir sorunu olduğunda, bu durumun taraflarca anlayışla karşılanıp incelenmesi ve görüşme imkanlarının yaratılması gerekmektedir. Herhangi bir taraf, doğrudan yada dolaylı olarak kendi menfaalarının başka bir tarafça ortadan kaldırıldığı kanaatine varırsa; sorunun karşılıklı görüşmeler yolu ile çözüme ulaştırılmasını isteme hakkına sahiptir. Böyle bir durumda bu isteğin yazılı olarak bildirilmesi, karşı tarafça anlayışla karşılanması ve görüşme imkanının yaratılması gerekmektedir (Md.15, Par.1,2).

Uzlaşma ise, karşılıklı görüşmelerin başarısızlıkla sonuçlanması durumunda başvuru olan bir çözüm yoludur. Uzlaşmanın istenebilmesi için görüşmelerin sonuçsuz kalmış olması esastır. Aynı zamanda ithalâtçı ülkenin, dampainge karşı kesin vergi koymuş olması veya fiyatlar konusunda taahütleri kabul etmek için nihai karakterli önlemler alması durumunun gerçekleşmesi gerekmektedir. Uzlaşma isteği taraflarca Komiteye intikal ettirilir ve Komite olayı incelemek üzere 30 gün içerisinde toplanır. Bunun sonucunda kabul edecekleri bir çözümü bularak taraflara arabuluculuk yapar. Taraflar da uzlaşma için ellerinden gelen tüm çabayı göstermelidirler.

Bütün bunların yanında, Komitenin incelemeye başlamasından sonra üç ay içerisinde taraflarca tatmin edici bir çözüme ulaşılmadığı takdirde, taraflardan birinin istemi üzerine, sorunu incelemek ve çözüme ulaştırmak amacıyla bir "Özel grup" (Panel) da oluşturulabilmektedir (Md. 15, Par. 5). Kurulacak bu özel grubun elemanları, sözkonusu sorunlar üzerinde bilgili ve deneyimli olmalı aynı zamanda anlaşmazlığa taraf olmayan

üyeler arasında seçilmelidirler. Bu Panel uzlaşmazlıkların çözümü amacıyla çalışabilecek en son organ niteliğindedir ve kendisine verilen özel bilgileri açıklamamakla da yükümlü kılınmıştır.

ADK, GATT'a üye ülkelerin ve AT'ın kabulüne açıktır ⁽²⁵⁾. Anlaşmaya 1 Ocak 1980 tarihinde katılan ülkeler dışında kalanlar, kabul edildikleri tarihi izleyen 30. gün Kod'a karşı sorumlu olurlar ve bu tarihe kadar milli mevzuatlarını Anlaşmaya uydurmakla yükümlüdürler. Tarafların Anlaşmadan çekilmesi de katılım gibi serbest bırakılmıştır. Ancak yazılı ayrılma isteğinin bildirilmesini takip eden 60. gün bu geçerli olmaktadır. Kod'a geçici sıfatıyla katılan hükümetler ise; Anlaşmadan doğan hak ve yükümlülüklerden (geçici katılma belgelerindeki hak ve yükümlülükler nisbetinde) sorumludurlar. Ayrıca taraflar milli mevzuatlarını oluşturduktan sonra yapacakları değişiklikleri de Komite'ye bildirmelidirler. Damping konusunda aralarında anlaşmazlık doğan taraflardan birinin Kod'u kabul etmiş, diğerinin ise etmemiş olduğu bir durumda; sözkonusu taraflar için bu Anlaşmanın hükümleri uygulanmamalıdır (Md. 16).

B. GATT SÜBVANSİYONLAR KODU

1. Kod'un Genel Olarak Değerlendirilmesi

Günümüzde geçerliliğini koruyan Kod 1979 yılında sona eren Tokyo Round sonunda oluşmuştur. 1947 yılında imzalanan GATT'da damping ve sübvansiyonlarla ilgili hükümlerin bulunmasına rağmen daha önce de bahsettiğimiz gibi bu hükümlerin açıklanmasındaki yetersizlik uygulamada bazı aksaklıklara neden olmaktadır. Bu aksaklık ise büyük ölçüde sübvansiyonlarla ilgili olarak sadece temel ilkelerin belirtilmiş

²⁵. GATT'a üye ülke sayısı 103'dür ve AT üyesi 12 ülkenin hepsi de bu anlaşmayı onaylamıştır. (Bkn. 21 Ekim 1991 tarihli GATT/ 1522 Sayılı Döküman s.9).

olmasından kaynaklanmaktaydı. Tokyo Round sonunda kabul edilen "Sübvansiyonlar ve Telafi Edici Vergiler Kodu", GATT çerçevesinde sübvansiyonlu ithalatta karşı uygulamalara açıklık ve kesinlik getirmiştir. Ayrıca sübvansiyonlara karşı telafi edici vergi uygulaması ile dampinge karşı fark giderici vergi uygulamalarına ilişkin izlenecek usuller ve kurallar uyumlaştırılarak, kavramların anlaşılmasıyla ilgili büyük rahatlık sağlamıştır.

Sübvansiyonlar ve Telafi Edici Vergiler Kodu, yada sadece Sübvansiyonlar Kodu olarak isimlendirilen Kod aslında "Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşmasının VI, XVI ve XXIII. Maddelerinin Tefsiri ve Uygulaması İle İlgili Anlaşma" dan başka birşey değildir. GATT'ın XVI. maddesi sübvansiyonları, VI. maddesi sübvansiyonlara karşı uygulanacak olan telafi edici vergileri, XXIII. madde ise menfaat ihlali ve zarar verme hükümlerini içermektedir. Sübvansiyonlar Kodu ile de bu maddeler geniş olarak açıklanmıştır.

Sübvansiyonlar Kodu'na genel olarak baktığımızda; telafi edici vergi uygulamasına müsaade edilmekle birlikte ülke içi hukuki işlemlerle ilgili konuların açıklandığını ve soruşturma öncesi ile sonrası yapılacak görüşmelere yer verildiğini görmekteyiz (SK. Md.1,2,3) ⁽²⁶⁾. Ayrıca geçici önlemler ile geriye dönük uygulama esasları ve telafi edici vergilerin yürürlüğe konulmasıyla ilgili ayrıntılar yer almaktadır. (Md.4,5). Bunun yanında zararın tesbitinde gözönüne alınacak ölçütler açıklanmış ve tarafların yaptıkları sübvansiyonlar hakkında bildirimde bulunmaları zorunluluğu da getirilmiştir (Md.6,7). Sübvansiyonlarla ilgili genel hükümlerin açıklanmasının yanında ihracat sübvansiyonlarıyla ilgili ayrıntılara ayrıca yer verilmiştir (Md 8,9,10). Aynı zamanda

²⁶. SK, 12 Nisan 1979, Cenevre. Sübvansiyonlar Kodu da ADK gibi tek nüsha halinde İngilizce, Fransızca ve İspanyolca dillerinde düzenlenmiştir.

ihracat sübvansiyonları dışında kalan sübvansiyonlara da yer verilerek görüşme ve uzlaşmayla ilgili yeterli açıklamalar yapılmıştır (Md.11,12,13). Ayrı bir kısım halinde ise GYÜ'lerin durumları incelenerek bu ülkelerin özel durumları gözönüne alınmıştır (Md.14). Sübvansiyonlar ve Telafi Edici Vergiler Komitesinin ne şekilde kurumlaştırılacağı da ayrıntılı olarak belirtilmiştir (Md.15,16). Bütün bunlarla birlikte sistemdeki uzlaştırmaya ve anlaşmazlıkların çözümüne ilişkin ayrıntılı açıklamalara da yer verilmektedir (Md.17,18). Anlaşmanın kabulü, anlaşmaya katılım, anlaşmadan çekilme, anlaşmanın gözden geçirilmesi ve değiştirilmesi, milli mevzuatların düzenlenmesi gibi konularla ilgili detaylar ise ayrıntılı olarak açıklık kazanmıştır (Md.19).

2. Kod'un İncelenmesi

Yukarıda genel olarak incelediğimiz SK'yı şimdi de yedi ana başlık altında ayrıntılarıyla ele alacağız.

a. Genel Esaslar

Sübvansiyonlar Kodu GATT'ın VI. maddesinin uygulanmasını esas almaktadır. VI. madde ile telafi edici vergiler açıklanmıştır. Kod'a göre herhangi bir vergi uygulanmasına geçilebilmesi için, mevcut durumun bu anlaşmayla birlikte Genel Anlaşmanın VI. maddesine de uygun olması gerekmektedir (SK.Md.1). Tesbit edilmiş olan sübvansiyona karşı uygulanacak olan telafi edici vergilerse ancak Kod'un hükümlerine göre başlatılan, yürütülen ve sonuçlandırılan soruşturmalara karşı uygulanabilmektedir. Bu soruşturmaların başlatılabilmesi için ise, başvuruların yazılı olarak yapılması (sübvansiyonlu ithalâttan zarar gören sanayi veya onun adına) gerekmektedir. Bununla birlikte sübvansiyonun varlığı, miktarının belirlenmesi ve sübvansiyonlu ithalâtle meydana gelen zarar arasında nedensellik bağının bulunması durumunda; herhangi bir başvuru olmasa da yetkili makamlar tarafından soruşturma açılabilir. Soruşturmanın başlatılması, yürütülmesi ve sorumlu makamlar ile ilgili kurallar konusunda taraf ülkelerin, Sübvansiyonlar ve Telafi Edici Tedbirler Komitesi'ne bilgi vermeleri zorunluluğu vardır. (Md.2).

Başvurudan sonra, ilgili makamlarca yeterli delil bulunduğu kanaatine varılır ve soruşturma açılmasına karar verilirse; konuyla ilgili bulunan ihracatçı, ithalatçı ve şikayetçiler, genel bir tebligat ile durumdan haberdar edilmektedirler. Meydana gelebilecek hataları önlemek amacıyla, herhangi bir soruşturma açılması veya geçici önlem alınması konusu incelenirken, sübvansiyon ve bunun neden olduğu zararın birlikte ele alınması gerekmektedir. Ayrıca soruşturmaya ilgili olarak makamların istedikleri bilgiler de taraflarca sağlanmalıdır. Ancak taraflar istenen bu bilgileri verip vermemekte serbest bırakılmışlardır. Böyle bir durumdaysa elde mevcut bilginin ışığı altında sonuca varılacağı da bilinmektedir. Bu sebeple, sübvansiyon yaptığı iddia edilen tarafın bilgi vermekten kaçınması yerine gerçek ve kendini savunucu bilgiler vermesinin kendi menfaati bakımından faydalı olacağı kanaatini taşımaktayız. Çünkü gizli bilgilerin gizlilik özelliklerinin korunması ve bilgiyi veren tarafın izni olmadan yayınlanamayacağı Kod'un güvencesi altındadır.

Soruşturma makamları, önceden haber vermek ve inceleme istekleri konusunda herhangi bir itirazla karşılaşmamaları koşulu ile; soruşturmayı bir ülkede sürdürebildikleri gibi bir firmada da kayıtları incelemek kaydıyla sürdürebilmektedirler. Ancak böyle bir durum için önceden haber vermek ve izin almak gereği hükme bağlanmıştır. Bu hükümler menşe ülke kadar, menşe ülke olmayıp ihracatın aracı bir ülke tarafından yapıldığı durumlar için de geçerli olmaktadır (Md.2).

Soruşturma makamlarının, sübvansiyonun mevcut olmadığına veya sözkonusu sübvansiyonun ilgili sanayie zarar verebilecek nitelikte olmadığına kanaat getirmesi halinde soruşturmaya son verilmektedir. Soruşturmalar olumlu yada olumsuz sonuçlanmaları durumunda genel bir tebligat ile ilgililere bildirilmektedir. Ayrıca soruşturmanın devam etmesi durumu ise, gümrük işlemlerine engel teşkil etmemektedir. Yani soruşturma sırasında sözkonusu ürünün ilgili ülkeye giriş ve çıkışı serbesttir. Sübvansiyon

soruşturmaları özel durumlar hariç bir yıl içerisinde sonuca ulaştırılmaktadır. Bu Kod'u kabul etmiş ülkeler, telafi edici vergiler konusundaki ön ve nihai kararları gecikmeksizin, bu konuda yaptıkları işlemleri de altışar aylık raporlar halinde Komite'ye bildirmek zorundadırlar (Md.2). Soruşturma açılmasıyla ilgili bir talebin kabul edilmesiyle birlikte veya her durumda (soruşturmanın başlamasından önce veya sonra) taraflar arasında çözüme ulaşmak amacıyla görüşmeler yapılabilmesi için çeşitli fırsatlar yaratılmalıdır. Ancak bu görüşmeler yapılacak işlemler ile geçici ve kesin önlemler alınmasına engel teşkil değildirler (Md. 3). Sübvansiyon yapıldığının tesbit edilmesine rağmen, telafi edici vergileri koyma ve konulacak vergi miktarının belirleme hakkı ithalâtı yapan ülkenin yetkili makamlarına aittir (Md. 4). Buradan da anlaşılacağı gibi ithalâtçı ülke vergiyi istediği oranda belirleyeceği gibi isterse uygulamayabilmektedir. Ancak, bir ülke için uygulayıp diğer bir ülke için bunu gözardı etmek anlaşmanın yapısına ters düşmektedir. Bunun yanında konulacak vergi ilgili sanayideki zararı ortadan kaldıracak büyüklükte ise sübvansiyon miktarından az olması tercih edilmelidir. Ayrıca, bu miktar sübvansiyon miktarını kesinlikle aşmamalıdır. Bu açıdan bakıldığında Kod, ithalâtçıyı koruduğu gibi ihracatçıyı da ezdirmemeyi amaçlamaktadır.

Görüşmeler yapılmış olsa da bunun sonucunda sübvansiyonun olduğu ve bu sübvansiyonun zarara yol açtığı kesinleşirse, yetkili makamlarca telafi edici vergi konulabilmektedir. Ancak, sübvansiyondan vazgeçilmesi yada taahhütte bulunulması durumunda bu uygulamaya son verilmelidir. Geçici tedbir veya telafi edici vergi uygulamasına başlanmayıp işlemlere son verdiren yada işlemleri askıya alabilen taahhütler vardır ki, bunları şöyle sıralayabiliriz :

- İhracatçı ülkenin sübvansiyonu yada etkilerini ortadan kaldırmayı garanti etmiş olması,
- İhracatçının fiyatları tekrar gözden geçirmeyi ve sübvansiyonun açtığı zarar nisbetinde fiyatları arttırmayı kabul etmesi.

Yukarıdaki taahhütlerin kabul edilmiş olması soruşturmanın devam etmesine engel değildir. Ancak, sübvansiyonun yarattığı zararın ortadan kalktığı bir durumda, soruşturmayı devam ettirmek taraflar arasında güvensizliğe ve soğukluğa neden olacak, dolayısıyla her iki ülkenin ticari prestijlerinde olumsuz etkiler yaratacaktır. Ayrıca taraflarca ihracatçı ülkeye fiyat taahhüdünde bulunması için hiçbir zorlama da yapılmamalıdır. İhracatçı fiyat taahhüdünde bulunmuş ise; ithalâtçı ülke bu firma veya ülkeden konuyla ilgili olarak, sözünde durduğunu kanıtlayan bilgileri çeşitli zamanlarda isteyebilir. Ancak bu ilişkilerde ticareti zedelememeye dikkat edilmelidir. Bütün bunlara rağmen, verilen taahhüdün ihlal edilmesi halinde; kesin kanıtlar gösterilmek suretiyle ithal edilen sübvansiyonlu ürüne, ithalâtçı ülke tarafından geçici vergi uygulamasına geçilebilmektedir (Md.4).

Geçici tedbirlere, soruşturma süresince zararın olabileceğinin yeterli delillerle tesbit edilmesi halinde başvurulmalıdır. Bu tedbirler sübvansiyon miktarına eşit nakit veya teminat ile garanti edilerek uygulanırlar. Mümkün olduğunca kısa süreli olarak tatbik edilmelidirler ve bu amaçla hiçbir şekilde dört ay aşılmamalıdır (Md. 5). Nihai vergi miktarı geçici olarak konulan nakit vergi miktarından fazla ise, aradaki fark alınmamakta; fazlası ise ihracatçıya geri iade edilmektedir. Böylece ihracatçı da korunarak tarafların uzlaşma havası içerisinde olmaları yaratılmaya çalışılmaktadır. Ayrıca soruşturma sübvansiyonun olmadığına dair bir kararla sonuçlanırsa, geçici olarak alınmış nakit veya teminatlar hemen serbest bırakılmalıdır. Kesin vergi uygulaması için de, geçici verginin uygulandığı tarihten itibaren en fazla 90 gün öncesine kadar gidilebilmektedir (Md.5).

Sübvansiyonun varlığının tesbitinde zarar çok önemli bir nitelik taşır. Sübvansiyon incelenirken, zararlar ilgili somut delillere gerek duyulmasının yanında, yarattığı ticari etkiler de gözönüne alınmalıdır. Bundan dolayı zarar tesbit edilirken, sübvansiyonlu ithalâtteki önemli (büyük miktardaki) bir artışın gerçekleşmiş olması tesbitte kolaylık

yaratabilmesi açısından faydalı olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca tesbitte fiyat karşılaştırması da önemli bir kıstastır. İncelemelerde sübvansiyonlu ithalâtın benzer ürünlerin fiyatlarını düşürmüş olması yada yükselebilecek fiyatları baskı altında tutmuş olması ölçü kabul edilmektedir. Zararın varlığını kesin olarak ortaya koyabilmek için, sübvansiyonlu ithalâtın; üretim, istihdam, kar, verimlilik, satışlar, stoklar, ücretler, büyüme, nakit akışı gibi ekonomik faktörler üzerindeki etkisi iyi bir şekilde incelenmeli ve yorumlanmalıdır (Md.6).

Sübvansiyonlu ithalâtle birlikte o anda yerli sanayie zarar verebilen başka etmenler de bulunabilir. Bu nedenle, zararın sözkonusu ithalâttan mı yoksa başka nedenlerden mi kaynaklandığı iyi tesbit edilmeli ve bu fark ortaya konabilmelidir. Bir ülke iki yada daha fazla rakip piyasaya bölünmüş olabilir. Sübvansiyonlu ithalât ülke genelindeki üreticilere zarar vermemiş olsa bile; bu piyasalar ayrı ayrı değerlendirilip, zararın mevcudiyeti ona göre tesbit edilmelidir. Ayrıca iki veya daha fazla ülkenin birleşerek tek ve birleşik bir pazar oluşturması durumunda sübvansiyonun yerli sanayii üzerindeki etkisi tek pazar gözönüne alınarak yapılmalıdır. Yani birçok ülkenin oluşturduğu bu pazar, bir ülkenin pazarıymış gibi değerlendirilmelidir.

Taraflar, sübvansiyonlu ithalâtle ilgili olarak, bu ithalâtın niteliği ve miktarı hakkında bilgi edinmek istediklerinde bu isteklerini yazılı olarak bildirmelidirler. Kendisinden bilgi istenen taraf da bu bilgileri en kısa zamanda vermekle mükelleftir. Bu konuda bir sorunla karşılaşıldığı takdirde bilgi talebinde bulunan taraf konuyu Komite'nin dikkatine sunabilmektedir. Dikkat edilirse problemlerin çözümü öncelikle taraflara bırakılmıştır. Tarafların sonuca varamadıkları bir durumdaysa Komite devreye girmektedir (Md.7).

b. Sübvansiyonun Sınırları

Sübvansiyonların hükümetler tarafından kullanılan, toplumsal ve ekonomik kalkınmayı sağlayabilen araçlar olduğu, Kod'u onaylayan ülkeler tarafından kabul edilmiştir. Aynı zamanda sübvansiyonların başka bir tarafa zarar verebilme özelliğinin bulunduğu da kabul gören düşünce şeklidir. Ancak, sübvansiyonların başka bir tarafın menfaatlerini zedelemeyecek şekilde uygulanmasına müsaade edilmesiyle de ihracat sübvansiyonlarına bir ölçü getirilmiştir (Md.8) ⁽²⁷⁾.

Sübvansiyon uygulaması konusunda Kod'u imzalayan taraflar;

- Diğer bir tarafın yerli sanayiine zarar vermekten,
- Diğer bir tarafın dolaylı ve dolaysız olarak sahip olduğu yararların ortadan kalkmasına yol açmaktan,
- Diğer bir tarafın milli menfaatlerine ciddi bir şekilde zarar vermekten kaçınacaklarını kabul etmektedirler.

Ayrıca tarafların menfaatlerinin zedelenmesi ile ilgili bazı göstergelere bakmak gerekir ki, bunlar aynı zamanda sübvansiyonun varlığını da kanıtlayan göstergelerdir. Bunları şöyle sıralayabiliriz :

- Sübvansiyonlu ithalâtın, ithalâtçı ülke iç piyasasında yarattığı olumsuz etkiler,
- Sübvansiyon uygulayan ülkeye diğer bir ülke tarafından yapılan ihracatın azalması veya sona ermiş olması,

²⁷. Bazı ana maddeler dışında kalan ürünlerin ihraç edilmesi amacıyla sübvansiyonlarla desteklenmesi mümkündür. EK-1 olarak hazırlanan liste ihracat sübvansiyonlarına örnek teşkil etmektedir. Ayrıca taraflar Kodu onaylamakla, belirli bir piyasaya yapılan bazı ana maddelerin ihracatını sübvansiyonlarla ucuzlatmamayı (taraf ülkenin o piyasadaki fiyatının altına düşmeyecek şekilde) kabul etmişlerdir.

- Sübvansiyonlu ihracatın, diğer bir taraf ülkenin, üçüncü bir ülkeye gerçekleştirdiği benzer ürün ihracatını ortadan kaldırmış olması.

Bu göstergelerle menfaatler arasında çok yakın bir ilişki bulunmaktadır. Yukarıdaki etkilerin bir veya bir kaçının birlikte bulunması ilgili ülkenin menfaatlerini olumsuz yönde etkileyebileceği gibi sübvansiyonun varlığının da ortaya konabilmesinde gözönüne alınması gereken noktalardan bazılarını oluşturmaktadır. Görüldüğü gibi, sübvansiyonlara müsaade edilmekle birlikte Kod ile disiplin altına alınıp kontrol da edilmektedir.

Bütün bunların yanında, ihracat sübvansiyonlarının uygulanmasına izin verilmekle birlikte; bunların bazı ana maddelere uygulanış şeklinin adalet ve hakkaniyet ilkelerine ters düşmemesi gerekmektedir. Bunun için de, ihracat sübvansiyonu uygulayan bir ülkenin, dünya piyasasında başka bir taraf ülkenin ihracatını geriletecek, normalin üzerinde bir paya sahip olmaması ölçü olarak kabul edilmektedir (Md.10). Bunun yanında ihracat sübvansiyonları dışındaki sübvansiyonlara, toplumsal ve ekonomik politika araçlarını teşvik ettikleri için olumlu yaklaşılmakta ve bu uygulamalara izin verilmektedir. Ancak bu sübvansiyonlarda;

- Bölgelerarası gelişmişlik farkını gidermek,
- Yüksek teknolojlili sanayi dallarında araştırma ve geliştirmeyi teşvik etmek,
- GYÜ'lerin kalkınmalarına yönelik uygulamalar,
- Sanayinin biraraya toplanması ve çevre sorunlarının giderilmesi gibi

önemli amaçların gerçekleştirilmesi şartı aranmaktadır (Md.11).

Bu uygulamaların tümünde; taraflara zarar verilmemesi, anlaşmadan doğan hakların zedelenmemesi, haksız kazanılan ticari bir üstünlüğün yaratılmış olması temel

koşul kabul edilmektedir.

Anlaşmaya taraf ülkelerden herhangi biri, diğer bir taraf için sübvansiyon yaptığı ve bundan dolayı zarara uğradığı gerekçesiyle, görüşmede bulunmayı talep edebilir. Bu talebi gerçekleştiren tarafın sübvansiyonun varlığı ve mahiyetiyle ilgili elindeki kanıtları da göstermesi gerekmektedir. Görüşmenin talep edilmesinin amacı; zaman kaybı olmaksızın, bir an önce sübvansiyondan zarar gören sanayinin normale döndürülmesinin sağlanmasını temin edebilmektir. İhracat sübvansiyonları için görüşme talebinden itibaren 30 gün içerisinde makul bir çözüme ulaşılamamış olunması durumunda taraflar uzlaşma amacıyla Komite'ye başvurabilmektedir. İhracat sübvansiyonları haricinde uygulanan herhangi bir sübvansiyon için ise bu süre 90 gün olarak kabul edilmiştir (Md.13).

Ancak burada şunu da belirtmeyi gerekli görüyoruz : Bazı ülkelerde (özellikle gelişme yolundaki ülkelerde) ihracat sübvansiyonları ile diğer sübvansiyonları birbirlerinden ayırdedebilmek oldukça güçtür. Verilen bir veya birden fazla sübvansiyon direkt olarak sözkonusu malın ihracatına yönelik olmasa bile, o malın ihracatını arttırabilir nitelikte olabilir. Bu nedenle, Kod'da belirtilen 30 ve 90 günlük sürelerin değerlendirilmesinde esneklik olacağı bu nedenle ülkeler tarafından değişik yorumlanabileceği ve bu konuda bir standardın oluşturulamayacağı kanaatini taşımaktayız.

Bir sübvansiyon vakasında hemen telafi edici vergi uygulamasına geçilmemektedir. Önleyici tedbirler son çare olarak düşünülmektedir ve bu kararı alma yetkisi Komite'ye bırakılmıştır. Anlaşma ile ithalâtçı ülke yanında ihracatçı ülkeye de söz ve savunma hakkı, hatasını giderebilme şansı tanınmakta ve temel düşünce olarak ticaret koşullarının aksatılmamasına özen gösterilmektedir.

c. Gelişme Yolundaki Ülkelerin Durumu

Özellikle gelişmekte olan ülkeler, rekabetin acımasız şartlarında, dünya pazarlarına girebilmek için rekabet gücü olan sanayilerini desteklemeye özen göstermektedirler. O nedenle Kod tarafından GYÜ'lerin bu durumlarına açıklık getirilmiş; iktisadi kalkınmalarını sağlayabilmek amacıyla sübvansiyona başvurabilecekleri de kabul edilmiştir. Ancak, GYÜ'lerin sübvansiyon uygulamalarında diğer bir taraf ülkenin üretim ve ticaretine ciddi bir zarar vermemeleri ve uyguladıkları sübvansiyonun kendi rekabet ve kalkınma ihtiyaçlarıyla bağdaşacak nitelik taşıması gerekmektedir. Böylece sübvansiyonlar sayesinde haksız bir rekabete dolayısıyla bunun sonucu olarak pazar payı ve kazanç elde edilmesine izin verilmemektedir. GYÜ'lerin ihracatlarını sübvansiyone ederken, karşı tarafa zarar verdikleri tesbit edildiğinde; bu zararı ortadan kaldıracak şekilde taahhütte bulunmaları koşulu ile karşı tedbir uygulamasına geçilmeyeceği de kabul edilmiştir (Md.14).

İlk bakışta GYÜ'ler için çok fazla ayrıcalık tanınmamış gibi görünse de, Komite GYÜ'leri koruma altına almıştır ve taraflarca sübvansiyon olarak nitelendirilen, başlıklar borçlar ve garantiler yolu ile ticari teşebbüslerin hükümetçe finansmanı, hükümet tarafından hizmet temin edilmesi ve kolaylıkları, araştırma ve geliştirme programlarının devletçe finanse edilmesi, hükümetin öz sermayeye iştirak etmesi veya sermaye sağlaması uygulamaları GYÜ'ler için tek başlarına sübvansiyon olarak kabul edilmemektedirler (Md.11, Par.3, Md.14).

d.Özel Durumlar

Sübvansiyonlarla ilgili bir zarar sözkonusu olduğunda, SK hükümleri esas

alınmalıdır. Yada alternatif olarak ADK kurallarına uygun olarak hareket edilmelidir (28). Tarafların milli mevzuatlarını oluşturmalarında dikkat edecekleri konulardan biri de bu olmalıdır. Her iki Kod'da da uygulanacak vergi miktarı hesaplanırken; ihraç fiyatı ile normal değer karşılaştırılmakta ve aradaki fark vergi miktarını oluşturmaktadır. Normal değerın benzer ürün fiyatları yoluyla elde edilemediği durumlarda; fiyat karşılaştırması yapılabilmesi için sözkonusu malı ithal eden ülkedeki fiyat üzerine makul bir kar oranı konularak yeni fiyat oluşturulmaktadır. Karşılaştırmalarda fabrika çıkış maliyetleri veya fiyatları esas alınmalı ve karşılaştırmalar mümkün olduğunca birbirine yakın zamanlarda yapılmalıdır (Md.15).

e. Komite'nin Durumu

Kod'a göre kurulan "Sübvansiyonlar Ve Telafi Edici Vergiler Komitesi" taraf ülkelerin herbirinin temsilcilerinden oluşmaktadır. Bu komite kendi başkanını seçmekte ve senede en az iki kez toplanmaktadır. Bu olağan toplantıların haricinde Anlaşma hükümlerine uygun olarak taraflardan birinin isteğiyle de toplanabilmektedir. Komite, sübvansiyon soruşturmalarını yürütürken taraflardan her türlü bilgiyi isteyebileceği gibi kendisine yardımcı olacağına inandığı yardımcı organları da kurabilmektedir. Ayrıca Komite'nin sekreterlik görevi de GATT sekreteryası tarafından yürütülmektedir (Md. 16).

f. Uzlaşma ve Uzlaşmazlıkların Çözümü

Tarafların sübvansiyonla ilgili problemlerine görüşmeler yoluyla tatmin edici bir çözüm bulunamazsa, herhangi bir taraf uzlaşma için Komite'ye başvurabilmektedir. Çünkü uzlaşmazlıkların çözüm makamı Komite'dir (Md. 17). Uzlaşmazlıkların çözümü amacıyla son çare olan Panel, kurulmasıyla ilgili istek tarihinden itibaren 30 gün içerisinde

²⁸. Her iki Kod'da da temel kavramlar, özellikle zarar kavramı incelenirken aynı kıstaslar kullanılmıştır. Bu nedenle aralarında belirgin bir fark da yoktur.

oluşturulmakta ve kuruluşundan sonraki 60 gün içerisinde bulgularını Komite'ye vermektedir. Panel tercihen devlet memuru üç veya beş üyeden oluşturulmakta ve üyelerin vatandaşlarından seçilmektedir. Bu Panel'de görev alabilecek düzeyde bilgili, devlet memuru olsun veya olmasın bir veya birkaç kişi taraf ülkelerce her yıl başında Komite'ye bildirilmektedir. Komite, Panel kuracağı zaman hazır bekleyen bu listeden üye seçimi yapmaktadır. Panel üyeleri kendi kişisel bilgi, beceri ve tecrübeleri ile görev yapmaktadırlar. Ayrıca herhangi bir hükümet veya kurumun temsilcisi olabilecekleri düşünülemez; bu özellikleri seçimlerinde gözönüne alınmaktadır. Panel, yaptığı çalışma ve çözüm önerilerini Komite'ye sunmadan önce ilgili taraflara bildirmektedir. Taraflar bu aşamada uzlaşabilirse varılan çözümün ana hatları Panel tarafından Komite'ye bildirilir ve olay sona erdirilir.

Taraflarca tatmin edici bir anlaşmanın kabul edilmediği durumda ise; Panel tarafından Komite'ye duruma ilişkin sorunlar ile bunlara karşı ilgili hükümlerin uygulanması hususunda ayrıntılı bir rapor verilmektedir. Komite raporu ve içindeki bulguları en kısa sürede gözönüne alarak taraflara anlaşmazlığın çözümlenebilmesi için son olarak tavsiyede bulunmaktadır. Komite'nin takdir edeceği makul bir süre içerisinde tavsiyelerine uyulmaması halinde; kapsam ve dereceleri gözönüne alınarak haksızlığı önleyebilecek ölçüde uygun karşı tedbir uygulamasına izin verilebilmektedir. Komite bu kararından önce yaptığı tavsiyeleri, Panel'den raporu aldıktan sonra geçen 30 gün içerisinde taraflara bildirir (Md.18). Görüldüğü gibi Komite son sözü söylemekte ve böylece herhangi bir sübvansiyon olayı çözümsüz bırakılmamaktadır. Çözüm için sürenin biraz uzaması haricinde herhangi bir kayıp da sözkonusu değildir.

g. Kod'a Katılma Ve Ayrılma

SK, sübvansiyonlara karşı GATT hükümlerini yorumlayarak bu konuda Kod'un dışında hiçbir uygulamanın yapılamayacağını belirtmektedir. SK, GATT üyesi ülkeler

ile AT için katılma açık bırakılmıştır. Katılımın açık olduğu gibi Kod'dan çekilme de serbesttir. Ancak bu durum, ayrılma isteğini belirten yazının GATT Akit Taraflar Genel Müdürünün eline geçtiği tarihi izleyen 60. günün bitiminde geçerli olmaktadır. Kod, taraflar açısından 1 Ocak 1980 tarihinde yürürlüğe girmiş olmasına rağmen diğer ülkeler için müracaatlarının kabul edildiği tarihten itibaren 30. gün yürürlüğe girmektedir. Ayrıca Kod'u kabul eden ülkeler, milli mevzuatlarını buna uygun olarak en geç anlaşmanın kendi açılarından yürürlüğe gireceği tarihe kadar hazırlamalıdır. Her ülke yaptığı bu çalışmaları ve uygulamalardaki değişikliklerini Komite'ye bildirmekle yükümlüdür. Komite tarafından her yıl bu Anlaşmanın uygulanması ve işleyişiyle ilgili bir çalışma yapılmakta; uygulamalardaki aksaklıkları dile getirme özelliğine sahip bulunan bu çalışma GATT üyesi akit taraflara bildirilmektedir.

GATT'a taraf ülkelerden birinin bu Kod'u kabul etmesi diğerinin kabul etmemesi durumunda; Kod hükümleri iki taraf arasında uygulanmamaktadır (Md. 19). Gerek ADK gerekse SK'nın GATT ilgili maddelerine uygun olarak oluşturulduğu gözönüne alınırsa; GATT'a üye olduğu halde bu Kod'ları benimsememiş olmak çelişki teşkil etmektedir. GATT'a taraf ülkelerin hemen olmasa da zaman içerisinde bu Kod'ları kabul etmelerinin kendi ülkelerinin aynı zamanda taraf ülkelerin lehine bir gelişme yaratacağı kanaatini taşımaktayız⁽²⁹⁾.

Yukarıda SK ile ilgili maddeleri açıklamaya çalıştık. Aynı Anlaşmanın devamında 11 maddelik "İhracat Sübvansiyonlarına Dair İşari Liste" ile bu listedeki maddelerin açıklanmasıyla ilgili "Notlar" yer almaktadır. Konunun daha iyi anlaşılabilmesi ve herhangi bir desteğin sübvansiyon olup olmadığının tereddütlere sebep vermeksizin

²⁹. GATT'a üye 103 ülkeden ADK'yı 23 ülke, SK'yı da 25 ülke onaylamıştır. Aynı zamanda her iki Kod'a 30 ülke de gözlemci statüsünde katılmıştır. (Bkn. 30 Nisan 1987 tarihli MTN GNG/NG8/W/2 Sayılı GATT Dökümanı ss.27-28).

tesbiti amacıyla bu listeyi çalışmamızın sonunda EK-1 olarak vermeyi uygun görüyoruz.

C. DAMPING VE SÜBVANSİYONUN EKONOMİK ETKİLERİ

Damping ve sübvansiyonun ekonomik etkileri incelenirken, bunların ekonomi üzerinde yarattığı etkiler ile bunlara karşı uygulanan telafi edici nitelikteki tedbirlerin etkilerinin birlikte ele alınması gerekmektedir. Aynı zamanda, damping genellikle sübvansiyon uygulamalarıyla birlikte görüldüğünden ekonomik etkiler incelenirken bu etkileri dampingin veya sübvansiyonun ekonomik etkileri olarak ayırabilmek bir hayli zor olmaktadır.

İlk bakışta dampingli ithalâtı gerçekleştiren ülke yaşayanları açısından, mevcut paraları ile daha fazla mal alabilme özelliği yaratılarak refah artışı sağlanmış gibi görünürse de; uzun dönemde dampingi gerçekleştiren firma piyasayı ele geçirecek ve yüksek fiyatla (monopol gücünden yararlanarak) ürününü satacak, sonuçta dampingli ithalâtı gerçekleştiren ülkeler refah kaybına uğrayacaklardır.. Damping uygulaması yeni kurulacak sanayileri engelleyebilme, var olan sanayiinin gelişmesini durdurabilme veya yokedebilme özelliğine sahip olduğu için; ticaretin gelişmesini ve ithalâtçı ülkede istihdamın artmasını engellediği gibi teknolojik gelişmelere de engel teşkil etmektedir. Aynı zamanda bu uygulama, liberalleştirilmeye çalışan dünya ticaretinde, serbest rekabet kurallarına aykırılık oluşturmakla bu gelişmeyi olumsuz yönde etkilemektedir.

1973 yılından itibaren Yeni Koruyuculuk adı altında uygulanmaya başlanan ekonomik politikalarla hükümetler tarafından verilen yardımların bu ülkelerin bütçelerinde ağır yükler oluşturmaya başladığı 1980'lere gelindiğinde görülmüş ve beklendiği gibi rekabeti arttırıcı ve istihdamı geliştirici bir etki de yaratmamıştır. Ancak günümüzde dahi sübvansiyonlar GYÜ'lerce kalkınma aracı olarak kullanılmakta ve bunların içerisinde de ihracat sübvansiyonları önemli bir yer oluşturmaktadır.

Sübvansiyonlar mevcut kıt kaynakların kullanımını, desteklenen sektör lehine değiştirmekte, ekonomik dengeleri bozarak ekonomik etkinliğin azalmasına neden olmaktadır. Sübvansiyonlarda devlet desteği sözkonusu olduğundan, bu uygulamayla ülkedeki gelir dağılımı yeniden düzenlenmekte, sübvansiyondan yararlanan kesim, diğerlerine göre milli gelirden daha fazla pay alabilme şansı elde etmektedir. Ancak bu yükü sübvansiyondan yararlanan zümre ile birlikte ülkede yaşayanların tümü karşılamaktadır.

Bu etkileriyle birlikte sübvansiyonlar dünya ticaretini de daraltma yönünde olumsuz olarak etkilemektedir. Serbest rekabetin dünya ticaretini geliştirdiği ve kaynakların etkin kullanımına yol açtığı görüşü günümüzün kabul görmüş görüşüdür. Sübvansiyonlar ise, her ne kadar GYÜ'ler için kalkınma aracı niteliği taşıyalar da, haksız rekabet yaratmaları ve dış ticareti daraltmaları açısından incelendiğinde olumsuz etkileri bakımından daha ağır basmaktadır. GYÜ'lerce de sübvansiyonların sürekli olarak kullanılıp, korumacı bir eğilim haline dönüştürülmesi yerine bunun belirli bir süre için (desteklenen sanayii rekabet edebilecek şartlara getirinceye kadar) uygulanması görüşündeyiz. Ancak bunun için sübvansiyonlarla desteklenen sanayiinin ekonomik değerlendirmesinin çok iyi yapılması ve gerçekçilikten uzaklaşmaması ilk şart olmalıdır. Bu sebeple siyasi otoriteye bu konuda büyük görev ve sorumluluk yüklenmektedir. Çünkü verecekleri her karar kendi ülkeleri dolayısıyla da dünya ticareti açısından büyük önem taşıyacak ve ekonomik olaylar üzerine direkt etki yapacaktır.

Sübvansiyonlara, ülke içerisinde kurulacak yeni sanayi dallarının kurulmasını teşvik etmek yada dış rekabete karşı zayıflayan sanayii korumak, ihracatı teşvik ederek dış ödemeler dengesindeki açıkları gidermek, yeni kurulacak sanayilerle veya üretimin arttırılmasıyla istihdam artışı sağlayarak ekonomik dengeleri kurmak, bölgeler arası gelişmişlik farkını gidermek gibi ekonomik amaçlarla başvurulabilmektedir. Aynı zamanda

gelir dağılımının yeniden düzenlenmesi gereği hissedildiği takdirde; ekonomi içerisindeki belirli kesimler arasında gelir transferini gerçekleştirebilme özelliğine sahip olduğu için, siyasi amaçlara da hizmet edebilmektedir. Ayrıca savaş zamanlarında ülkelerin kendi kendilerine yeterli olabilme ilkesinden hareketle politik amaçlar için de kullanılabilen sübvansiyonlar geniş bir etki alanına sahiptirler ⁽³⁰⁾.

Sübvansiyonlar, bazı özel durumlarda ve amaçlarda, uygulayan ülke açısından, yukarıda saydığımız etkilerden bir veya birkaçını gerçekleştirmek için faydalıymiş gibi görünse de; haksız rekabet ortamı yarattığı dolayısıyla piyasa dengelerini bozduğu için faydalarının yanında daha büyük zararlar da vermektedirler. Ancak ülkelerin karşılaştırılmalı dinamik üstünlüklere sahip oldukları alanlarda, eski firmaların daha önce piyasaya girmiş olmalarının avantajları karşısında yeni firmaların ezilip yok olmayacağı derecede belirli bir süre için sübvansiyon uygulamalarına başvurmanın yararlı olabileceği düşüncesindeyiz. Bu durum genellikle GYÜ'leri ilgilendirmekte ve bu ülkelerin sadece tarımsal ürün ihracatçısı olma durumundan kurtulup aynı zamanda sanayi malları ihraç edebilen ülke durumuna gelebilmeleri için gerekli görülmektedir.

Herhangi bir ülke dumping veya sübvansiyon karşısında ülkesinde meydana gelen ekonomik olumsuzlukları giderebilmek için bu uygulamalara karşı, zararını telafi edebilecek derecede karşı tedbir alabilmektedir. Alınan bu tedbirlerle dünya ticareti daralmamakta, aksine rekabet koşullarını aksatan etkiler ortadan kaldırılmaktadır. Bu tedbirleri alırken sübvansiyonlu ihracatta devlet desteği sözkonusu olduğu için, muhatap olarak ihracatı gerçekleştiren devlet alınırken, dumping olaylarında muhatap bir devlet olabileceği gibi dumpingi gerçekleştiren bir firma da olabilmektedir. Bütün bunların yanında, dumping ve sübvansiyon uygulamaları iç piyasadaki monopollerden kaynaklanan piyasa aksaklıklarını

³⁰. Karluk, Dünya Ekonomisinde - Uluslararası Kuruluş Ve Birleşmeler. ss.126-127.

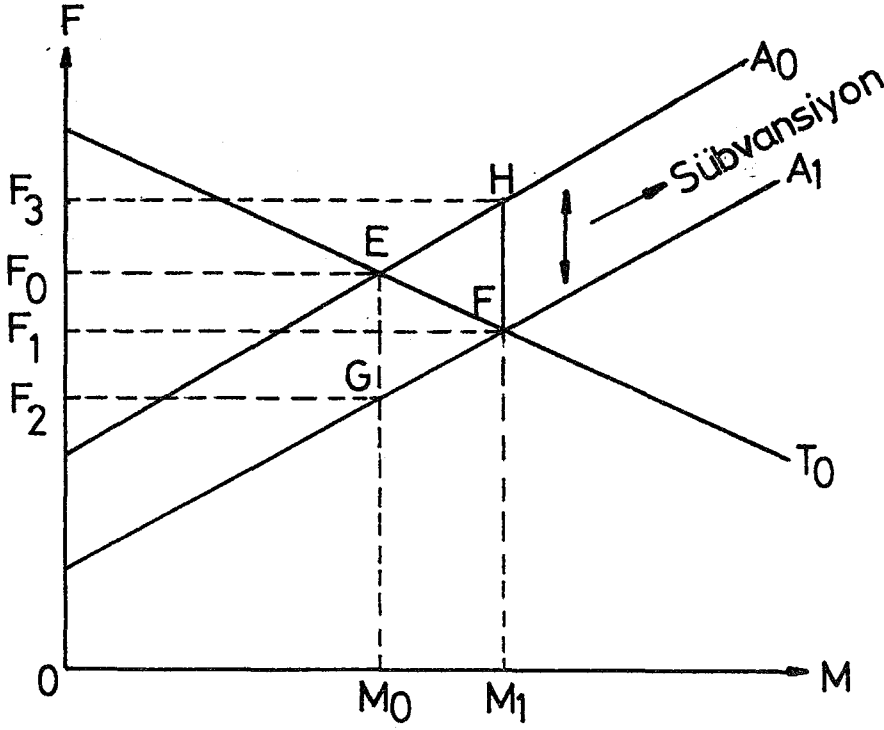
giderebilmek açısından incelendiğinde faydalı olarak değerlendirilmektedirler. Çünkü bunlar ithalâtçı ülkenin iç piyasasındaki aşırı fiyat artışlarını önleyebilme özelliğine sahiptirler.

Gerek damping gerekse sübvansiyon uygulamalarında veya her ikisinin birlikte uygulandığı durumlarda; piyasa dengeleri hızla bozulmakta, bundan fiyat oluşumları etkilenmekte, haksız kazançlar elde edilmekte, kaynak israfına sebebiyet verilmekte ve bütün bunların sonucunda dünya ticaretinin serbestleşmesi engellenerek ticarete daralma yaratılmakta dolayısıyla da refah kaybı oluşmaktadır.

Yukarıda saydığımız etkilerin daha iyi anlaşılabilmesi için sübvansiyon ve dampingin etkilerini şekil üzerinde ayrı ayrı inceleyelim.

1. Sübvansiyonun Etkisi

Sübvansiyon sonucunda, üreticinin eline geçen net para, tüketicinin ödediği para ile sübvansiyon miktarının toplamına eşittir. Sübvansiyonun üreticiye sağladığı bu maliyet avantajı nedeniyle, arzedilen miktar (sübvansiyon öncesi tüketici fiyatlarına göre oluşacak arz miktarından) daha fazla olmaktadır. Bu durumu şekil üzerinde görelim.

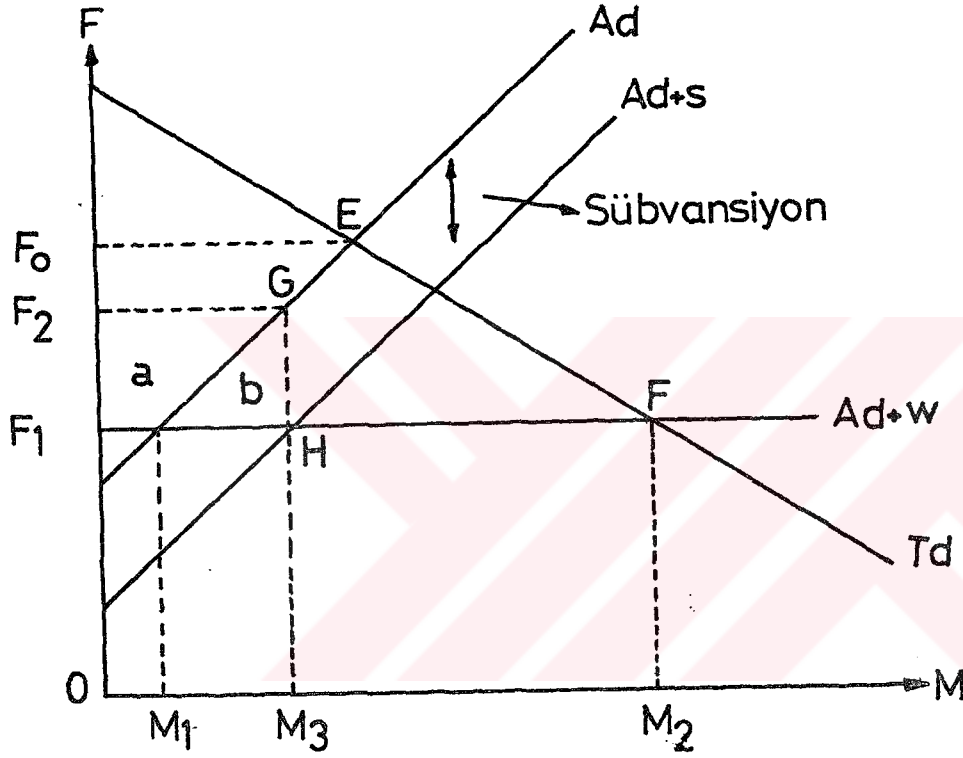
ŞEKİL -1

Sübvansiyonun Ekonomik Etkisi

Şekil 1'de A_0 başlangıç arz eğrisini, T_0 da başlangıç talep eğrisini temsil etmektedir. Başlangıç koşullarında piyasa E noktasında dengeye gelmiştir. Üretilen malın birimine F_0F_2 miktarında sübvansiyon verildiğini varsayalım. Bunun sonucu olarak da arz eğrisi A_0 , bu eğriye paralel olan A_1 'e kaymıştır. Şimdi herhangi bir üretim seviyesi olan OM_0 'ı ele alalım. Bu durumda yeni fiyat F_2 'dir. Oysa eski fiyat F_0 idi. Arzın çoğalmasına sebep olan bu miktar üreticiye verilen sübvansiyon miktarına (F_0F_2) eşittir. Arz artışından sonraki yeni durumda ise denge F noktasında olmuştur. Bu durumda satın alıcıların fiyatı F_0 'dan F_1 'e düşmüştür. Yani tüketiciler aynı parayla daha fazla mal alabilmektedirler. Üreticilerin net fiyatı da F_0 'dan F_3 'e yükselmiştir. Satın alıcı fiyatıyla üretici net fiyatı arasındaki fark (F_1F_3) ise sübvansiyon miktarıdır. Burada sübvansiyonun etkisiyle üretim genişlemektedir. Görüldüğü gibi sübvansiyonun üreticilere aynı zamanda tüketicilere sağladığı olumlu etkiler söz konusudur. Ancak, sübvansiyon olarak verilen bu paranın vergiler yoluyla tüm tüketicilerden (aynı zamanda az da olsa üreticilerden)

sağlandığı unutulmamalıdır ⁽³¹⁾.

Yukarıda değindiğimiz sübvansiyonun üretim genişleten etkisi yanında ithal-ikame sanayilere verilen sübvansiyonun ticaret ve refah etkileri de vardır. Şimdi Şekil -2 yardımıyla bu etkileri inceleyelim.

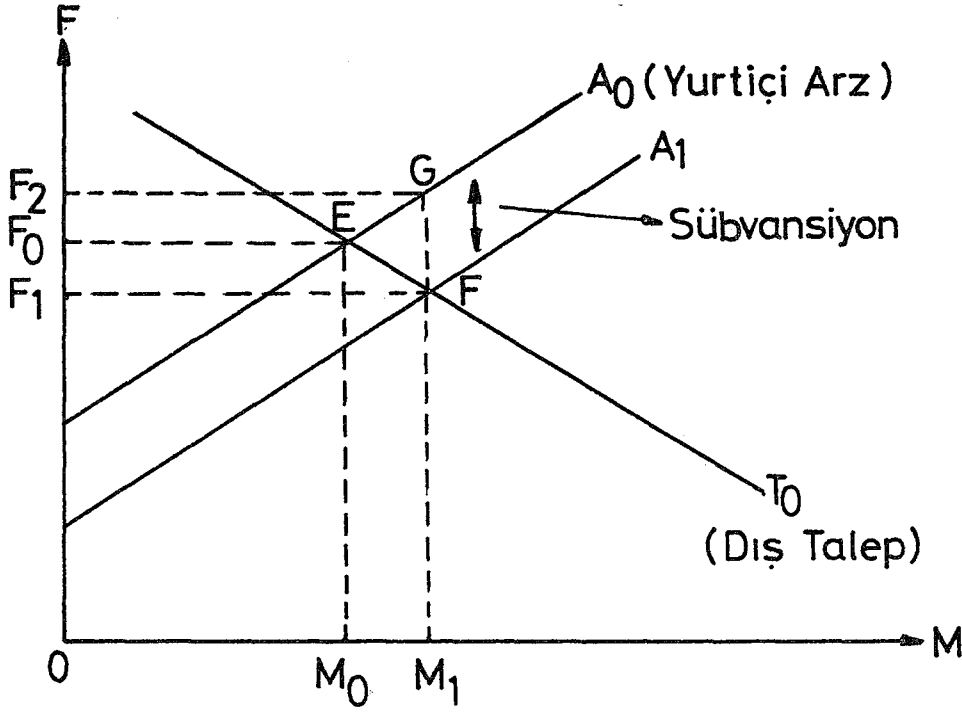
ŞEKİL -2
İthalât Sübvansiyonu

³¹. İyibozkurt, ss. 180-181.

İncelemeye aldığımız ülkenin yurtiçi talep eğrisi T_d , arz eğrisi de A_d 'dir. ayrıca bu ülkenin dünya ticaret haddini değiştiremeyecek kadar küçük olduğunu varsayalım. F_1 fiyatı ithal malları için belirlenmiş olan sabit bir fiyattır. Bu fiyattan OM_1 kadar mal üretilmekte OM_2 kadar da bu mala talep bulunmaktadır. İthal edilmesi gereken miktar ise M_1M_2 'ye eşittir. Hükümetin ithal-ikame sanayilere birim başına F_1F_2 kadar sübvansiyon vermesi halinde yurtiçi arz eğrisi Şekilde görüldüğü gibi A_{d+s} olarak sağa doğru kayacaktır. Bunun sonucunda da yerli üretim OM_1 'den OM_3 'e yükselecek ve bu miktar kadar ithalatta azalma olacaktır. Bu durum ise "sübvansiyonun ticaret etkisi" olarak isimlendirilir. Aynı şekil üzerinde sübvansiyonun refah etkisini de inceleyelim. Görüldüğü gibi yurtiçi üretim miktarı artmıştır (M_1M_3 kadar). Sübvansiyon uygulamasından sonra OM_3 kadar ürün F_2 fiyatından satılacaktır. Verilen sübvansiyon miktarı ise F_1F_2 kadardır. Bu parasal maliyetin toplamı da F_1F_2GH dikdörtgeninin alanına eşittir ve buna da "sübvansiyonun refah etkisi" denir. Hükümetin ödediği, bu dikdörtgen alanın parasal değerinin "a" olarak belirtilen kısmı yerli üreticilere yeniden dağıtılan miktardır. Diğer kısmı oluşturan "b" alanı da yüksek maliyetle üretimde bulunan üreticilere piyasada satış imkanı verir ve bu şekilde yerli sanayiye bir nevi koruma sağlanmış olur⁽³²⁾. Şimdi de sübvansiyonun sıkça uygulandığı ihracat sübvansiyonlarını görelim.

Yerli üreticilere verilen sübvansiyonlar sayesinde üreticilere maliyet avantajı sağlayarak yabancıların ödediği fiyat düşürülür ve ihracat teşvik edilir. Bu uygulamayla dış fiyat yurtiçi fiyata göre düşürülmüş olduğundan ticaret hadleri sübvansiyon uygulayan ülkenin aleyhine döner. Ancak, düşük dış fiyatlar ülkenin ihracatını dolayısıyla ihracat gelirlerini arttıracaktır. Bu artışın az yada çok olması, bu mallara olan talebin fiyat elastikiyetinin düşük veya yüksek olmasıyla doğrudan ilişkilidir. Talep elastikiyeti ne kadar şiddetli olursa gelir de o denli yüksek olacaktır.

³². İbid. s. 182.

ŞEKİL -3

İhracat Sübvansiyonu

Serbest rekabet halinde, piyasa E noktasında dengededir ve bu ülke tarafından F_0 fiyatından OM_0 kadar ihracat yapılmaktadır. Hükümetin F_1F_2 kadar sübvansiyon vermesi durumunda yeni denge F noktasında oluşacaktır. Bu durumda yabancı alıcılar fiyatın F_1 'e düşmesi nedeniyle daha fazla mal alacaklar ve ihracat hacmi de M_0M_1 kadar artacaktır. OF_1FM_1 dikdörtgeninin alanı, OF_0EM_0 dikdörtgeninin alanından ne kadar büyük ise ihracat gelirleri de o kadar artmış demektir. Bu oran da dış talep eğrisinin yatıklık derecesine yani talep esnekliğine bağlıdır. T_0 ne kadar yatay ise dış tüketicilerin fiyat düşüşü karşısında söz konusu mala talepleri o kadar fazla olacaktır. Bu durumda ihracat gelirleri artmakta aynı zamanda bundan dış alıcılar da yarar görmektedir. Ancak,

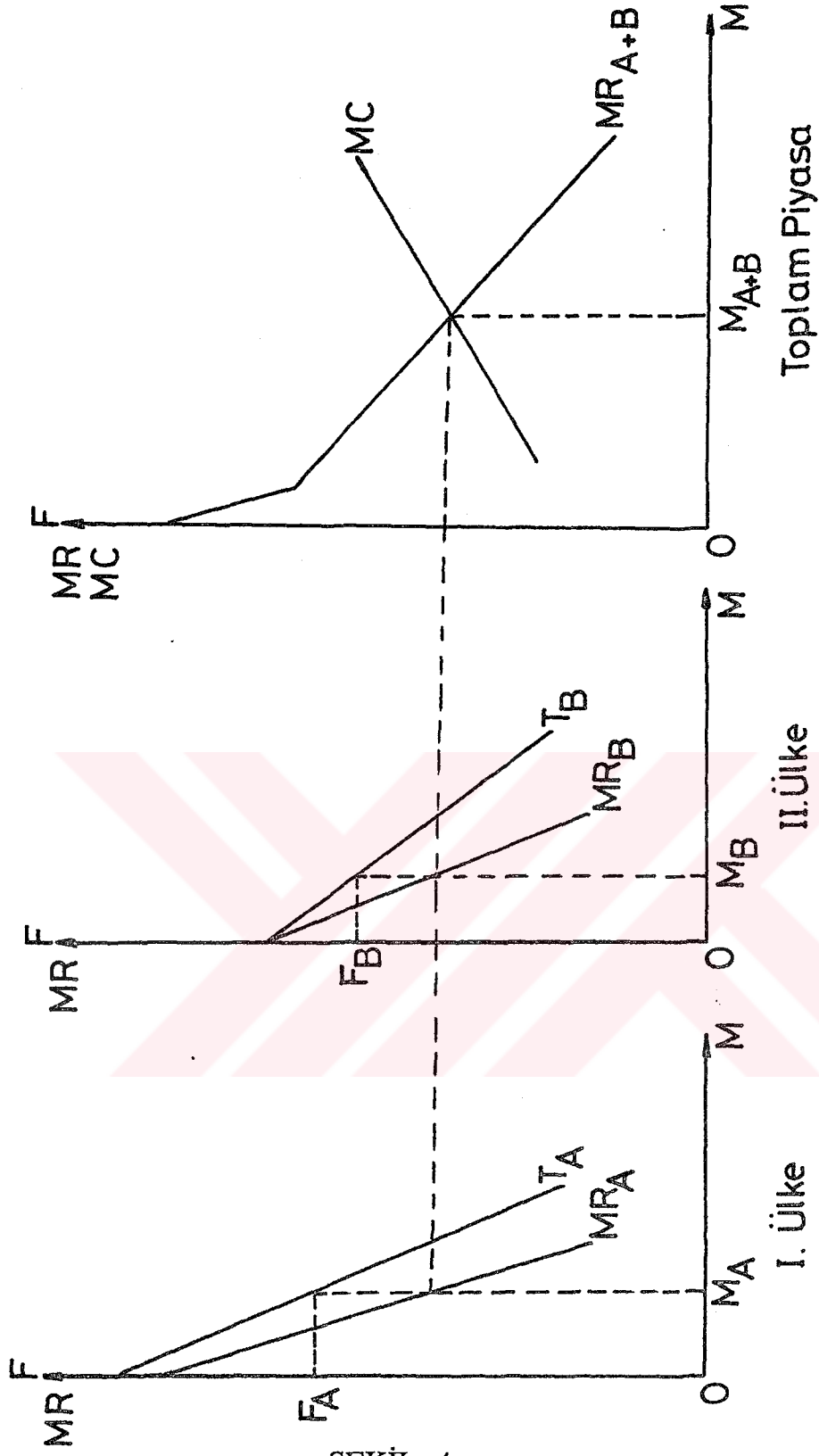
yerli tüketiciler aynı mala dış tüketicilere nazaran daha fazla fiyat ödedikleri ve bu sübvansiyonu vergilerle karşıladıkları için uygulamadan olumsuz yönde etkilenmektedirler. Bu sebeple ülke yaşayanları açısından (sübvansiyondan yararlanan kesim hariç) sübvansiyonlar refah düzeyinde azalmaya sebep olmaktadır ⁽³³⁾.

2 . Dampingin Etkisi

Dampingin altında yatan esas düşünce fiyat farklılaştırmasıdır. Dampingin sürekli olarak yapıldığı düşünüldüğünde, firma karını maksimuma ulaştırma gayreti içerisinde girecektir. Bunu gerçekleştirmek için ise $MR = MC$ (marjinal gelirin marjinal maliyete eşit olduğu üretim noktası) ilkesinden hareket edecektir. Böylece firma üretimini marjinal gelir, marjinal masraflardan fazla olduğu sürece sürdürecektir, bu ikisi eşit olunca da durduracaktır. Firmanın farklı fiyat uygulamasını gerçekleştirebilmesi için ise; öncelikle her iki piyasada bu malın talebinin fiyat esnekliği farklı olmalıdır ⁽³⁴⁾. Ayrıca her iki piyasanın birbirinden kesin olarak ayrılması gerekmektedir. Böylece malın düşük fiyatlı piyasadan alınıp yüksek fiyatlı diğer piyasada satılması engellenecektir. Fiyat farklılaştırmasının gerçekleştirildiği iki ülkeli bir modeli şekil-4 yardımıyla inceleyelim.

33. İbid. s. 184.

34. Talebin fiyat esnekliği, bir malın fiyatındaki değişiklik karşısında, tüketicilerin bu değişiklik nedeniyle satın aldıkları miktarı değiştirmek şeklinde gösterdikleri tepkinin şiddetidir. Esneklik katsayısı $e_p = \text{Talep edilen miktardaki \% değişme} / \text{Fiyattaki \% değişme}$, şeklinde hesaplanır. Bu katsayı $0 < e_p < 1$ ise, talep esnek değildir. Yani fiyattaki değişme oranı talepteki değişme oranından büyüktür. $e_p = 1$ ise, fiyatın değişme oranı ile talebin değişme oranı aynıdır. $1 < e_p < \infty$ ise talep esnekliği yumuşaktır. Yani talep edilen miktardaki \% değişme, fiyattaki \% değişmeden daha büyüktür. Başka bir ifade ile fiyattaki küçük azalma talepte büyük artışa sebep olur. Fiyat farklılaştırılarak gelirin maksimizasyonunun sağlanabilmesi için de bu şarttır. Aksi halde fiyat farklılaştırması üretici gelirinin artması yönünde hiç bir olumlu etki yaratmaz dolayısıyla gelir maksimizasyonuna da ulaşamaz. (Bkn. Zeynel Dinler, Mikro İktisat, 6. Baskı, Bursa: Uld. Üni. Basımevi, 1989, ss.86-87. Ayc. Bkn. Orhan Türkay, Mikro İktisat Teorisi, Ankara: Ank. Üni. Siyasal Bilgiler Fak. Yayınları, 1986, ss. 64-66).

ŞEKİL -4

Uluslararası Fiyat Farklaştırması

Birinci ülke A ülkesi, ikinci ülke B ülkesidir. A ülkesinin talebi T_A , B'ninki T_B 'dir. Bu ülkelerin marjinal gelir eğrileri ise MR_A ve MR_B ile gösterilmiştir. Firmanın maliyet eğrisi de MC 'dir. Toplam marjinal gelir eğrisi MR_{A+B} ile gösterilmiştir. Kar maksimizasyonu M_{A+B} üretim miktarı ile sağlanmaktadır. MC 'nin MR_{A+B} 'ye yani toplam gelire eşit olduğu noktadan miktar eksenine çizilen paralelin her iki MR 'yi kestiği yerde optimum üretim miktarı belirlenir (A ülkesi için M_A , B ülkesi için M_B). Buna göre fiyat yerli tüketici için F_A , yabancı tüketici için F_B olacaktır. Görüldüğü gibi talebi inelastik (sert) olan yerli piyasada dış piyasaya göre daha yüksek fiyattan bu malın satılması mümkündür ⁽³⁵⁾.

Damping ile fiyat farklılaştırmasının doğrudan ilişkisi vardır. Ancak, dampinge sadece firmanın karını maksimuma ulaştırmak amacıyla başvurulmadığı da bir gerçektir. Arasına yapılan damping ile yıkıcı damping, $MC = MR$ ilkesini sağlamamış olsa da uygulanmaktadır.

³⁵. İyibozkurt ss. 186-187.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE HAKSIZ REKABETE

KARŞI KORUNMA

I. TÜRKİYE'DE HAKSIZ REKABETE İLİŞKİN YASAL DÜZENLEMELER VE TEMEL KAVRAMLAR

A. HAKSIZ REKABET İLE İLGİLİ MEVZUATA GEREK DUYULMASININ NEDENLERİ

Türkiye'de 1980 yılına kadar ithal-ikameci sanayileşme politikaları uygulanmıştır. Kapalı bir ekonomik yapı öngören bu politika, 24 Ocak Kararları ile ihracatı teşvik eden ve dışa dönük özellik taşıyan yeni bir ekonomik politikaya dönüşmeye başlamıştır. Benimsenen bu yeni yapının uygulama hızı 1984 yılından itibaren artmış, müsaadeye tabi mallar listesi kaldırılmış, gümrük vergileri aşamalı olarak aşağıya çekilmiş böylece serbest dış ticaret politikası ülkemiz açısından büyük bir aşama katetmiştir. Bu uygulamalardan önce Türkiye'de ithalât, gümrük vergileri, miktar kotaları, ithalât için çeşitli mercilerden izin alınması gereği, kambiyo kontrolleri vb. politikalar ile etkin bir şekilde denetim altındaydı ve ithalâtın hangi ülkeden ve hangi fiyattan yapılacağı devletin kontrolündeydi. Bu gibi koruyucu engellerin bulunduğu bir ortamda haksız rekabeti önleyebilmek amacıyla başka bir arayış içerisine girilmesi gereği de hissedilmiyordu. Dampingle veya sübvansiyonlu ithalât karşısında, uygulanmakta olan kısıtlayıcı veya fiyat kontrolünü gerçekleştirebilecek yollardan en uygun olanı kolaylıkla uygulanabiliyor, dolayısıyla bir anti dumping mevzuatına da gerek duyulmuyordu ⁽³⁶⁾. Ancak, özellikle 1984 yılından sonra koruyucu ithal-ikameci politikaların terkedilip, yerli sanayinin dış rekabete açılması Türkiye'yi uluslararası ticarete rekabet koşullarıyla başbaşa bırakmıştır. Daha önceleri koruma altına alınmış bulunan birçok ürün bu tarihten itibaren sadece ilgili sanayiinin gayret ve özellikleri ile dünya pazarlarında rekabet savaşı vermeye başlamıştır. İşte bu ortamda, birçok ülke tarafından başvuru olan dampingle veya sübvansiyonlu ihracatın yarattığı haksız rekabete karşı yerli sanayiinin

36. Şevket Özergin, «Türkiye'de Anti-Dampinge Karşı Önlemler,» Haksız Rekabete Karşı Önlemler Semineri, İstanbul : TOBB Yayını, 1986, s.96.

korunması gereği ortaya çıkmıştır.

Bu tarihe kadar uygulanan mevzuat ise artık günün ekonomik şartlarına uyum gösteremez hale gelmişti. Uygulanmakta olan Gümrük Kanunu ve İthalât Rejimi Kararı haksız rekabete karşı önleyici bir engel teşkil etmekle beraber genel anlamda olan bu mevzuat, hangi hallerin dumping sayılacağı, şikayetlerin hangi merciler tarafından inceleneceği ve ne gibi önlemlerin alınabileceği konularında yeterli olmadığından uygulamada dumpingli veya sübvansiyonlu ithalâta karşı etkin önlemlerin alınabilmesi için yeterli olmamaya başlamıştır. Mevcut mevzuat ile dumping iddialarına karşı en kolay ve etkin uygulama dumpinge konu olan malın gümrük vergileri veya fonlarının yükseltilmesi şeklinde olmaktaydı. Ancak bu tedbir dumpingli veya sübvansiyonlu ihracat yapan belirli bir firmanın yanında o malın ihracatsı durumunda olan tüm üreticileri de etkileyeceğinden uygun bir zm yolu olma özelliğini taşımamaktadır.

Dış rekabete açılmaya çalışan bir ekonomide, haksız rekabete karşı önlem alınmadığı durumda yeni oluşturulmaya çalışılan, emekleme aşamasındaki ekonomik yapı, güçlü rakipleri karşısında yıpranacak ve gelişmeye (rakipleriyle rekabet edebilecek düzeye erişmeye) imkan bulamadan büyük lde zarar görecektir. Ülkemiz açısından dış ticarete liberalleşme hızlandıkça, haksız rekabete karşı önlemler getiren bir mevzuata da ihtiyaç duyulması gereği o lde artmıştır.

Yukarıda değindiğimiz sebeplerden dolayı, yerli sanayiinin dumpingli veya sübvansiyonlu ithalâtın yaratacağı haksız rekabete karşı korunabilmesi için, ilkelerinin, yetkili organlarının ve bunların görevlerinin kesin olarak belirleneceği, yeterli, açık ve uygulanabilir bir mevzuat oluşturma çabaları kaçınılmaz olmuştur. Bu çerçevede, ihtiyaç duyulan mevzuatın hazırlanması çalışmalarına 1985 yılında başlanmış olup 1989'da tamamlanarak uygulamaya konulmuştur. Meydana gelebilecek haksız rekabet ve dolayısı

ile haksız kazancı önlemeyi amaçlayan bu mevzuat hazırlanırken GATT'ın ilgili Kodları ve AT mevzuatı ile uyum içerisinde olmasına dikkat edilmiştir.

Hazırlanan mevzuatın ekonomik yapımıza olduğu kadar, adalet ve hakkaniyet ilkelerine de uygun olduğunu söyleyebiliriz. Aynı zamanda Avrupa ve Batı dünyası ile ortak noktalar üzerinde fikir birliğine varılmış olunması, Türkiye'nin bu ülkelerle yaklaşması yolunda olumlu rol oynayacaktır⁽³⁷⁾. Ayrıca, Türkiye'nin AT'a tam üye olması durumunda konu ile ilgili mevzuatlarda da uyum çok kolay ve kısa zamanda gerçekleşebilecektir.

Mevzuatın 1989 yılında yürürlüğe girmiş olması bazı yazarlarca gecikmiş bir uygulama olarak kabul edilmekle birlikte bazılarında da bu görüşün aksi savunularak uygulamaya geçilmede gecikilmediği vurgulanmaktadır. Hazırlanan ve yürürlüğe giren haksız rekabetle ilgili mevzuatın gecikilmemiş bir uygulama olduğu düşüncesine bizde katılıyoruz. Çünkü, nasıl bir mevzuata ihtiyaç duyulduğunun ve ekonomi üzerindeki etkilerinin neler olabileceğinin tesbit edilmesinin 1985-1989 yılları arasında yapılan çalışmalarla belirlenmiş olması, uzun yılları içine alacak olan bir ekonomik yapının oluşturulmasında 4-5 yılın çok önemli bir kayıp olamayacağı gerçeği bu düşüncemizi güçlendirmektedir. Ayrıca, mevcut ekonomik yapı bu tarihe kadar dampingli veya sübvansiyonlu ithalattan büyük ölçüde etkilenebilecek bir özellik de taşııyordu.

Bütün bunlarla birlikte, damping ve sübvansiyon uygulamalarının gerek uygulayıcılar gerekse zarardan etkilenen ekonomiler açısından dinamik bir yapıya sahip olduğu gözönüne alınırsa, mevcut mevzuatın da zaman içerisinde, değişen koşullara

³⁷. İthalat Genel Müdürlüğü Damping Araştırma Merkezi, «Türkiye'de Damping Mevzuatı Ve Anti-Damping Uygulamaları,» Ankara :1991, s.2.

paralel olarak yeniden düzenlenmesinin gerekeceği ortaya çıkmaktadır. Durumu Türkiye açısından değerlendirdiğimizde, üç yıl gibi çok kısa bir süredir uygulanmakta olan mevzuatın ülke ve ülkenin ticaretinin büyük kısmını gerçekleştirdiği ülkeler bakımından ne derece etkili olacağı daha sonraki yıllarda somut şekilde ortaya çıkacaktır. Günün koşullarına göre bazı değişikliklerin kaçınılmaz olabileceği düşüncesi gözönüne alındığında bundan sonraki çalışmaların bu doğrultuda yapılmasının yararlı olacağı kanaatini taşıyoruz (38).

B. TÜRKİYE'DEKİ MEVZUATIN HUKUKİ DAYANAĞI

Türkiye'de haksız rekabet ile ilgili mevzuatı, bir kanun, bir karar ve bir yönetmelik oluşturmaktadır. Yapılan çalışmalar İthalât Genel Müdürlüğü'nün koordinatörlüğünde gerçekleştirilmiş ve ilgili bakanlıkların, kamu kuruluşlarının, odaların, üniversitelerin görüşleri de alınarak, Türkiye şartlarına en uygun mevzuat hazırlanmaya çalışılmıştır. Bu çalışmalarda GATT'ın ilgili Kod'ları ve AT mevzuatı yanında ABD, Japonya, Kanada gibi gelişmiş ülkelerin mevzuatları da gözönüne alınmıştır (39).

Genel çerçevenin ve esasların belirlendiği "İthalâta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Kanun" 1 Ekim 1989 tarihinde (40) konuya daha fazla açıklık ve işlerlik kazandırmak amacıyla, bu kanuna dayalı olarak hazırlanan "İthalâta Haksız Rekabetin

38. Avrupa Topluluğu değişen şartları değerlendirerek tüzüğünde, 1980, 1984 ve 1988 de üç kez değişiklik yapmış, zamanın ihtiyacına göre yaptığı değişiklikleri uygulamaya koymuştur.

39. Türkiye 1985 yılında GATT'ın Sübvansiyonlar Kod'una taraf olmuştur.

40. Söz konusu Kanun 1 Temmuz 1989 tarih ve 20212 Sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır.

Önlenmesi Hakkında Karar" ve "Yönetmelik" de aynı tarihte yürürlüğe girmiştir ⁽⁴¹⁾. Şimdi sırasıyla bunları inceleyelim.

1. İthalâta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Kanun

Dampingleli veya sübvansiyonlu ithalât nedeni ile meydana gelebilecek haksız rekabete karşı bu haksızlığı giderebilmek için alınması gereken idari, mali, ekonomik ve diğer önlemlerin neler olduklarını, önlemlerle ilgili kararı verecek olan kurulun nasıl oluşturulacağı ve bu kurulun görevlerinin belirtilmesi bu kanunun amaç ve kapsamını oluşturmaktadır (Kanun Md.1) ⁽⁴²⁾. Ayrıca Kanunda, damping, sübvansiyon, ihraç fiyatı, benzer mal, normal değer, karşılaştırılabilir fiyat, damping marjı, sübvansiyon miktarı ve zarar kavramları da tanımlanmıştır (Md.2). İleride Yönetmelik bölümü incelenirken aynı kavramlar daha geniş olarak açıklanacağı için tekrardan kaçınmak amacı ile bu kavramların tanımlarına şimdilik değinmiyoruz.

Bu Kanuna göre Türkiye, bir üretim dalında maddi zararın veya zarar tehdidinin oluşması, piyasanın bozulması, yeni kurulacak bir üretim dalının fiziki kuruluşunun geciktirilmiş olması şartlarından birinin gerçekleşmesi halinde, yapmış olduğu dampingleli veya sübvansiyonlu ithalâta karşı önlem alabilme hakkına sahip olmaktadır (Md.3). Dampingleli ithalât incelemesi için ise, Genel Müdürlüğe yapılacak yazılı başvuru yeterli olabileceği gibi, bu inceleme herhangi bir şikayetin bulunmadığı ancak gerekli görüldüğü takdirde re'sen Genel Müdürlükçe de yapılabilmektedir ⁽⁴³⁾. Söz konusu şikayet ve

⁴¹. İlgili Kanun ve Yönetmelik 27 Eylül 1989 tarih ve 20295 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır.

⁴². İthalâta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Kanun, bundan böyle sadece "Kanun" olarak anılacaktır.

⁴³. Şikayet konusunda AT'taki uygulama Türkiye'deki uygulamadan farklıdır. Topluluk mevzuatına göre, Komisyon'un bir soruşturmayı başlatabilmesi için, dampingleli veya sübvansiyonlu ithalâttan

incelemenin usul ve esasları Bakanlık tarafından çıkarılmış olan Yönetmelikte belirlenmiş olup bu konuya ilerleyen sayfalarımızda yer verilecektir ⁽⁴⁴⁾.

Konumuzla ilgili olarak üzerinde büyük yük bulunan Genel Müdürlüğün görevlerini şu şekilde sıralamamız mümkündür.

- Şikayet üzerine veya gerektiğinde re'sen elde mevcut bilgilerin yardımıyla ön incelemeyi yapmak,
- Soruşturmanın açılıp açılmaması hususunda Kurul'a teklif sunmak,
- Soruşturmanın açılması halinde; soruşturmayı yürütmek, soruşturma sonucunu, alınabilecek önlemlerle birlikte Kurul'a sunmak.

Bu görevlerle birlikte Kurul'un sekreterlik görevi ile Kurul'ca verilecek diğer görevler de Genel Müdürlük tarafından yürütülmektedir (Md.5). Ön incelemenin Genel Müdürlüğün bünyesinde bulunan Danping Araştırma Merkezi tarafından yapılması ve bu merkez tarafından dampire ilgili bulguların varlığının belirlenmesi üzerine, soruşturmanın açılıp açılmamasına karar verilebilmesi için bir Kurul oluşturulur. Şimdi sırası ile bu Kurul'u oluşturan üyeleri ve görevlerini inceleyelim.

zarar gördüğünü veya zarar tehdidi altında bulunduğunu düşünen herhangi bir özel yada tüzel kişinin yada yasal kişiliği olmayan herhangi bir birliğin Komisyon'a veya Komisyon'a iletilmek üzere herhangi bir üye ülkeye şikayette bulunması gerekmektedir. AT Komisyonu Türkiye'deki gibi resmi bir talep olmadan dumping ve sübvansiyonlu ithalât ile ilgili soruşturmayı başlatamamaktadır (geniş bilgi için Bkn. 2423/88/AET Tüzüğü Md.5). Bunun yanında ABD'deki uygulamaya bakıldığında ilgili Bakanlık olan DOC'un da Türkiye'de olduğu gibi re'sen soruşturma başlatabildiğini görüyoruz. (geniş bilgi için Bkn. Münir Yetkin, ABD'nin Telafi Edici Vergi Ve Anti-Dumping Vergisi Soruşturmaları, Ankara :TURKTRADE Yay. 1988).

⁴⁴. Bakanlık, İthalât Genel Müdürlüğü'nün bağlı bulunduğu Bakanlık-Genel Müdürlük, İthalat Genel Müdürlüğü'nü- Kurul ise, İthalatta Haksız Rekebeti Değerlendirme Kurulunu temsil etmektedir ve çalışmamızda bu şekilde kullanılmıştır.

Bu Kurul İthalât Genel Müdürünün veya görevlendireceği genel müdür yardımcısının başkanlığında kurulur. Kurul'a ayrıca, Maliye ve Gümrük Bakanlığı, Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, Türkiye Ticaret, Sanayi, Deniz Ticaret Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği, Türkiye Ziraat Odaları Birliği birer yetkili temsilcileriyle katıldıkları gibi Genel Müdürlüğün ilgili daire başkanı da Kurul'da görev almaktadır. Bunun yanında gerekli görüldüğü takdirde üniversiteler ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarının bilgi ve tecrübelerinden de yararlanılmaktadır. Kurulun görevlerini ise şöyle sıralayabiliriz.

- Kurul, soruşturma açılıp açılmamasına karar verebileceği gibi açılmış bir soruşturmanın durdurulması için de karar verebilmektedir (45).
- Soruşturmanın herhangi bir safhasında, yeterli delilin olması koşuluyla geçici önlem alınması için Bakanlığa teklifte bulunmak.
- Soruşturma sonuçlarını incelemek, değerlendirmek, kesin önlem alınmasını gerektiren hallerde, dumping marjı veya sübvansiyon miktarını belirleyerek alınacak nihai kararı gerekçeleriyle birlikte Genel Müdürlük aracılığı ile Bakanlığın onayına sunmak.
- Taahhütlerin yerine getirilmemesi halinde gerekli önlemleri almak (Md.6).

Bir dumping soruşturması sonucu, Türkiye tarafından yapılan ithalâtın dumpingli veya sübvansiyonlu gerçekleştirildiği tesbit edilir ve Bakanlıkça onaylanırsa dumping

45. Doğal olarak burada en büyük yük ve sorumluluk Genel Müdürlüğe düşmektedir. Çünkü, Kurul'u bu konuda ikna edebilecek veya yönlendirebilecek en etkili varlık niteliğindedir. İlgili daire başkanlığı, dolayısıyla Damping Araştırma Merkezi çalışmalarından elde ettiği sonuçlarla Kurul üzerinde büyük bir etkiye sahip olmaktadır. 7-8 kişiden oluşan bu gurubun üyeleri arasında iktisatçı, işletmeci, muhasebeci uzmanlar bulunmaktadır. Ancak bu günkü duruma göre bu ekipte eksikler vardır. Hukukçu, piyasa araştırmacısı gibi konuyla ilgili elemanların eksiksiz ve yeterli sayıda temin edilmesi; dumping soruşturmalarının selameti açısından büyük önem taşımaktadır.

marjı kadar anti damping vergisi, sübvansiyon miktarı kadar da telafi edici vergi uygulaması yapılabilmektedir. Diğer birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de meydana gelen zararın telafisi damping marjı veya sübvansiyon miktarından daha az oranda bir vergi alınmasıyla mümkün olabiliyorsa bu oran veya miktar uygulanmaktadır. Geriye dönük vergi uygulamasının yapılması durumunda, bu süre geçici önlemlerin alındığı tarihten itibaren en fazla 90. güne kadar geçerlidir (Md.7). İthalâtı gerçekleştirmiş olan gerçek veya tüzel kişiler konulmuş bulunan anti damping veya telafi edici vergiyi ödemekle yükümlüdürler (Md.8). Dolayısıyla bu durumda ithalâtçının ödediği para miktarı fazlaşacak, malın birim fiyatının maliyeti yükselecek buda ithal ürün için belirlenen yerli fiyatın, damping veya sübvansiyonlu ithalât karşısında önlem alınmamış olan duruma göre yükselmesine neden olacaktır. Yerli üreticiler belirlenen bu fiyat ile rekabet edecekler yada rekabet edebilmek için çalışmalar yapacaklardır. Bu mekanizma içerisinde devlet belirli oranda gelir temin edeceği gibi asıl amacı olan yerli sanayiide korumuş olacaktır. Adil rekabet ortamının yaratılmış olması yurtiçi üretimin kalitesini yükselteceği gibi, ayrıca yurtdışı satışlarında yerli sanayiinin diğer üretici ülkelerle de rekabet edebilme gücüne erişmesinde olumlu etkide bulunacaktır. Alınacak olan anti damping vergisi veya telafi edici vergi ise Gümrük İdarelerince, ithalde alınan diğer vergilerden ayrı olarak tahsil olunmakta veya teminata bağlanmaktadır (Md.9).

Damping soruşturmalarının açılabilmesi için, damping veya sübvansiyona konu ithalâtın bir zarar oluşturduğunun tesbit edilmesi gereklidir (Md.10). Ön inceleme sonucunda zararın varlığını ortaya koyabilecek yeterli delilin bulunmadığı kanaatine varılmış ise, soruşturma başlatılmadan işlemlere son verilir. Türkiye’de damping veya sübvansiyonlu ithalât incelemesinde izlenen yolu daha iyi anlayabilmek için ŞEMA-1 üzerinde durumu ve olayları bir kezde toplu olarak gözden geçirelim.

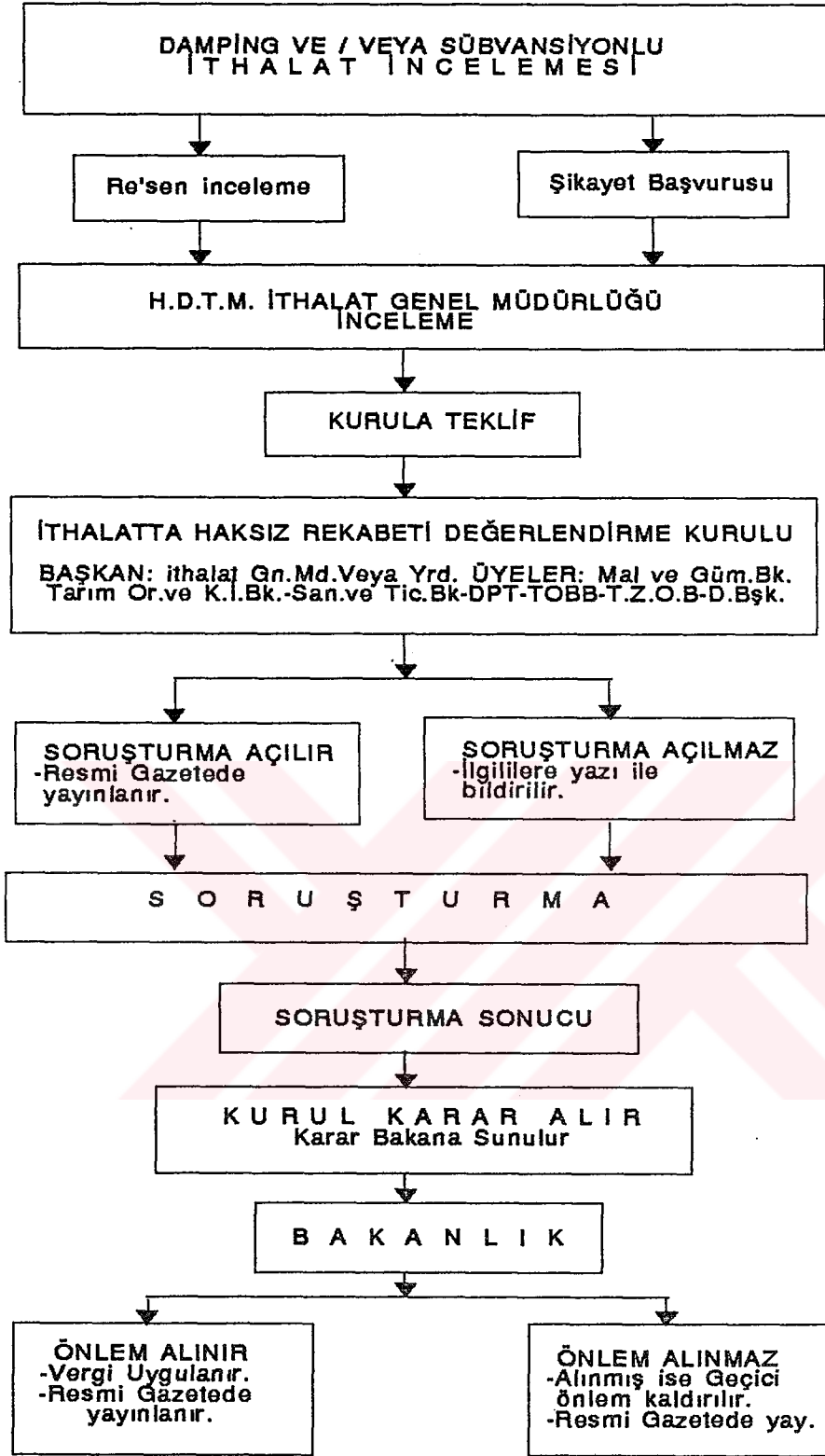
Şema’dan da anlaşıldığı üzere, Genel Müdürlüğe şikayet başvurusunda bulunulabileceği gibi Genel Müdürlükçe de re’sen inceleme başlatılabilmektedir. İlk

inceleme, Genel Müdürlük bünyesinde kurulan Damping Araştırma Merkez'ince, soruşturma açılıp açılmamasına karar verebilecek ölçüde bir zararın bulunmasının tesbit edilmesi şeklinde yapılmaktadır. Zararın olduğu yönündeki bir tesbitin yapılması durumunda soruşturmanın açılması için Genel Müdürlükçe Kurul'a teklif sunulur ve bu teklifi değerlendirmek üzere Kurul toplanır ⁽⁴⁶⁾.

Kurul ise soruşturmanın açılıp açılmamasına karar verir. Aynı zamanda Kurul soruşturma sonucunda kendi bünyesinde bir karar alır ve bu kararı Bakanlığın onayına sunar. Bakanlıktan onay alınıncaya kadar vergi uygulaması yapılamaz. Bakanlık teklifi aynen onaylayabileceği gibi, kısmen değiştirebilir veya onaylamayabilir. Ancak Bakanlık, çoğunlukla Kurul'un görüşüne göre karar almaktadır. Türkiye'de açılmış olan soruşturmalar en geç soruşturmanın açılmasından itibaren bir yıl içerisinde sonuçlandırılmaktadır.

Genel olarak dumping soruşturmalarıyla ilgili izlenen yol ülkeler arasında büyük bir farklılık göstermemektedir. Türkiye'nin gerek ithalâtı gerekse ihracatında önemli

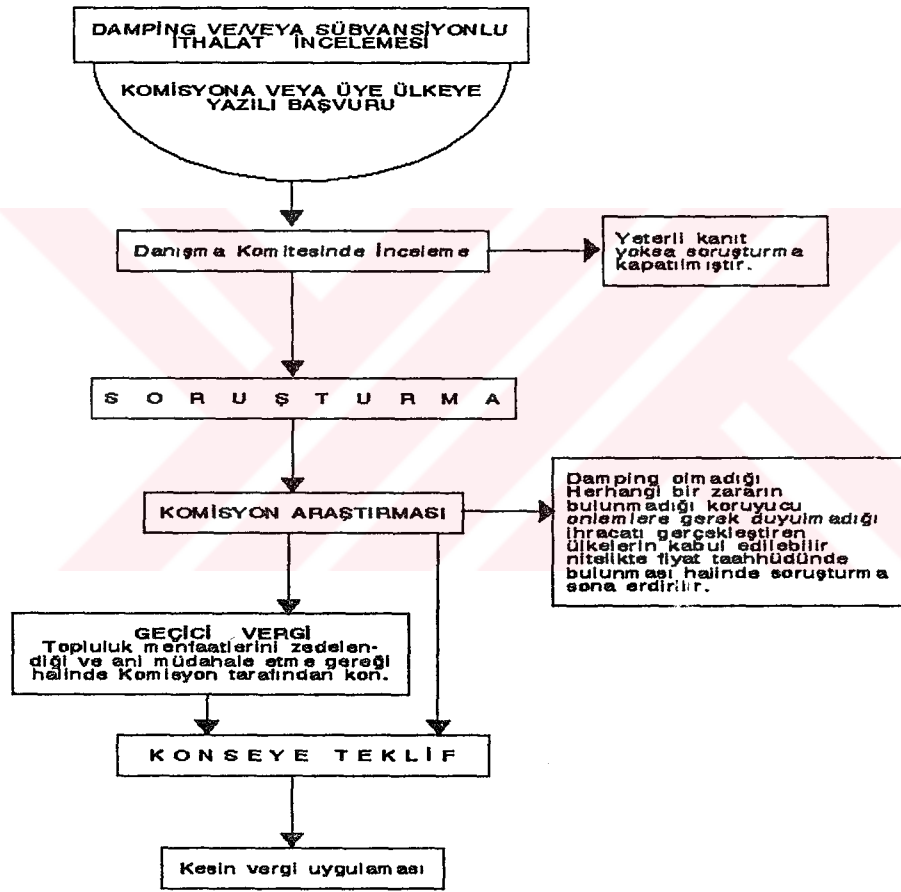
46. İthalâta Haksız Rekabeti Değerlendirme Kurulunun çalışma usul ve esasları şöyledir :
Kurul gerekli hallerde başkanın daveti üzerine toplanır. Kurulun gündemi Genel Müdürlük tarafından hazırlanmakta ve gündemle ilgili özet bilgi önceden üyelere verilmektedir. Salt çoğunlukla toplanan Kurulda ilk gün çoğunluk sağlanamadığı durumda ikinci gün çoğunluk aranmaz. Kararlar oy çoğunluğuyla alınır. Oyların eşit olduğu bir durumda Kurul başkanının oy verdiği taraf çoğunluğu sağlamış kabul edilir. Başkanın gerekli gördüğü hallerde, bu Kurul'u oluşturan üyeler dışında üniversitelerden ve kamu kuruluşlarından ilgili şahıslar toplantıya davet edilebilirler ancak bu şahıslara oy kullanma hakkı tanınmaz. Kurul üyelerinin ve diğer temsilcilerin incelemeye alınan malın üretimi, alımı veya satımı ile hiçbir şekilde ilgili olmamaları da gerekmektedir. Aksi takdirde toplantıya katılamazlar (Yön.Md.31).

ŞEMA - 1

paya sahip bulunan AT ile ABD'deki prosedürü incelediğimizde, soruşturma için tanınan sürelerin farklı olması dışında uygulanan yöntemlerde büyük bir benzerlik görmekteyiz. Ancak, AT'ta karar mekanizmasının Konsey olmasına rağmen, araştırmayı yapan Komisyonun geçici önlemleri alabilme yetkisinin bulunması; araştırmayı yapanla önlem kararı veren makamın aynı olması nedeniyle farklılık arz etmektedir ⁽⁴⁷⁾. ABD'de ise

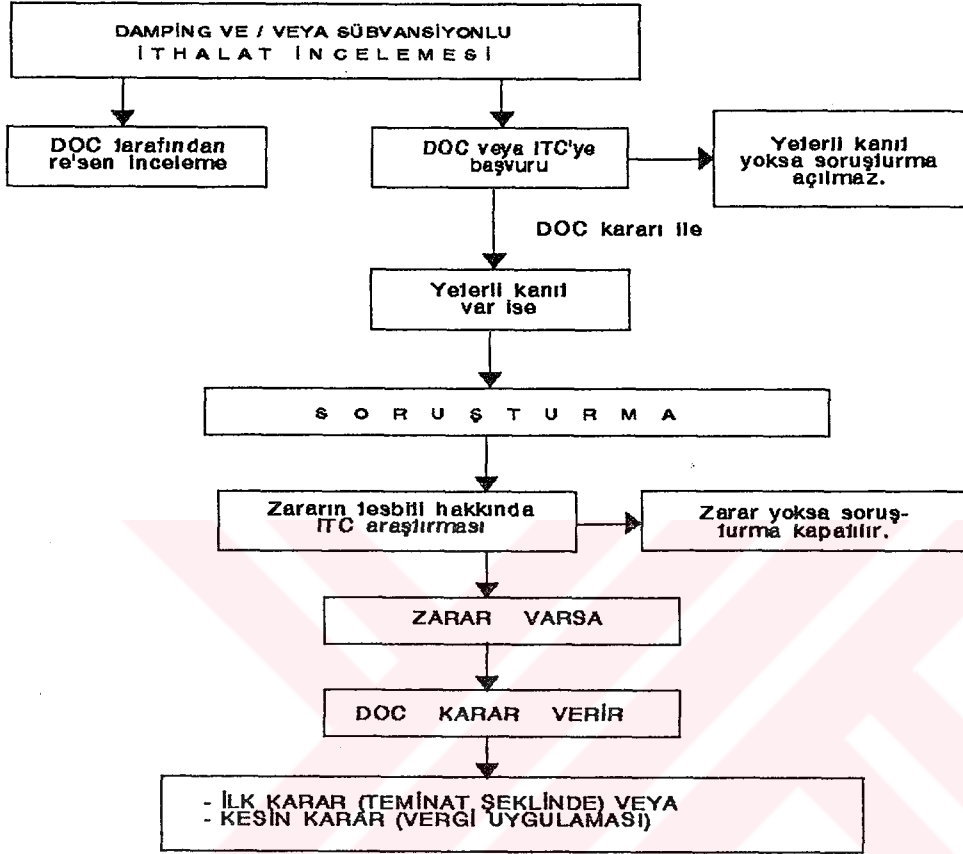
47. Bu konuda daha sağlıklı bir karşılaştırmanın yapılabilmesi için AT ve ABD'deki dumping veya sübvansiyonlu ithalat soruşturmalarını da incelemekte yarar görüyoruz. AT'ın izlediği yolu Şema-2 yardımı ile açıklayalım:

ŞEMA - 2

durum AT'tan farklı, daha çok Türkiye'dekine benzer bir şekilde yürütülmektedir (48).

48. ABD'nin bu konuda izlediği yolu, aşağıda yer alan Şema-3'den yararlanarak inceleyelim :

ŞEMA - 3

DOC (Department of Commerce - ABD Ticaret Bakanlığı)

ITC (International Trade Commission - Uluslararası Ticaret Komisyonu) ITC, ABD Başkanı tarafından atanan ve Başkana bağlı olarak çalışan beş kişilik bir komisyondur.

Yukarıdaki şema'dan da anlaşılacağı gibi ABD'de sözkonusu soruşturma, DOC ve ITC'nin ortak çalışması ile yürütülmektedir. Burada ITC, İthalât Genel Müdürlüğü bünyesindeki Damping Araştırma Merkezinin görevini yürütmektedir. DOC ise dumping veya sübvansiyonun sadece varlığı ile ilgilenir ve CVD (Countervailing Duty - Telafi Edici Vergi) ile ADD (Anti-Dumping Duty - Anti Damping Vergisi) oranlarını tesbit eder; Bunların zarara neden olup olmadıkları ile ilgilenmez. Dikkat edilirse küçük farklar olsa da uygulanan yöntem Türkiye ile benzerlik içerisindedir. Ayrıca ABD'de soruşturmalar CDV için engeç 212, ADV için ise 287 günde sonuçlandırılmaktadır. Bu süre de Türkiye ve AT'ta tanınan süreden daha azdır. (Geniş bilgi için Bkn. Münir Yetkin, Anti-Damping Vergisi Soruşturmaları, Ankara: 1988, TURKTRADE Ya., s.7).

AT damping veya sübvansiyonlu ithalat konusunda Komisyon'a geniş yetki tanımıştır. Komisyon gerekli gördüğü durumlarda (Topluluğun menfaatlerinin zedelendiği, bunu giderebilmek için hemen müdahale edilmesinin gerekli olduğu hallerde) geçici vergi uygulaması kararı verebilmektedir. Uygulamada da kesin vergi konulması konusunda Konsey, Komisyonun teklifini aynen kabul etmektedir. İlk incelemenin yapıldığı Danışma Komitesi, Komisyonun bir alt kuruluşu niteliğindedir. Bu nedenlerden dolayı AT'ın soruşturmada izlediği yol, araştırmayı yapanla önlem kararı veren makamı aynılaştırmakta, böylece gerek Türkiye'ye gerekse ABD'ye göre farklı bir durum oluşmaktadır.

Soruşturma sırasında ihracatçının fiyatları yükseltmeyi (zararı telafi edebilecek yani damping marjı veya sübvansiyon miktarı kadar) veya ihracatını miktar olarak azaltmayı (ihracattan doğan zararın etkisinin önemsenebilecek kadar küçük olduğu miktar) taahhüt etmesi halinde soruşturma durdurulmaktadır (Md.11). Şikayete ilişkin soruşturmanın devam ettiği sırada, ülke menfaatleri açısından, acil olarak müdahale edilmesinin gerekli olduğu hallerde, zararı ortadan kaldıracak oranda bir teminat alınması da mümkündür. Ancak uygulanacak olan bu geçici önlem için Bakanlıktan onay alınması gerekmektedir (Md.12). Teminat alınmasının kararlaştırılması halinde, bu durum Resmi Gazete'de yayınlanmak suretiyle ilgililere duyurulmalıdır. Geçici önlemlerin uygulama süresi, dört ay olmakla birlikte bu süre Bakanlık tarafından en fazla iki ay daha uzatılabilir. Daha fazla uzatılması ise mümkün değildir.

Damping soruşturmasının yapıldığı bir mal için hem sübvansiyon verilmiş olması hem de damping yapıyor olması halinde; anti damping vergisi ve telafi edici vergi birlikte uygulanmamalı, bunlardan sadece biri (nisbeti yüksek olan) uygulanmalıdır. Bu vergilerin uygulanıyor olması da ilgili malın ithalâtına engel teşkil değildir. Bir başka ifade ile, bu müdahale sadece fiyat mekanizması üzerine uygulanmaktadır. Bununla beraber, bu şekilde yapılan yasal uygulamanın herhangi bir nedenden dolayı mümkün olmadığı, ancak

ülkelerin sözkonusu ithalâtı önleme yolundaki kararlı tutumları sonucu, genellikle gelişmiş ülkelerin; halk sağlığı, güvenlik, ambalaj ve paketleme gibi sebeplerle fiyat mekanizması dışındaki engellerle de bu ithalâtı engellediklerini görmekteyiz.

Açılan bir soruşturma, dumping veya sübvansiyonun bulunmadığı şeklinde sonuçlanırsa, alınmış geçici önlemler varsa kaldırılmalı, alınan teminatlar ise iade edilmelidir. Kesinleşen anti dumping vergisi veya fark giderici verginin daha önce alınan teminattan yüksek olması durumunda herhangi bir fark tahsil edilmemeli; kesinleşen verginin alınan teminattan düşük olması durumunda ise aradaki fark ihracatçı ülkeye geri iade edilmelidir. Eğer satış akdi hükümlerine uyulmadığı gerekçesiyle iade veya imha edilmek istenen bir mal için daha evvelce alınmış olan dumping giderici veya telafi edici vergi varsa, bunlar da geriye iade edilmelidir (Md.14). Bu vergilerin tahsili, takibi ve teminata bağlanması işlemleri ise gümrük mevzuatına göre yürütülmektedir ⁽⁴⁹⁾. İthalâta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bu tarihe kadar uygulanan (yetersiz de olsa) Gümrük Kanununun 21. maddesi de yürürlükten kalkmıştır ⁽⁵⁰⁾. Bu tarihe kadar haksız rekabetle ilgili önlemlerin tümü Gümrük Kanunu ve İthalât Rejimi Kararı'na göre yürütülmekteydi. 1980'den sonra dumping veya sübvansiyonlu ithalât karşısında mevcut mevzuatın ihtiyaca cevap veremez

⁴⁹. Ödenmeyen anti dumping ve telafi edici vergiler, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre gümrük idarelerince kovuşturulmaktadır.

⁵⁰. Sözkonusu madde "Malların Türkiye'ye girişini bu Kanun ve Gümrük Giriş Tarife Cetveli ile takibolunan gayeyi haleldar edecek şekilde, gizli veya açık olarak prim , dumping veya benzeri tedbirlerle teşvik eden memleketlerin eşyası hakkında bu tedbirleri tesirsiz bırakacak yüksek tarifeler uygulamaya veya sair lüzumlu tedbirleri almaya Bakanlar Kurulu yetkilidir " şeklindedir. Bu madde ile, uygulaması kolay, tüm ithalâta etkili olma niteliği taşıyan gümrük vergilerinin yükseltilmesi uygulaması yapılmaktaydı. Maddeyi yürürlükten kaldıran Kanun sayesinde dumping ve sübvansiyon tanımlarına açıklık getirilmiş, tedbir alma yetkisine sahip olan Bakanlar Kurulu yerine bu yetki Bakan'a verilmek suretiyle, bürokrasi azaltılarak işlemlere hız kazandırılmıştır (Geniş bilgi için Bkn. Özergin, ss.97-98).

duruma gelmiş olmasıyla oluşan boşluk bu Kanun sayesinde doldurulmuştur. Bu Kanunda belirtildiği üzere, Bakanlar Kurulu tarafından hazırlanan Karar ve Yönetmelik de üç ay içerisinde bitirilip bu Kanunun yürürlüğe giriş tarihi olan 1.10.1989 tarihinden itibaren geçerlilik kazanmıştır. Şimdi de sırası ile sözkonusu Karar ve Yönetmeliği inceleyelim.

2. İthalâta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Karar

Kanunun paralelinde ve tamamlayıcı bir özellik taşıyan Kararda da ithalâta damping veya sübvansiyondan dolayı meydana gelecek haksız rekabete karşı alınacak önlemlerle yapılacak işlemler açıklanmıştır⁽⁵¹⁾.

Gerek dampingli gerekse sübvansiyonlu ithalâta karşı geriye dönük vergi uygulamasının yapılabileceğinden daha önce söz etmiştik. Ancak bu durumun dikkate alınabilmesi ve dampingli mallara geriye dönük vergi uygulamasının yapılabilmesi için; dampingli ithalâtın daha önce de yapılmış olması şarttır ve ihracatçının yaptığı damping sonucunda karşı tarafın zarara uğramış olması yeterli olmaktadır. Bununla beraber, ihracatçının kısa dönemde (bir kez de olsa) büyük miktarda dampingli malı ihraç ederek önemli ölçüde zarara yol açması ve bu uygulamanın ihracatçı ülke tarafından tekrar edilmesinin önlenmesi amacıyla geriye dönük uygulama zaruri hale gelmiş ise, ithalâtçı ülke bu durumda da geriye dönük vergi uygulayabilmek için hak kazanmış kabul edilmektedir. Sübvansiyonlu mallar için ise; GATT'ın Sübvansiyonlar Kodu'na aykırı olarak verilen sübvansiyonlar sonucu Türkiye'de giderilmesi güç bir zarar oluşmuş ise ve böyle bir zararın tekrarının önlenmesi için başka herhangi bir yolda yoksa, telafi edici vergiler de fark giderici vergiler gibi geriye dönük olarak uygulanabilirler. Dikkat edilirse, geriye dönük uygulamanın yapılabilmesi için kesin bir zararın oluşması

⁵¹. İthalâta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Karar, bundan böyle sadece "Karar" olarak anılacaktır.

gerekli olmakta ve bu zararı önleyebilecek başkaca bir yolun bulunmaması şartı da aranmaktadır.

Dampingli veya sübvansiyonlu mallar için verilen bir taahhüdün yerine getirilmemiş olması da yukarıda açıklamış olduğumuz uygulamayı haklı hale getirmektedir. Ancak bu durumda telafi edici nitelikteki uygulama için en fazla ithal tarihine kadar geriye gitmek mümkündür.

Herhangi bir mal için alınacak teminat veya vergi miktarı tesbit edilirken, sözkonusu malın ihracatçı firması ile birlikte menşe veya ihraç ülkesi de belirtilmelidir. Ancak bir ülkede aynı malı ihraç eden birden fazla ihracatçı mevcut ise ve hepsinin tespit edilemediği bir durum da varsa geçici veya kesin önlemler, sözkonusu malın bu ülkeden yapılan tüm ithalâtına uygulanabilmektedir (Md.3). Özellik arzeden bu durum ender olarak gerçekleşir ve özel koruma aracı niteliğini taşıyan anti dumping ve telafi edici vergileri bu özelliğinden uzaklaştırarak genel koruma aracı niteliğine büründürür. Böyle bir uygulamaya geçmemek için tüm çaba ve çalışmalar yapılmalı, kolay yol olması nedeni ile kesinlikle bu yol tercih edilmemelidir. Eğer uygulanacak ise bütün şartlar zorlandıktan sonra mecbur kalınırsa tercih edilmelidir. Ticaretin Liberalleştiği ve serbest rekabetin ön plana çıktığı bir ortamda gerek Türkiye gerekse dünya ticareti açısından, ihracatçı ülkedeki bütün firmalara karşı uygulanan bu yaptırımın olumlu gelişmeleri önleyeceği kanaatindeyiz. Durum Türkiye açısından daha büyük bir hassasiyet taşımaktadır. 1984 yılından bu yana izlenen dış ticaret ve ihracata dönük sanayileşme stratejilerinde katedilen yol, yanlış verilecek bir kararla olumsuz yönde etkilenecektir. Selektif olarak uygulanabilecek bir verginin gümrük vergisine dönüşmesini önleyebilmek için takip edilecek en güzel yol, olayları iyi izleyip, gerçekçi ve tarafsız olarak değerlendirmek suretiyle hataları en az seviyeye indirmek olmalıdır.

Türkiye ülkelerarası uygulamada "Fark gözetmeme" ilkesini benimsemiştir. Böylece, zarara yol açan mal hangi ülkeden ithal edilmiş olursa olsun zararı ortadan kaldırmak için her ülkeye karşı aynı derecede önlem alınmaktadır.

Türkiye tarafından açılan bir soruşturma sonucunda kesin önlem alınmasına karar verilirse, bu konuda daha önce alınmış bulunan geçici önlem de varsa, bunlar hemen kesin önleme dönüştürülür. Ayrıca bir taahhüdün kabul edilmesi daha önce alınan geçici önlemlerin kesin önleme dönüştürülmesine de engel teşkil etmez (Md.4). Geçici ve kesin önlemlerle ilgili alınacak teminat veya vergiler konusundaki miktar, ihracatçı firma, menşe ülke gibi her türlü bilgi Resmi Gazete'de yayınlanmak suretiyle ilan edilmelidir (Md.5). İthalâtın neden olduğu zararın ortadan kalkmasıyla uygulanmakta olan kesin önlemler de hemen yürürlükten kaldırılmalıdır (⁵²).

Kesin önlemlerle ilgili kararların gözden geçirilebilmesi için, soruşturmanın sonuçlandırılmasından itibaren en az bir yılın geçmesi, bu işlemin yapılabilmesi için de, Genel Müdürlüğe, taraflarca haklılıklarını kanıtlayabilecek yeni delillerin sunulması gerekmektedir. Ayrıca Genel Müdürlük bu uygulamayı re'sen de yapabilmektedir. Her iki durumda da daha önceki yaptırımlar uygulanmak koşulu ile soruşturma yeniden açılır ve yürütülür (Md.6).

Karar genel olarak değerlendirildiğinde; kesin önlemler, taahhütlerin kesin önleme dönüştürülmesi, fark gözetmeme ilkesi, geriye dönük vergi uygulanması ve kesinleşmiş vergilerin gözden geçirilmesi hakkında yeterli açıklamaların yer aldığı ve bu konuda

⁵². Türkiye'deki mevzuat gereği, uygulamaya konulan anti dumping veya telafi edici vergi ile ilgili kesin önlemler için bir geçerlilik süresinin belirlenmemiş olması nedeniyle, dumping veya sübvansiyondan dolayı meydana gelmiş olan zararın etkisinin devamı süresince bu vergiler yürürlükte kalmaktadır. GATT hükümlerinde de Türkiye'deki gibi süre tahdidi yoktur. Ancak AT'ta durum farklıdır ve vergi uygulama süresi beş yıla sınırlandırılmıştır.

Türkiye’de çelişkiye düşülecek bir durumun bulunmadığı görülmektedir.

3. İthalâta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Yönetmelik

Dampingly veya sübvansiyonlu ithalâtın meydana getirdiği zararı gidermek amacıyla hazırlanan mevzuatın Kanun ve Karar bölümlerinde, vergiler ve bunlarla ilgili usul ve esaslar, soruşturma ve karar mercileri ile görevleri gibi temel hükümler yer almaktadır. Mevzuatın Yönetmelik bölümünde ise; damping veya sübvansiyon soruşturmalarının dinamik bir yapıya sahip oldukları gerçeği gözönüne alınarak, zaman içerisinde karşılaşılabilecek yeni sorunlara süratle çözüm getirilebilmesi amaçlanmıştır. Bu nedenle soruşturmayla ilgili ayrıntılı hükümler Yönetmelik’te ele alınmıştır. Şimdi bu ayrıntıları sırasıyla inceleyelim.

a. Amaç ve Kapsam

Bu Yönetmeliğin hazırlanması ve uygulamaya konmasından amaç, mevzuatın Kanun ve Karar bölümlerindeki kavramlara açıklık kazandırmak, haksız rekabetin önlenmesi için daha önce değinilmiş önlemleri açıklamak ve yapılacak işlemlerle ilgili usul ve esaslar hakkında ayrıntılı bilgi vermektir (Md.1) ⁽⁵³⁾.

b. Şikayet, Soruşturmanın Başlatılması, Yürütülmesi ve Durdurulması

Mevzuatımız gereği, dampingly veya sübvansiyonlu ithalât ile ilgili, Genel Müdürlük tarafından re’sen soruşturma yapılabileceği gibi bir şikayet üzerine de soruşturma açılabilir. Ancak yapılacak bu şikayette sözkonusu ithalât sebebiyle ilgili üretim dalının maddi bir zarar gördüğüne veya zarar tehdidi altında bulunduğu veya

⁵³. İthalâta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Yönetmelik, bundan böyle sadece "Yönetmelik" olarak anılacaktır.

piyasanın bozulduğuna veya bir üretim dalının kurulmasının fiziki olarak geciktirildiğine ilişkin bilgilerin bulunması gerekmektedir. Bu başvuru sırasında şikayetçi tarafın ünvanı ve adresi belirtilmeli, ayrıca ilgili ürünün Türkiye üretimi içerisindeki payı, menşe ülkesi veya ihracatçı ve üreticileri, Türkiye'ye satış yapan ihracatçıları, Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonunu, uygulanan ithal vergi oranını ile malın teknik özellikleri ve kullanım şekli de gözönüne alınarak tanımı yapılmalıdır. Bununla beraber şikayetçi firma tarafından sözkonusu ihraç fiyatı ile normal değer de şikayet formuna yazılmalıdır (54). Aynı başvuru formunda şikayetçi firma tarafından zarara ilişkin bilgilere de yer verilmelidir. Bu bilgiler son üç takvim yılı ile içinde bulunulan yılı kapsamalıdır. Yapılan ithalâtın yurtiçi üretimdeki payı, yurtiçi tüketimin gelişimi, yurtiçi maliyet ve satış fiyatları, yerli üretimin gelişimi, stoklardaki gelişim ve kapasite kullanımı, miktar ve değer olarak iç ve dış pazardaki satışlar, yerli üreticilerin piyasa payı, iç pazardaki fiyatların gelişimi, kâr ve zarar durumu, menşe veya ihracatçı ülkede mevcut veya yakın gelecekte gerçekleşebilecek ihracat kapasitesi ve Türkiye'ye yapılabilecek muhtemel ihracat ile ülkedeki istihdam durumu bu başvuruda ayrıntılı olarak yer almalıdır (55).

Şikayetle ilgili olarak verilecek olan ve yukarıda yer alan başlıklar şikayetçi firma tarafından tam ve doğru olarak bildirilmelidir. Bu bilgiler arasında yeterli delilin

54. Şikayetçi tarafın temsil ettiği başka firma veya firmalar da varsa, bunların ad ve adresleri belirtilerek bu hususta firmanın yetkili olduğuna dair taraflardan alınan tastikli bir belge dilekçeyle birlikte Genel Müdürlüğe sunulmalıdır. Eğer şikayetçi firma yerli üretimin tamamını temsil etmiyorsa bu takdirde aynı malı üreten diğer üreticilerin ad ve adreslerini de bildirmek zorundadır. Bu durum şikayetçi firmanın gerçekleşen ithalât nedeniyle göreceği zarar oranının tesbit edilmesinde kolaylık sağlayacağı gibi bu ithalâtın yurt içerisinde aynı malı üreten diğer üreticiler üzerindeki etkisinin daha kolay ve çabuk bir şekilde araştırılabilmesine imkan verecektir.

55. Bu bilgilerin sunulmasına ilişkin, Yönetmeliğin ekinde yayınlanmış olan örnek şikayet formu konuya daha fazla açıklık getirebileceği düşüncesinden hareketle çalışmamızın sonunda EK-2 olarak verilmiştir.

bulunması halinde soruşturmanın açılabilmesi mümkün olmaktadır (Md.3). Yapılan şikayet üzerine ilk inceleme Genel Müdürlükçe (Damping Araştırma Merkezi'nce) 60 gün içerisinde yapılır. İnceleme sonucunda yeterli delilin bulunması halinde soruşturma açılması konusunda Kurul'a teklifte bulunulur (Md.4). Türkiye'deki uygulamada Kurul'un tutumu, Damping Araştırma Merkezi'nce yapılmış olan ilk inceleme sonucuna önem vererek (bu merkez soruşturmanın açılması yönünde görüş bildiriyor ise genellikle karar bu yönde; soruşturmanın açılmaması yönünde görüş bildirmesi halinde de karar aksi yönde alınmaktadır) bu paralelde karar alınması yönündedir. Alınan karar soruşturmanın açılmaması şeklinde ise, işlemlere devam edilmez ve durum ilgililere bildirilir (Md.5). Eğer karar soruşturmanın açılması yönünde ise bu karar Resmi Gazete'de yayınlanmak suretiyle ilgililere duyurulur. Soruşturmanın doğru bir şekilde yürütülebilmesi ve haksızlığı giderici ölçüde bir karar alınabilmesi amacıyla, ithalâtçı ve ihtacatçılara ayrı ayrı olmak üzere soru kağıtları gönderilir. Bu soru kağıtlarında konuyla ilgili soruşturma için kullanılacak bilgiler yer almaktadır (⁵⁶). İlgili taraflar

56. Açılan soruşturmanın sağlıklı olarak yürütülebilmesi amacıyla ithalâtçılar tarafından cevaplanarak Genel Müdürlüğe gönderilmesi gereken bilgiler soruşturmanın açıldığına dair tebliğin Resmi Gazetede yayımlandığı ayın ilk gününden itibaren oniki ay öncesine kadar olan dönemi kapsmalıdır ve genel olarak şu bilgileri içermelidir :

Firmanın yasal statüsü ve açık adresi, soruşturmaya konu olan mal çeşitleri, ithalâtçıların ihracatçı veya menşe ülke ile ticari ilişkilerinin bulunup bulunmadığı, ithalâtın hangi sıfatla yapıldığı (sanayici, ithalâtçı, mutemet vb. gibi), sözkonusu malın son dört yıl ve içinde bulunan yıl itibarıyla hangi ülkelerden ve ne miktarlarda ithal edildiği ve bunun için ödenmiş veya ödenmesi gereken fiyatlar ile malın birim fiyatı, satış sözleşmesinde belirtilen para birimi, satış şekli, ödeme şekli, varsa indirimlerle ilgili uygulamalar, malın gümrük giriş beyannameleri, faturaları ve ithal müsaadeleri gerekirse ek de yapılmak suretiyle bildirilmelidir. Bununla beraber navlun, sigorta, gümrük vergisi, ithalâttan alınan fonlar, banka giderleri gibi ithalât giderlerini oluşturan maliyet tutarları da ayrıntılı olarak belirtilmelidir. Ayrıca, soruşturmaya konu malın ihracatçısı ile ilişkisi bulunmayan üçüncü alıcılara yapılan satışlarla ilgili olarak, birim fiyatı, satış şekli, yapılan iskontolar, satışların müşterilere göre dağılım yüzdesi, satışların sonucu olarak üçüncü kişilere yapılan ödeme şekli ve miktarları da bildirilmelidir. Bütün bunlarla birlikte ithalâtçı tarafından, soruşturmaya konu malın birim başına net kar marjı da hesaplanarak hesaplamada kullanılan yöntemle birlikte açıklanmalıdır. Görüldüğü gibi ithalâtçıdan damping veya sübvansiyonla ilgili olarak ithal edilen mallar hakkında çok ayrıntılı bilgi istenmektedir. Bütün bunlara rağmen ithalâtçı vereceği cevaplar açısından bu soru kağıdının içindeki konu başlıkları ile sınırlandırılmamıştır. İthalâtçılar soruşturmanın

gerek istenen bilgileri gerekse soruşturmaya ışık tutabileceklerine inandıkları diğer bilgi ve belgeleri soru kağıtlarının kendilerine gönderilme tarihinden itibaren 45 gün içerisinde Genel Müdürlüğe yazılı olarak ulaştırmalıdır. Bu yasal süre içerisinde müracaat edilmesi kaydı ile 30 güne kadar verilebilen ek süre imkanından da yararlanılabilir. İlgililerin soru formlarında istenen bilgileri doğru ve tam olarak kendilerine tanınan süre içerisinde bildirmeleri, soruşturmanın kendileri lehine sonuçlanabilmesi için faydalı olacaktır. Yanlış veya eksik bilgi verilmesi , bilgi vermenin reddedilmesi veya soruşturmanın engellenmesi çabalarının görülmesi durumunda, karar elde mevcut bilgilere göre re'sen alınacağı için bu gibi davranışlar taraflara faydadan çok zarar getirecektir. Bu nedenle, soruşturma süresince gerçeklerden sapmadan doğrulukla hareket etmek tarafların menfaatleri açısından faydalı olacaktır. Taraflarca verilen bilgilerin doğruluklarının araştırılması veya eksik bilgilerin tamamlanması amacıyla gerçek veya tüzel kişilerin işyerlerinde ilgililerce incelemeler de yapılabilmekte; soruşturmanın sağlığı açısından yurtiçi ve yurtdışı her türlü imkan değerlendirilmektedir (Md.6). Soruşturma

doğru olarak yürütülüp sonuçlandırılabilmesi için gerekli gördükleri bilgileri ekler düzenleyip çalışmamızın sonunda EK-3 olarak sunduğumuz örnek soru formuna ilave ederek soruşturmaya ışık tutabilmekte, dolayısıyla kendi çıkarlarını en iyi şekilde savunabilmektedirler.

İhracatçılar ve diğer ilgili taraflardan da soruşturma ile ilgili olarak benzer bilgiler istenmektedir. İstenen bilgilerin kapsadığı dönem ise ithalatçılardan istenen bilgilerin dönemi ile aynıdır. Bu soru formları kendilerine gönderilmiş olan tüm üretici firmalar tarafından doldurulurlar. Soru kağıtlarına gerekli olan eklerin ilave edilebildiği, Türkçe olarak doldurulması gerekli olan form şu bilgileri içermektedir: İlgili firmanın yasal statüsü, ürettiği veya pazarladığı mal çeşitleri, toplam satışları, soruşturma konusu mal satışları, soruşturma konusu malın ihracatı ve bu ihracat içerisinde Türkiye'nin payı, firmanın mevcut kapasitesi ile kullanılabilir kapasitesi ve muhasebe bilgileri bu formda yer almalıdır. Ayrıca soruşturma döneminde sözkonusu malın Türkiye'ye ihraç fiyatı ile bu fiyatta düşmeye neden olan iskonto, iade veya komisyon gibi uygulamalar varsa nedenleri ve gerekçeleri de ayrıntılı olarak belirtilmelidir. Buna ek olarak ürün için fabrika çıkışından alıcıya teslim edilinceye kadar yapılmış olan tüm harcamalar ayrıntılarıyla bildirilmelidir. İlgililerce sözkonusu malın normal değeri, yurt içi satışlarına göre veya üçüncü ülke gözönüne alınarak yada bu iki durumun da da bulunulması halinde üretim maliyetlerine göre hesaplanarak belirtilmelidir. Yönetmeliğin ekinde yer alan sorular okuyucuya faydalı olacağı düşüncesinden hareketle çalışmamızın sonunda EK-4 olarak sunulmuştur.

amacıyla toplanmış olan bilgiler sadece dumping veya sübvansiyon soruşturmaları için kullanılmalıdır. Bu bilgiler her ne sebeple olursa olsun başka bir amaç için kullanılamazlar (bunların içerisinde firmanın hammadde kaynakları, satış ve taşıma teknikleri, iletişim teknikleri ve teknolojisi gibi firmaya özel bilgiler olabilmektedir). Tarafların istekleri üzerine ve haklı sebeplerin bulunması koşuluyla ilgililere verdikleri bilgiler gizli tutulmalıdır. Ancak, soruşturmalarda şeffaflık, aynı zamanda tarafların menfaatlerini azami ölçüde sağlayabilme düşüncesi hakimdir. Bu nedenle bilgi isteği yapan tarafa konuyla ilgili gizli nitelikte olmayan bir bilgi özetinin verilmesi gerekmektedir. Bunun da verilemediği bir durumda verilememe gerekçelerinin belirtildiği bir belgenin sunulması zorunluluğu vardır (Md.7). Ancak buradan firmaların her türlü soruşturmada "bilgilerim gizlidir, vermiyorum" diyebileceği anlamı çıkarılmamalı; gizlilik isteğinin haklı görülmesi halinde bu uygulamaya işlerlik kazandırılmalıdır. Soruşturma esnasında Genel Müdürlük tarafları tek tek dinleyebileceği gibi birlikte de dinleyebilmektedir. Ancak bu tür ikili görüşme isteniyorsa taraflardan birinin bunu Genel Müdürlüğe teklif etmesi gerekmektedir. Aynı zamanda Genel Müdürlük soruşturmanın selameti için gerekli gördüğü hallerde bunu kendi isteği ile de gerçekleştirebilmektedir (Md.8). Soruşturma için toplanan bilgilerden gizlilik niteliğinde olmayanların inceleme amacıyla herhangi bir tarafça alınabilmesi için Genel Müdürlüğe yazılı olarak başvuruda bulunması gerekmektedir. Bu hususta sözlü olarak yapılacak başvuruların ise herhangi bir önemi yoktur (Md.9).

Genel Müdürlük soruşturma devam ederken soruşturmanın durdurulması için Kurul'a teklifte bulunabilir. Bu teklif üzerine aşağıdaki hallerden biri gerçekleşmiş ise, Kurul soruşturmayı durdurma kararı alabilir. Bu halleri şöyle sıralayabiliriz :

- Damping veya sübvansiyona konu olan ithalâtın zarar verici etkisinin ortadan kalkması,
- Şikayet durumunun ortadan kalkması,

- İhracatçı ülke tarafından makul taahhütlerin kabul edilmesi (Md.10).

Soruşturmanın açıldığı tarih ile sonuçlandığı tarih arasında en fazla bir yıl geçmeli ve soruşturma sonucu da Resmi Gazetede yayınlanmak suretiyle duyurulmalıdır (Md.11).

c. Taahhütler

Taahhütlerden amaç, var olan dumping veya sübvansiyon durumunu ortadan kaldırmaktır. Soruşturma devam ederken menşe ülke veya ihracatçı uygulamakta olduğu ihraç fiyatını dumping marjını veya sübvansiyon miktarını ortadan kaldıracak şekilde yükseltmeyi yada ihracatında belirli bir miktar kısıtlamasına gitmeyi taahhüt edebilir. Çeşitli nedenlerden dolayı (fiili veya muhtemel ihracatçıların fazla olması gibi) Genel Müdürlük taahhütlerin yerine getirilemeyeceği kanaatine varırsa, teklif edilmiş olan taahhütleri kabul etmeyebilir. Bunun yanısıra Genel Müdürlük de ihracatçılara taahhütte bulunmalarını önerebilmektedir. Ancak bu öneriye ihracatçıların uyup uymamaları serbesttir ve kesinlikle bir baskı aracı olarak da kullanılmamalıdır. Taahhütlerden amaç varolan haksız rekabeti ortadan kaldırmak olduğundan bu durum ticaretteki olumsuz etki ortadan kalkıncaya kadar devam edebilir (Md.12). Böylece ihracatçı tarafından taahhütte bulunulması geçici önlem almasına gerek kalmadan olaya çözüm getirebilme özelliği taşımaktadır. Bütün bunların yanında bu uygulama devam ederken verilen sözlere uyulmadığının tesbiti halinde geçici önlemlere başvurulabilmektedir. Bu nedenle ihracatçılar taahhütlerle ilgili olarak kendilerinden istenilen bilgileri vermek zorundadırlar. Aksi halde alınacak kararda mevcut bilgiler değerlendirileceği için ihracatçının aleyhine bir durum sözkonusudur.

Yukarıdaki açıklamalarımızda, dumping veya sübvansiyonlu ithalâtın meydana getirdiği haksız rekabetin sözkonusu olduğu bir durumda; şikayetin ve incelemenin şekli

ile soruşturmanın nasıl yürütüldüğü ve sonuçlandırıldığını incelemeye çalıştık. Burada yükün büyük kısmı Genel Müdürlük bünyesindeki Damping Araştırma Merkezi ile Kurul'un üzerindedir. Buradaki önemli bir nokta Kurul'un soruşturmanın açılmasına karar verebilme yetkisine sahip olabilmesine rağmen, önlem alınabilmesine karar verme yetkisine sahip olamamasıdır. Milli mevzuat bu yetkiyi siyasi otoriteye, yani Genel Müdürlüğün bağlı bulunduğu Bakanlığa bırakmıştır. Konunun çok hassas aynı zamanda Türkiye ekonomisi üzerindeki etkisinin büyük olduğu gerçeği gözönüne alındığında, soruşturmaların adil bir şekilde sonuçlandırılabilmesi için; bu uygulamada görev alan şahıs ve kurumlara büyük sorumluluk ile özverili bir çalışma düşmektedir.

Şimdi de haksız rekabetin varlığının tesbitinde bizlere ışık tutacak olan "damping", "sübvansiyon" ve "zarar" kavramlarını yürürlükteki mevzuatımıza göre inceleyelim.

d. Damping Kavramı

Bu başlık altında aynı zamanda normal değer, üretim maliyeti, dış ticareti devletleştirilmiş ülkelerin durumu, damping marjı, ihraç fiyatı ile fiyatların karşılaştırılması kavramları da incelenecektir.

Dampingi, bir ülkeden Türkiye'ye ihraç edilen aynı veya benzer bir malın normal değerinin altındaki bir fiyattan ihracı olarak tanımlayabiliriz. Ancak böyle bir durumun varlığının tesbiti sözkonusu olduğunda doğru karar verebilmek için aşağıdaki açıklamalara başvurulmalıdır. Bu durumda öncelikle normal değeri tanımlamamız gerekmektedir. Normal değer, "İhracatçı veya menşe ülkede tüketime konu olan aynı veya benzer mal için normal ticari işlemler sonucunda fiilen ödenmiş olan veya ödenmesi gereken karşılaştırılabilir fiyat" tır (Md.15). Tanımdan da anlaşıldığı gibi normal değerın karşılaştırılabilir fiyat özelliği taşıması gerekmektedir. İhracatçı veya menşe

ülkenin iç piyasasında aynı veya benzer malın satışının olmaması veya bu satışların uygun bir karşılaştırma yapılabilecek büyüklükte olmaması nedeniyle karşılaştırmanın yapılamaması durumunda; üçüncü bir ülkeye yapılan ihracatta temsil niteliği taşıyan fiyat, böyle bir durum da yok ise üretim maliyeti üzerine makul bir kâr marjının ilave edilmesiyle hesaplanan miktar normal değer olarak kabul edilebilir (⁵⁷). Bu durumda üretim maliyetinin hesaplanması da önem arz etmektedir. Üretim maliyetini şöyle tanımlayabiliriz: Menşe ülkede normal ticari işlemler çerçevesinde, malzeme ve üretim giderlerini kapsayan sabit ve değişken giderlerdir. Ancak bu hesaplama yapılırken genel toplama idari, satış ve diğer genel giderlerin makul miktarlarının da ilave edilmesi gerekmektedir. Şu anda yukarıdaki tanımlara ek olarak "normal ticari işlemler"i tanımlamamız konunun daha iyi anlaşılabilmesi için gerekli olmuştur. Normal ticari işlemlerden, herhangi bir malın üretim maliyeti üzerine normal bir kâr konularak ticari işlemlerin yapılması anlaşılmalıdır. Bir ürün üzerinde yapılan işlemlerin normal ticari işlemler olmadığına karar verilebilmesi için ise; menşe ülkede sözkonusu malın iç fiyatının üretim maliyeti fiyatının altında belirlenmiş olması, bu malın soruşturma süresi içerisinde Türkiye'ye çok büyük miktarlarda ithal edilmiş olması, üretim maliyeti üzerine yapılan eklemenin bu malın satılması için yapılmış olan tüm masrafları karşılayamayacak ölçüde az tesbit edilmiş olması durumlarının incelenmesi gerekmektedir. Bununla beraber ihracatçı ile ithalâtçılar arasında bir ortaklığın bulunması durumunda, ihracatçı ülkenin normal ticari işlemlerden saparak aynı zamanda da dumping soruşturmalarına engel olabilmek amacıyla iç fiyatları çeşitli yollarla düşük tutma yoluna gidebileceği düşünülerek normal değer tesbit edilmesinde; üçüncü bir ülkeye ihraç fiyatı veya üretim maliyetine makul bir kâr marjının eklenmesi yoluyla tesbit edilen fiyat tercih edilmelidir. Böylece anlaşmalar yoluyla doğabilecek haksız rekabet ve

⁵⁷. Normal değer üretim maliyetine dayanılarak hesap edilmesi durumunda ; maliyete eklenecek kâr, menşe ülkenin iç piyasasında aynı veya benzer malın satışlarında uygulanan kâr oranını aşmamalıdır.

kazanç büyük ölçüde önlenebilecektir. Ayrıca ihracatçı ülke iç piyasadaki satış fiyatını üretim maliyetinin altında da belirlemiş olabilir. Bu durumda ihraç ülkesindeki iç piyasa fiyatı üzerine zararı ortadan kaldıracak ölçüde bir miktar eklendikten sonra oluşan fiyata normal kar marjı eklenerek normal değer tesbit edilmelidir (Md.17).

Yukarıda normal değer tesbitinde uyulması gereken kuralları inceledik. Anlattığımız bu uygulama piyasa ekonomisi uygulayan ülkeler açısından geçerlidir. Ancak aynı durumu dış ticareti devletleştirilmiş ülkeler ile piyasa ekonomisi uygulamayan diğer ülkeler açısından da açıklamamız uygun olacaktır. Bu ülkeler için normal değer olarak aynı veya benzer bir malın piyasa ekonomisinin uygulandığı üçüncü bir ülkenin iç piyasasında tüketim amacıyla belirlenen fiili fiyat kabul edilebileceği gibi bir üçüncü ülkede üretilen aynı veya benzer malın üretim maliyeti üzerine makul bir kar marjı eklenmesi ile oluşan fiyat da kabul edilebilmektedir⁽⁵⁸⁾. Buradan da anlaşıldığı gibi hesaplamalarda alınacak temel dayanak piyasa ekonomisi olmalıdır. Yukarıda değindiğimiz durumlardaki fiyatların uygun bir temel teşkil etmemesi hali de mümkündür. Böyle bir durumda, sözkonusu malın Türkiye'deki aynı veya benzeri için makul bir karı da içine alacak şekilde ayarlanmış, fiilen ödenen veya ödenmesi gerekli olan fiyat da normal değer olarak kabul edilebilir (Md.18). Normal değer hesaplanırken dikkat edilecek bir husus da şudur: sözkonusu mal menşe ülkeden doğrudan ithal edilmeyip aracı bir ülke tarafından ihraç edilmiş olabilir. Bu durumda menşe veya ihracatçı ülkenin iç piyasasında aynı veya benzer malın satışı varsa, bu satış için ödenmiş veya ödenmesi gereken fiyat normal değer olarak kabul edilebilir. İhracatçı ülkenin sadece transit geçişi sağladığı bir durumda veya ihracatçı ülkenin iç fiyatının karşılaştırılabilir fiyat özelliğini taşımadığı bir durumda ise; menşe ülkedeki geçerli fiyat hesaplamalara esas teşkil etmelidir (Md.19).

58. Fiyatların belirlenebilmesi amacıyla seçilecek olan üçüncü ülkenin tesbitinde; bu ülkedeki fiyatlar konusundaki istikrar, uyguladığı piyasa ekonomisinin diğer ülkelerce kabul görmüş olması, ülkenin ticari saygınlığı gibi konular gözönüne alınmalıdır.

Hesaplamalarda kullanılan "damping marjı" nı, normal değerin ihraç fiyatını aştığı miktar şeklinde tanımlayabiliriz. Normal değeri yukarıda ayrıntılı olarak açıkladık şimdi de tanım içerisinde yer alan, yapılan dampingin oluşturduğu zararı somut olarak ortaya koymakta faydalanılacak "ihraç fiyatı" nı inceleyelim. İhraç fiyatı, ihraç amacıyla satılan mal için fiilen ödenmiş olan veya ödenmesi gereken fiyattır (Md.20). Damping marjının tesbitinde normal değer ve ihraç fiyatının doğru hesaplanması yanında bu iki fiyatın karşılaştırılması da büyük önem taşımaktadır. Farklı tarihlere göre yapılmış hesaplamalar bizi yanıltıp yanlış kararlar almamıza sebep olabilir. Bu nedenle karşılaştırılacak fiyatların mümkün olduğunca aynı tarihlerde tesbit edilmiş olmasına dikkat edilmelidir ⁽⁵⁹⁾. İhraç fiyatı incelenirken ihraç malı için yapılmış olan taşıma, sigorta, muamele ve yükleme giderleri, ödenen gümrük vergileri ile varsa diğer bütün vergiler ve mali yükümlülükler gözönüne alınmalı, aynı zamanda makul bir kâr marjının yada komisyon kazancının olduğu gerçeği de kabul edilmelidir. Saydığımız bu masraflar ihraç fiyatı üzerine ilave edilmeden hesaplama yapılırsa, normal değer ile ihraç fiyatı arasındaki fark (damping marjı) ya gerçeğinden daha fazla gözükecek yada olmayan bir damping, varmış gibi tesbit edilebilecektir. Ancak bu giderlerin hesaplamalarda gözönüne alınabilmesi için yapılan masrafları doğrulayan belgelerin ihracatçılar tarafından ibraz edilmesi gerekmektedir. Soruşturmalar ve incelemeler neticesinde büyük zaman ve maddi kayıplara sebep olduğu bir gerçektir. Bu olumsuz durumu yaratmamak için, ihraç fiyatı hesaplanırken ayrıntılara dikkat edilmeli ve titiz davranılmalıdır. Hesaplamalar yapılırken fiyatların değişiklik gösterdiği durumlar sözkonusu olduğunda, normal değer ve ihraç fiyatının tespiti; ağırlıklı ortalama, örnekleme yada diğer istatistik tekniklerinden biri kullanılarak yapılmalıdır (Md.23).

⁵⁹. Fiyatların karşılaştırılması için AT'ta, Türkiye'de ve diğer ülkelerde fabrika çıkış aşaması esas olarak alınmaktadır.

e. Sübvansiyon Kavramı

Bu başlık altında sübvansiyonun tanımı yapıldıktan sonra sübvansiyon miktarının tesbit edilmesi işlenecektir.

Sübvansiyonu "menşe veya ihracatçı ülke tarafından firmalara; Türkiye'ye ihraç edilen bir malın imalinde, üretiminde, ihracatında ve taşınmasında dolaylı veya dolaysız bir faydanın sağlanmasıdır" şeklinde tanımlayabiliriz (Md.24). Türkiye'de sübvansiyon olaylarının değerlendirilmesinde birinci bölümde açıkladığımız GATT'ın Sübvansiyonlar Kod'u esas alınmaktadır. EK-1 olarak sunduğumuz "İhracat Sübvansiyonlarını gösteren liste" nin de Türkiye tarafından kabul edilmiş olması bu konudaki karşılıkların en az seviyeye indirilmesinde önemli rol oynamaktadır. Sübvansiyonlar üretimin ve ihracatın her safhasında verilebilme özelliğine sahip olduklarından tesbit edilmelerinde de o denli güçlüklerle karşılaşmaktadır. Sübvansiyon araştırmalarında şu konuya dikkat edilmelidir: İhracatçı ülke ihraç ettiği bir malın üretimi amacıyla ithal ettiği maddeleri kullanıyor ve bu malı gümrük vergilerinden veya dolaylı vergilerden muaf tutuluyorsa yada alınan vergileri ve diğer ödemeleri geri veriyorsa bu durum sübvansiyon olarak kabul edilmemelidir (Md.24). Sübvansiyon miktarı hesaplanırken, sübvansiyonda kullanılan sabit varlıkların aşınma özellikleri varsa hesaplanan miktardan bu aşınma payları düşülmelidir. Kullanılan malların aşınmalarını sözkonusu değilse sübvansiyon faizsiz bir kredi olarak değerlendirilmelidir. Sübvansiyonun oluşturulması sırasında, gerekli bilgilerin üretilen, ihraç edilen veya taşınan miktara göre verilememesi halinde, hesaplanacak olan sübvansiyon miktarında o malın ithalât miktarı ve değeri ile mevcut diğer bilgiler esas teşkil etmelidir. Hesaplamalarda dönem olarak sübvansiyondan yararlanan tarafın ilgili hesap yılı gözönüne alınmalıdır. Piyasa ekonomisi uygulamayan ülkelere yapılan ithalâta sübvansiyon miktarının hesaplanmasında, dumping marjı hesaplamalarında yararlanıldığı gibi piyasa ekonomisi uygulayan ülkelerin verilerinden yararlanılmalıdır. Sübvansiyon miktarının değişiklik

gösterdiği durumlarda ise ağırlıklı ortalamalar usulü kullanılmalıdır (Md.25).

Yukarıda anlattıklarımıza ilave olarak, sübvansiyon miktarı belirlenirken, sübvansiyondan yararlanabilmek amacıyla yapılan başvuru harcı ile masrafları ve sübvansiyonu azaltmak amacıyla Türkiye'ye ihraç edilen mala uygulanan ihraç vergileri, gümrük vergileri ve benzeri yükümlülükler ile diğer ek mali yükümlülükler ilgili tarafın bu durumu belgelendirmesi koşuluyla toplam sübvansiyon miktarından düşülmelidir (Md.26).

f. Zarar Kavramı

Şimdi önemli bir kavram olan zarar kavramını inceleyelim. Yapılan ithalâtta damping veya sübvansiyonun sözkonusu olabilmesi için bu ithalâttan dolayı bir zararın meydana geldiğinin kanıtlanması gerekmektedir. Bu nedenle, gerçekleştirilen ithalâtta bu karara varabilmek için;

- Bu üretim dalında maddi bir zararın meydana gelmesi ⁽⁶⁰⁾,
- Maddi bir zarar tehdidinin oluşması,
- Piyasanın bozulması,
- Bir üretim dalının kurulmasının fiziki olarak geciktirilmesi şartlarından birinin meydana gelmesi yeterli kabul edilmektedir.

Görüldüğü gibi bu zarar, maddi zarar şeklinde alabileceği gibi maddi zarar tehdidi şeklinde de olabilmektedir. Türkiye'nin gerçekleştirdiği ithalâttan dolayı maddi bir zararın tesbit edilebilmesi için; ithalâtta mutlak veya nisbi olarak önemli bir artışın olup

⁶⁰ Üretim dalı deyimi Türkiye'deki aynı veya benzer malın tüm üreticileri yada bu malın üretimini gerçekleştiren üreticilerin çoğu anlamına gelmektedir.

olmadığını belirlemek amacıyla ithalât hacmi, iç fiyata göre önemli bir indirim yapıp yapılmadığının anlaşılabilmesi için ise ithalât fiyatlarıyla ithalâtle ilgili üretim dalındaki ekonomik göstergelerin ilişkisi dikkate alınmalıdır ⁽⁶¹⁾.

Maddi zarar tehdidinde ise gelecekle ilgili olarak yapılacak bir inceleme sözkonusudur. Bunun için de yol gösterici nitelikte olan bazı gelişmeler vardır ki bunları şu şekilde sıralayabilmemiz mümkündür:

- İhracatçı ülkenin gelecekte gerçekleştirebileceği ihracat kapasitesi ve bu ihracat içerisinde Türkiye'nin payı,
- Türkiye'ye yapılan dumpingli veya sübvansiyonlu ihracatın artış hızı,
- Damping veya sübvansiyonun yapısal niteliği ve piyasadaki muhtemel ticari etkileri.

Yukarıdaki etkiler incelendiğinde yapılan ithalâtın gelecekte Türkiye üzerinde yaratacağı olumsuzlukların neler olabileceği konusunda bize bir fikir verecektir. Aslında maddi zarar meydana gelmeden zarar tehdidinin iyi değerlendirilmiş olması Türkiye'nin en az kayıpla bu olayın üstesinden gelmesini sağlayacak, ileride daha büyük kayıplara uğramadan gerekli tedbirlerin alınmasında faydalı olacaktır. Ancak dumping veya sübvansiyonun yerli üretim üzerindeki etkisi değerlendirilirken mevcut verilere göre hareket edilmesi gereği de unutulmamalıdır.

Damping ve sübvansiyonlarla ilgili mevzuat GATT ve AT'nin ilgili mevzuatlarıyla uyum içerisinde. Türkiye'nin AT'a tam üyeliği gerçekleştiğinde bu konuda gerçek bir

⁶¹. İlgili üretim dalı üzerindeki ekonomik göstergeler, bu ithalatın, üretim, kapasite kullanımı, stoklar, satışlar, piyasa payı, fiyatlar, kârlar, yatırım hasılatı, nakit durumu ile istihdam durumu üzerindeki etkisini ortaya çıkaracaktır.

uyum sağlanmış olacak aynı zamanda ortak bir haksız rekabet politikasının oluşturulması da kolaylaşacaktır.

Çalışmamızda zaman zaman değindiğimiz gibi, damping ve sübvansiyonlarla ilgili mevzuatların gerek Türkiye’de gerekse AT ve diğer gelişmiş ülkelerdeki uygulamasına GATT’ın ilgili Kodları esas teşkil etmektedir. Bu nedenle birçok ülkenin mevzuatlarında şikayet başvurusunun yapılması, ihraç fiyatının ve normal değer tesbiti, zararın incelenmesi, nedensellik bağı, taahhütler, geriye dönük uygulama gibi konularda bir paralellik görülmektedir. Ünelere göre farklılıkların ise sadece süreler, soruşturma ve karar mercilerinde olduğu görülmektedir.

II. HAKSIZ REKABETLE İLGİLİ OLARAK AÇILAN SORUŞTIRMALAR VE SONUÇLARI

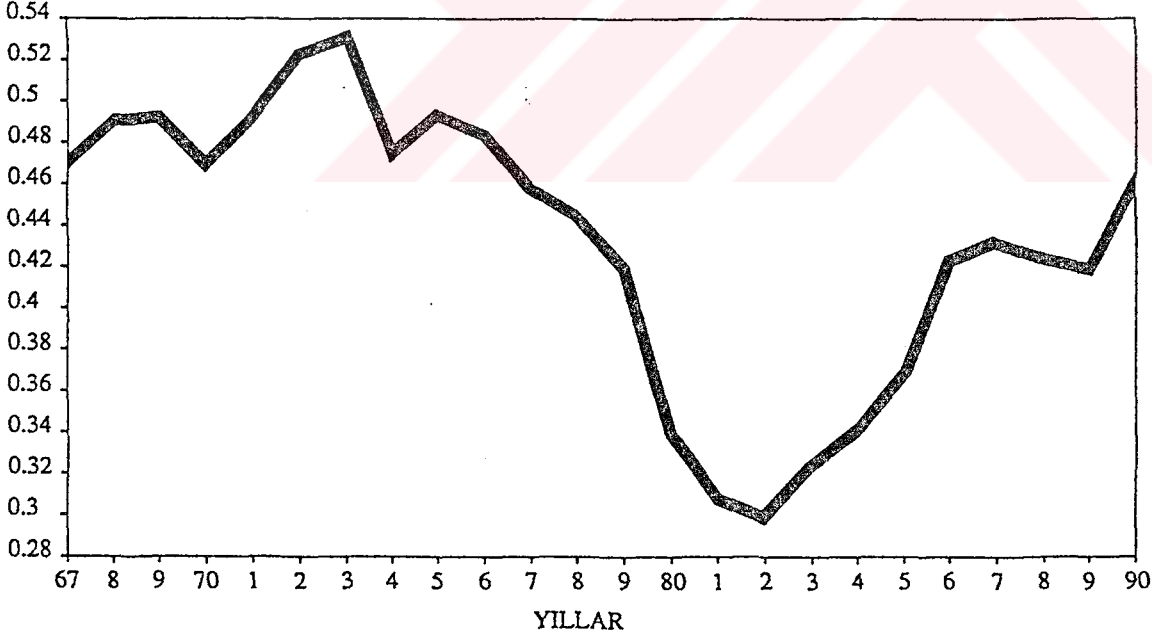
Çalışmamızın bu kısmında dampingli veya sübvansiyonlu ithalat için açılan soruşturma ve sonuçları incelenirken konuyu iki ayrı başlık altında ele alacağız. Bunların ilkinde AT’ın Türkiye aleyhine açtığı soruşturmalar incelenecek ve buna göre değerlendirme yapılacaktır. İkinci olarak ise Türkiye’nin diğer ülkeler aleyhine açtığı soruşturmalar incelenecektir. Türkiye’nin dış ticaretinin büyük bölümünü AT ülkeleriyle yapıyor olması ve yakın gelecekte AT’a tam üyeliğinin gerçekleşebileceği düşüncesi çalışmalarımızın bu yöne kaymasında etkin bir rol oynamıştır ⁽⁶²⁾.

⁶². Aşağıdaki grafikte görüldüğü gibi AT’ın toplam dış ticaretimiz içindeki payı ortalama % 40 civarındadır.

A. AVRUPA TOPLULUĞUNUN TÜRKİYE ALEYHİNE BAŞLATTIĞI ANTI DAMPİNG, ANTI SÜBVANSİYON SORUŞTURMALARI VE SONUÇLARI

1979-1992 dönemi içerisinde AT Türkiye aleyhine 19 adet anti dumping soruşturması başlatmıştır. Açılan bu soruşturmalardan on tanesi önlem alınmaksızın (dört tanesi firmaların fiyat taahhüdünde bulunması, üç tanesi şikayetçi tarafın şikayetini geri çekmesi, iki tanesi zararın olmadığına tesbit edilmesi, bir tanesi de yeterli kanıtın olmadığı gerekçesiyle) kapatılmış, yedi soruşturma ise önlem alınarak (geçici veya kesin vergi uygulaması) sonuçlanmıştır. Açılan iki soruşturma da halen devam etmektedir. Açılan soruşturmalarda sonuçlarını toplu olarak aşağıdaki tabloda görebiliriz.

GRAFİK 1-TR-AT DIŞ TİCARETİ
(TR'İN TOPLAM DIŞ TİCARETİNDEKİ PAYI)

KAYNAK : Avrupa Topluluğu ve Türkiye, HDTM, Ank, 1991, s.155

TABLO -1

AT'IN YILLARA GÖRE TÜRKİYE ALEYHİNE AÇTIĞI ANTI DAMPİNG İŞLEMLERİ* (1979-1992)

YILLAR	AÇILAN SORUŞTURMA SAYISI	SORUŞTURMA NETİCELERİ		DEVAM EDEN SORUŞTURMA SAYISI
		ALINAN ÖNLEM SAYISI (GEÇİCİ VEYA KESİN VERGİ)	KAPATILAN SORUŞTURMA SAYISI	
1979	1	1	-	-
1980	-	-	-	-
1981	-	-	-	-
1982	-	-	-	-
1983	1	-	1	-
1984	-	-	-	-
1985	2	-	2	-
1986	1	-	1	-
1987	2	2	-	-
1988	1	-	1	-
1989	2	1	1	-
1990	7	3	3	1
1991	1	-	1	-
1992	1	-	-	1
TOPLAM	19	7	10	2

* Bu tablonun oluşturulmasında EK-6'nın verilerinden yararlanılmıştır.

Tablo -1 den de izlendiği üzere açılan soruşturmaların yüzde 50'sinden fazlası

önlem alınmaksızın kapatılmıştır. Tabloda yalnız anti damping soruşturmaları ve sonuçları yer almaktadır. AT şimdiye kadar Türkiye aleyhine 1989 yılında polyester iplik ve elyaf için olmak üzere sadece bir kez anti sübvansiyon soruşturması açmış ve bu ürün için de telafi edici vergi uygulaması başlatmıştır (Bkn. EK-6).

Topluluk haricinde, Türkiye aleyhine, ABD tarafından 1984-1990 yılları arasında sekiz anti damping ve sübvansiyon soruşturması başlatılmıştır. Açılan bu soruşturmalardan üçü önlem alınmaksızın kapatılırken, üçü de iki ülke arasında anlaşmaya varılması nedeniyle kapatılmıştır. İki soruşturma ise halen devam etmektedir. Türkiye aleyhine anti damping soruşturması açan bir diğer ülke de Kanada'dır. Bu ülke tarafından 1988 yılında açılan bir soruşturma için gözetim altında bulundurma kararı verilmiş olup bu uygulama halen devam etmektedir. (Bugüne kadar Kanada tarafından herhangi bir yaptırım uygulamasına geçilmemiş olup durum izlenmektedir. Dampingli ithalâtın gerçekleştirildiği anda bu ülke tarafından vergi uygulaması başlatılması ihtimali fazladır) ⁽⁶³⁾.

AT'nin başlattığı soruşturmalar ayrıntılı olarak EK-6'da yer almaktadır. Ek'i incelediğimizde, AT tarafından açılan soruşturmaların Türk tekstil ürünleriyle demir ve çelik ürünlerinde yoğunlaştığını görüyoruz. Bununla birlikte Portland çimentosu, asbest çimento boruları, düz cam, denim, filmaşın için de anti damping soruşturmaları açılmıştır. Tekstil ürünlerinin hemen hepsi için geçici veya kesin anti damping vergisi uygulanmasına geçilmiştir. Türk firmaların fiyat taahhüdünde buldukları durumlarda ise soruşturmalar kapatılmıştır. İncelememizi yaptığımız son 14 yıl içerisinde AT'nin açtığı soruşturmalardan çoğunun bir yılı aşkın sürede sonuçlandığını görüyoruz. Türkiye AT ülkelerine karşı sadece iki (İtalya ve Hollanda için) soruşturma başlatmış

⁶³. Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı Anlaşmalar Genel Müdürlüğü Arşivi.

olmasına rağmen toplam 20 soruşturmaya muhatap olmuştur (Bkn. EK-6 ve EK-7). Türkiye bu iki soruşturmada tavsiye mekanizmasını işletmeyip (AT'ın Katma Protokolün 47. maddesini yorumlayıp uyguladığı gibi) önlem aldıktan sonra ilgililere bildirme yolunu seçmiştir. Türkiye'nin AT uymadığı için rahatsızlık duyduğu 47. maddeyi AT'ın uyguladığı gibi tatbika geçmiş olması şu an için yorum ve uygulamada eşitliği sağlamıştır. Söz konusu maddeyi Topluluk ile tüm anlaşmazlıklar halledildikten sonra ayrıntılı olarak gündeme getirmenin daha uygun olacağı görüşündeyiz ⁽⁶⁴⁾.

B. TÜRKİYE'NİN DİĞER ÜLKELERLE İLGİLİ OLARAK BAŞLATTIĞI ANTI DAMPİNG, ANTI SÜBVANSİYON SORUŞTURMALARI VE SONUÇLARI

Türkiye tarafından son dört yıl içerisinde 21 ayrı ülke aleyhinde toplam 59 anti dumping soruşturması açılmıştır. Şimdiye kadar ülkemiz tarafından anti sübvansiyon soruşturması açılmamıştır. İncelememize aşağıdaki tablodan yararlanarak devam edelim.

⁶⁴. Katma Protokol'ün 47. Maddesi için, Bkn. EK-5.

TABLO -2

TÜRKİYE'NİN ÜLKELER İTİBARIYLA AÇTIĞI ANTI DAMPİNG
SORUŞTURMALARI* (1.10.1989 - 1.9.1992)

MENŞE ÜLKE	Y I L L A R			
	1989	1990	1991	1992
ABD		1		
BULGARİSTAN				2
BREZİLYA			1	
ÇEKOSLAVAKYA		1	1	
ÇİN HALK CUM.	3	3	2	
D.ALMAN YA	2			
ENDONEZYA			1	
FİNLANDİYA	1			1
G.KORE	1		1	1
HİNDİSTAN		3		
HONG KONG		2		
HOLLANDA			1	
İTALYA	1		1	
MACARİSTAN	1	2	1	
MISIR		1		
PAKİSTAN		3		
POLONYA		1		
ROMANYA	3	4		2
S.S.C.B		1		
TAYVAN	1	6		
YUGOSLAVYA	1		2	

TOPLAM	14	28	11	6
--------	----	----	----	---

* Tablo-2 ve Tablo-3'ün oluşturulmasında Damping Araştırma Merkezinin arşiviyle birlikte İ. Eriş'in, Avrupa Topluluğu ve Türkiye'nin Anti Damping Mevzuatlarının Karşılaştırılması ve Katma Protokol'ün 47. Maddesinin Değerlendirilmesi adlı çalışmadan yararlanılmıştır.

Türkiye çeşitli ülke ihracatçıları hakkında 1989 yılında 14, 1990 yılında 28, 1991 yılında 11, 1992'nin ilk dokuz ayında ise 6 adet anti damping soruşturması başlatmıştır. Dikkat edilirse Çin Halk Cumhuriyeti başta olmak üzere Doğu ve Uzakdoğu ülkeleri ön sıralarda yer almaktadır. AT ülkelerinden ise İtalya ve Hollanda hakkında inceleme dönemimiz olan dört yıl içerisinde toplam iki soruşturma açılmıştır. Balkan ülkeleriyle Doğu Bloku ülkeleri de açılan soruşturmalar içerisinde önemli bir yer tutmaktadır.

Türk tekstil sektörünün temsilcileri ithalâtın Liberalleştirilmesiyle birlikte en fazla zararı kendilerinin gördüklerini savunmaktadırlar ⁽⁶⁵⁾. Dampingden yakınan bir başka sektör de otomotiv sanayiidir. Yerli üretimin yüzde 50 oranında azalmış olmasının nedeni bu sektörde Yugoslav ve Macar menşeli İkarus otobüslerinin ucuz olarak Türkiye'ye girmiş

⁶⁵. Tekstil sektörünün temsilcileri beyanlarında, genellikle Uzakdoğu kökenli dampingli ithalâtın sektöre darbe vurduğunu; 20'yi aşkın tekstil firmasının kapandığını yada küçültülerek yaşam savaşı verdiğini, sektördeki işsizlik oranının arttığını ve bir yılda yaklaşık 40 bin işçinin işten çıkarıldığını dile getirmektedirler. 1991 yılı içerisinde Trakya İplik, Bozkurt Mensucat, Kayseri Birlik, Bossa, Teksa, Özbuçak Tekstil, Taç Sanayi, Söktaş, Edip İplik, Sanko, Gediz İplik, Ceytaş, Mensa, Güney Sanayi, Narin Mensucat, Ak İplik, Okan Tekstil, Lüks Kadife, Penyelüks, Diktaş İplik işçi sayısını azaltıp kapasitelerini düşürerek kendileri açısından olumsuz olarak değerlendirilen bu dönemi aşmaya çalışmışlardır. Ancak bu sıkıntıyı atlatamayan Yeni Tekstil, Anpa Tekstil, Ödemiş Tekstil, Destaş Etiket, Kendir Keten, Hasteks fabrikalarını kapatmak zorunda kalmışlardır. Bu da ülkede üretilen tekstil ürünleri üretiminin azalmasına sebep olmuştur. Konunun öneminin daha iyi anlaşılabilmesi için şu örneği vermeyi faydalı görüyoruz. Sadece Edip İplik'in 1991 yılındaki zararı 9.3 milyar, Trakya İplik'in zararı ise 5.5 milyar liradır. Bu nedenlerden dolayı Türkiye'nin bu sektördeki olumsuz gelişmeler karşısında önlem alması kaçınılmaz olmuştur. (Bkn. Dünya Gazetesi, 12.3.1992, ss.9-12).

olmasına bağlanmaktadır (66). Konuya açıklık kazandırabilmek amacıyla bu iki sektörle birlikte soruşturmaya konu olmuş tüm ürünler madde bazında EK-7'de sunulmuştur.

Türkiye tarafından tekstil ve otobüslerle birlikte termometreler, elektrodlar, kağıtlar, şerit metreler, torna aynaları, çeşitli cam mamüller, makaralı zincirler, porselen mutfak ve ev eşyaları, alüminyum kablo ve halatlar, demir ve çelik kaplar, akümülatörler, kütükler, fermuarlar, üniversal torna tezgahları, benzoik asit ile seramik döşeme veya kaplama karoları ve kaldırım taşları hakkında damping yapıldığı iddiasıyla anti damping soruşturması başlatılmıştır. Açılan bu soruşturmalardan 27'si damping yapılmadığı gerekçesiyle herhangi bir önlem alınmaksızın kapatılmıştır. Soruşturmanın dördünün gözden geçirilmesine karar verilmiştir. İki soruşturma da halen devam etmektedir. Soruşturma neticesinde geçici veya kesin vergi alınmasına karar verilen soruşturma sayısı ise 26'dır. Şimdi de yukarıda genel rakamlar verdiğimiz sonuçlara biraz daha yakından bakalım.

1989 yılında açılan 14 soruşturmanın beşi önlem alınmaksızın kapatılırken, dokuz tanesine önce geçici vergi uygulaması ardından da aynı oranda kesin vergi uygulaması başlatılmıştır. 1990 yılındaysa açılan 28 soruşturmanın 16'sı kapatılırken, geçici vergi uygulaması yapılan dört soruşturmadan üçüne aynı oranda kesin vergi konulmuştur. Ayrıca sekizi için de geçici vergi uygulamasına başvurulmadan direkt olarak kesin vergi uygulamasına geçilmiştir. İncelediğimiz dönem içerisinde en çok soruşturma

⁶⁶. Macar ve Yugoslav İkarus otobüslerinden 1990 ve 1991 yılında büyükşehir belediyesince 2830 otobüs alımı gerçekleştirilmiştir. Türkiye'de otobüs üreten Mercedes Benz, Otokar, BMC ve Manas bu ithalâttan büyük ölçüde etkilenmiş ve yılda 5000 otobüs üretebilecek kapasiteye sahip bulunan sektör 1991 yılında bu kapasitenin sadece yüzde 20'sini kullanabilmiştir. Bu nedenlerden dolayı Otomotiv Sanayi Derneği sözkonusu otobüslerin ithalinde damping yapıldığı ve damping marjının ise yüzde 66-100 arasında olduğu gerekçesi ile müracaatta bulunmuştur.

ve önlem bu yıl başlatılmıştır. 1991 yılında açılmış olan 11 soruşturmada altısı kapatılmış; ikisi için geçici vergi uygulaması yapılmış, (birine aynı oranda kesin vergi uygulanırken bir soruşturma halen devam etmektedir) üçü içinse direkt olarak kesin vergi uygulaması başlatılmıştır. İncelememizin son yılını oluşturan 1992 yılında ise başlatılmış olan altı soruşturmada dördü için gözden geçirme kararı alınırken iki soruşturma da henüz neticelenmemiş olup devam etmektedir. Aşağıdaki Tablo -3 yardımıyla Türkiye'nin anti dumping işlemlerini birarada görmek mümkün olacaktır.

TABLO - 3

TÜRKİYE'NİN YILLARA GÖRE AÇTIĞI ANTI DAMPİNG İŞLEMLERİ

(1.10.1989 - 1.9.1992)

YIL LAR	AÇILAN SORUŞTURMA SAYISI	SORUŞTURMA NETİCELERİ			DEVAM EDEN SORUŞTUR MA
		ALINAN ÖNLEM (GEÇİCİ VEYA KESİN VERGİ)	KAPATILAN SORUŞTUR MA	GÖZDEN GEÇİRME	
1989	14	9	5		
1990	28	12	16*		
1991	11	5**	6		
1992	6	-	-	4	2
TOP LA M	59	26	27	4	2

* İki soruşturma için alınmış olan teminatlar soruşturma kapatıldığı için iade edilmiştir.

** Soruşturma bitmediği için bir geçici önlem uygulaması devam etmektedir.

Yukarıdaki tablodan da izleneceği gibi açılan soruşturma ların yaklaşık yüzde 50'si önlem alınmaksızın kapatılmıştır. Bu da bize ilk bulguların dampingin varlığı doğrultusunda olmasına karşın soruşturma neticesinde önlem alınmadan da soruşturmaların kapatılabileceği gerçeğini vermektedir.

Tekstil sektörüyle ilgili olarak beş ithalâta kesin anti damping vergisinin konulmuş olması ve bunun haricindeki iki ithalât için de gözden geçirme kararının verilmiş olması Türk tekstil üreticilerinin serzenişlerinde haklı olduklarını göstermektedir. Ancak Macar ve Yugoslav İkarus otobüslerinin ithali için aynı şeyi söylemek mümkün değildir. 22.6.1991 tarihinde Macaristan, 30.7.1991 tarihinde Yugoslavya aleyhine açılmış bulunan anti damping soruşturmaları yapılan inceleme sonucunda dampingin varlığına rastlanılmaması nedeniyle herhangi bir önlem alınmasına gerek görülmeden 2.0.5.1992 tarihinde kapatılmıştır. Büyükşehir belediyelerinin sözkonusu otobüsleri ithal etmelerindeki yegane amacın ihracatçı firmaların sekiz yıla varan düşük faizli ödeme kolaylıkları sağlamış olmalarından kaynaklandığını söyleyebiliriz. Maddi zorluk çeken belediyelerin böyle bir fırsatı değerlendirmiş olmaları yerli üreticilerin tepkisine neden olmuş; bundan dolayı da son günlerde damping iddiaları çoğalmıştır. Gerçekte ise yapılan ithalâta teknik olarak damping sözkonusu değildir. Buna rağmen hükümet yerli sanayii korumak amacıyla 15.2.1992 tarihinden itibaren yaptığı düzenlemeyle otobüs ithalâtına CIF bedelinin yüzde 35'i kadar fon uygulaması getirmiş ve büyükşehir belediyelerinin fonsuz ithalât yapabilme haklarına da son vermiştir.

Dampinge başvuran ülkeler incelendiğinde, çoğunun sanayileşmelerini tamamlayamamış ülkeler olduğu ve bu ülkelerin ihracat ürünlerinin sınırlı sayıda olması nedeniyle sanayileşmelerini gerçekleştirebilmek için önlerine çıkabilecek her türlü fırsatı değerlendirme çabası içerisinde oldukları ve bu nedenle dampinge de

başvurdukları dikkati çekmektedir.

C. HAKSIZ REKABETİN TİCARETİMİZE ETKİSİ

Bu başlık altında incelememizi yaptığımız dönem (1989-1992) içerisinde çeşitli ülkelerden ithal edilen 24 ayrı madde için Türkiye tarafından uygulanan kesin anti dumping vergisinin ithalat üzerindeki etkilerini tespit etmeyi amaçladık ve Tablo-4'ü oluşturduk. Şimdi bu tabloyu inceleyerek çalışmamıza devam edelim.

TABLO-4

Anti dumping Vergilerin İthalatımızdaki Etkisi

S. N	Ülke	G.T.İ.P	Kesin Önlem Tarihi	Vergi Oranı	Ver.Konmadan Ön. 12 Ay.Dön.Ait Top. İthalat \$	Ver.Konduktan Son. 12 Ay. Dön. Ait Top. İthalat \$	İthalattaki Artış veya azalış
1	Rom.	5503.20.00	28.11.90	% 20	663.661	45.074	- 618.587
2	G.Kore	5503.20.00	28.11.90	% 15	4.937.653	5.551.031	+ 613.378
3	Taiwan	5503.20.00	28.11.90	% 20	337.080	18.449	- 318.631
4	Rom.	5556.20.11	28.11.90	% 15	1.954.676	358.000	- 1.596.676
5	Macar.	8311.10.10	28.11.90	% 50	228.455	40.805	- 187.650
6	Çin	8311.10.10	28.11.90	% 50	379.524	345.748	- 33.776
7	Fin	4802.52.10	28.11.90	% 5	10.232.256	7.035.079	- 3.197.177
8	Yugos.	4802.52.10	28.11.90	% 20	860.292	79.545	- 780.747
9	Pol.	8466.20.92	30.1.91	% 100	124.721	-	- 124.721
10	Çek.	8466.20.92	30.1.91	% 100	39.404	-	- 39.404
11	Rom.	70.03	21.2.91	% 100	561.922	20.357	- 541.565
12	Rom.	70.04	21.2.91	% 100	1.128.130	98.925	- 1.029.205
13	Taiwan	7315.11	21.2.91	% 30	366.677	383.694	+ 17.017

S. N	Ülke	G.T.İ.P	Kesin Önlem Tarihi	Vergi Oranı	Ver.Konmadan Ön. 12 Ay.Dön.Ait Top. İthalat \$	Ver.Konduktan Son. 12 Ay. Dön. Ait Top. İthalat \$	İthalattaki Artış veya azalış
14	Çin.	69.11	21.2.91	2\$/Kg	4.772.521	102.072	- 4.670.449
15	Rom.	76.14	9.7.91	% 10	6.558.435	-	- 6.558.435
16	Macar.	76.14	9.7.91	% 10	5.476.372	932.768	- 4.543.604
17	Taiwan	9607.19	9.7.91	% 15	1.286.521	686.428	- 600.093
18	Macar.	8708.99	21.9.91	% 10	249.976	2.014.120	+ 1.764.144
19	Pakistan	52.05	10.12.91	% 20	55.459.717	19.760.883	- 35.698.834
20	Çin.	8458.19.31	24.4.92	% 50	1.562.215	114.520 Son sekiz aylık may-ara-1992	- 1.447.695
21	G.Kore	8507.10.31	20.5.92	% 12	417.812	597.665 Son sekiz aylık haz.92 ocak-93	+ 179.843
22	G.Kore	8507.10.39	20.5.92	% 12	2.171.429	- Son sekiz aylık haz.92 ocak 93	- 2.171.429
23	Endonez ya	70.13	5.6.92	0.10\$/Kg	4.320.197	1.325.929 Son sekiz aylık haz. 92 ocak 93	- 2.994.268
24	Hollanda	2916.31.21	1.9.92	0.29\$/Kg	16.359	9.299 Son beş aylık eylül 92 ocak 93	- 7.060
TOPLAM						- 64.585.624	

* Tablo-4'ün oluşturulmasında H.D.T.M İthalat Genel Müdürlüğü'nün verilerinden yararlanılmıştır.

** Tablodaki G.T.İ.P'lere karşılık gelen madde isimleri için EK-7'ye Bkn.

Tablo-4'de kesin verginin konduğu tarihten önceki bir yıllık dönemde yapılmış olan ithalât ile vergi uygulaması sonrası bir yıllık dönemin ithalâtını karşılaştırdık. Tabloda yer alan 24 maddeden dördünün ithalinde (anti damping vergi uygulanmış olmasına rağmen) artış olmuştur. 20 maddenin ithalinde ise azalma görülmektedir. Haksız Rekabetle İlgili Mevzuatın uygulamaya konmasıyla ithalâta toplam 64.585.624 \$ azalma gerçekleşmiştir ⁽⁶⁷⁾. Ancak, bu uygulamanın asıl amacı, yurt dışına çıkan döviz miktarında azalma yaratmak değil; yerli sanayii haksız rekabete karşı koruyup, gelişmesini sağlamaktır. Anti damping uygulamasına geçilmeden önce dampingli mal ihraç eden ülkelerin Türkiye'deki pazar paylarında büyük artışlar olmuştur. Bu olay yerli üreticilerin üretiminde, satışında, satış karlarında ve kapasite kullanımında olumsuz etki yaparak azalmalar yaratmıştır. Getirilen anti damping tedbirlerle de bu olumsuz etkiler giderilmeye çalışılmıştır ⁽⁶⁸⁾.

İthalâtın azalmasıyla tasarruf edilen bu paranın yurtiçinde yeni yatırımlara dönüştürülmesi yada mevcut üretimin arttırılması yönünde kullanılması, istihdam hacmini genişletecek dolayısıyla işsizliği azaltacaktır. Bu paranın yurtiçi üretimde kullanıldığını düşünelim. Bu durumda söz konusu malların damping yapan ülkelere değil de başka ülkelere ithal edilmesi halinde (aynı parayla daha fazla mal alınabileceği için) halkın refahı artacaktır.

Yukarıda değindiğimiz konular Haksız Rekabetle İlgili Mevzuat sayesinde ülke lehine çevrilmektedir. Bu sebeple ilgili mevzuatın Türkiye'de uygulanmasının faydalı olduğu kanaatine bizde katılmaktayız.

⁶⁷. Türkiye'nin 1992 yılındaki toplam ithalâtı 22.870.066.000 \$'dır.

⁶⁸. Resmi Gazete, 20 Mayıs 1992.

SONUÇ

Dış ticarete haksız rekabet yaratan, dolayısıyla haksız kazanç elde edilmesini sağlayan uygulamaların başında dampingli ithalât ve sübvansiyone edilmiş ihracat gelmektedir. Damping, bir malın üretildiği piyasadaki satış fiyatından veya üretim maliyetinin altındaki bir fiyattan ihraç edilmesiyle oluşur. Haksız rekabetin diğer bir aracı olan sübvansiyon ise, bir ülkenin doğrudan veya dolaylı olarak, kendi ürettiği bir malın ihracatının artırılması veya sözkonusu malın ithalâtının azaltılması amacıyla yaptığı her türlü parasal yardımdır. Bu uygulamalar serbest rekabeti engelledikleri için dünya ticaretinde daralmaya, dolayısıyla da, tüketicilerin refah kaybına uğramasına sebep olurlar. Damping ve sübvansiyon uygulamasından doğan haksız rekabeti önlemek amacıyla uluslararası düzeyde kabul görmüş olan GATT tarafından onaylanan "Anti damping Kod'u" ile "Sübvansiyonlar Kodu" 1 Ocak 1980 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Anti damping Kod'u, yapılan değerlendirmelerde dampingin varlığının bulunması halinde damping marjı kadar fark giderici bir vergi konulmasına izin vermektedir. Sübvansiyonlar Kod'u ile de, sübvansiyonun varlığında bu miktarı aşmayacak kadar telafi edici vergi uygulanabilmektedir. Gerek damping gerekse sübvansiyon uygulamalarına karşı vergi konulabilmesi için zararın tesbiti şarttır. Aynı zamanda tesbit edilen bu zararlar ithalât arasında nedensellik bağının (neden - sonuç ilişkisinin) bulunması da gerekmektedir. Bu çerçevede uygulanan vergiler ise zarar ortadan kalktığı anda yürürlükten kaldırılmaktadır.

Bu Kodların GATT tarafından kabul edilmesinin getirdiği en önemli sonuç ise, ülkelerin dampingi ve sübvansiyonu tesbit etmelerinde ve bu ithalâta karşı önlem almalarında, diledikleri gibi hareket etmeyip, ülke seviyesinde değil ülkeler arası düzeyde uygulama sağlamış olmasıdır.

Fark giderici vergileri gümrük vergilerinden ayıran en önemli taraf ise bu vergilerin firma seviyesine kadar uygulanabilme özelliğine sahip olmalarıdır. Ayrıca sübvansiyonlar devlet tarafından verildikleri için soruşturmalarda muhatap alınacak taraf devlet olmaktadır. Damping olaylarında ise, muhatap devlet olabileceği gibi bir firma da olabilmektedir.

1980 yılına kadar ithalât, gümrük vergileri, miktar kısıtlamaları, ithalât için çeşitli mercilerden izin alınması gereği, kambiyo kontrolleri yoluyla etkin bir denetim altındaydı. Dolayısıyla ithalâtın hangi ülkeden ve hangi fiyattan yapılacağı üzerinde devlet kontrolü bulunuyordu. Doğal olarak da bu gibi koruyucu engellerin bulunduğu bir ortamda haksız rekabeti önlemek amacıyla başka bir arayış içerisine girilmesi gereği hissedilmiyordu. Herhangi bir ürünün ithalâtının azaltılması istendiğinde; genellikle en kolay ve uygulama alanı geniş olan gümrük vergilerine başvurularak vergiler arttırılabiliyordu. Ancak bu uygulama damping veya sübvansiyonlu ithalâtle birlikte tüm ihracatçıları da gereksiz yere etkilemekteydi. Özellikle 1984 yılından sonra koruyucu ithal-ikameci politikaların hızla terkedilip, yerli sanayiın dış rekabete açılması Türkiye'yi dış ticarete rekabet koşullarıyla başbaşa bırakmıştır. Saydığımız bu nedenlerden dolayı birçok ülke tarafından başvuru alan dampingli veya sübvansiyonlu ithalâtın yarattığı haksız rekabete karşı yerli sanayiın korunması gereği ortaya çıkmıştır. Bu ihtiyacı karşılamak amacıyla da, ithalâtte haksız rekabetle ilgili mevzuat hazırlanarak 1.10.1989 tarihinde yürürlüğe girmiş ve bu eksiği kapatmıştır.

Mevzuatın yürürlüğe girişinden günümüze kadar Türkiye 21 ayrı ülke aleyhine 59 anti damping soruşturması başlatmıştır. Açılan bu soruşturmalardan 27'si damping yapılmadığı gerekçesiyle herhangi bir önlem alınmaksızın kapatılmış; dördü içinse gözden geçirme kararı verilmiştir. Soruşturma neticesinde 26 vergi (geçici veya kesin vergi) uygulaması başlatılmış olup iki soruşturma da halen devam etmektedir. Ayrıca 1.10.1992

tarihine kadar Türkiye tarafından hiçbir ülke aleyhine sübvansiyon soruşturması başlatılmamıştır. Ayrıca, Türkiye araştırmamızı yaptığımız dönem içerisinde (1989-1992) dampainge karşı kesin vergi uygulamalarıyla haksız rekabeti engellediği gibi bu uygulama neticesinde ithalâta 64.585.624 \$'lık döviz tasarrufu sağlamıştır.

AT 1979 ile 1992 yılları arasında Türkiye aleyhine 19 anti dumping soruşturması başlatmıştır. Bu soruşturmalardan 10'u önlem alınmaksızın kapatılırken; yedisi için ise geçici veya kesin vergi uygulaması başlatılmıştır. İki soruşturma da halen devam etmektedir. Ayrıca 1989 yılında Türkiye aleyhine bir anti sübvansiyon soruşturması açılmış ve bu ürün için de telafi edici vergi uygulaması başlatılmıştır. AT tarafından açılmış olan bu soruşturma dışında günümüze kadar açılmış başka anti sübvansiyon soruşturması yoktur. Topluluk haricindeyse, Türkiye aleyhine ABD tarafından 1984-1990 yılları arasında sekiz anti dumping ve sübvansiyon soruşturması başlatılmıştır. Açılan bu soruşturmalardan üçü önlem alınmaksızın; üçü de iki ülke arasında anlaşmaya varılması nedeniyle kapatılmıştır. İki soruşturma ise halen devam etmektedir. Türkiye aleyhine anti dumping soruşturması açan bir diğer ülke de Kanada'dır. Bu ülke tarafından 1988 yılında açılan bir soruşturma için gözetim altında bulundurma kararı verilmiş olup, bu uygulama halen devam etmektedir.

Açılan anti dumping ve anti sübvansiyon soruşturmalarının Türkiye lehine daha yüksek oranda sonuçlanabilmesi için; Ülkelere tanınmış olan sözlü savunma hakkından azami ölçüde yararlanma yoluna gidilmelidir. Ayrıca, ithalât ve ihracatçıların dumping veya sübvansiyon soruşturmalarıyla muhatap olduklarında; konuyla ilgili yeterli tecrübeye sahip bulunan uluslararası avukatlık bürolarından yararlanmalarının da faydalı olacağı görüşündeyiz.

Dış ticaretle ilgili kuruluşlarca (Sanayi ve Ticaret Odaları, ithalât ve ihracatla ilgili

dernekler vb. kuruluşlar) belirli periyotlarda konferans, seminer ve paneller düzenlenerek ithalâtçı ve ihracatçıların bu konuda bilgilendirilmesi gerekmekte bu nedenle dış ticaret hareketlerinin yoğunlaştığı bölge temsilciliklerine de büyük görevler düşmektedir. Bu konuda, güncel ve geniş bilgiye sahip olması nedeniyle Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın ilgili birimlerinden yararlanmak uygun olacaktır.

AT'nin koyduğu anti dumping veya telafi edici vergilerle ilgili olarak, Topluluk Adalet Divanı'na başvurup yargısal denetim isteme hakkının açık olmasına rağmen elde kesin kanıtlar yoksa bu yola başvurmak sadece zaman ve para kaybına sebebiyet verecektir. Bu sebeple gereksiz yere bu yola başvurulmamalıdır.

Türkiye, sanayi malları ihracatını önemli ölçüde arttırma yolundaki çabalarını hızlandırabilmek için; GATT'ın GYÜ'lere tanıdığı sübvansiyon ayrıcalıklarını çok iyi değerlendirmeli ve bundan mümkün olduğunca da yararlanmalıdır.

Bugün için Topluluk yetkilileri Katma Protokol'ün 47. maddesindeki danışma sistemini işletmiyorsa da Türkiye'nin bu konu üzerine öncelikli olarak gitmesini uygun görmüyoruz. Topluluk'la diğer ilişkilerimizin düzeltilmesi ve yakınlaşmanın artması halinde bu sorunun kendiliğinden çözüleceği kanaatini taşımaktayız.

Sübvansiyonlar Kodu'nun (Batılı ülkelerin baskısıyla) 1985 yılında Türkiye tarafından onaylanmasıyla, verilecek sübvansiyonların disiplin altına alınması sağlanmıştır. Bugün Türkiye bu Kod'u onaylamasına rağmen Anti dumping Kod'unu gözlemci statüsünde benimsemiştir. ADK'yı onaylamak; ülke açısından sürekli rapor vermek, Komite'ce verilecek görevleri yürütmek, resmi sorumluluk altına girmek gibi bazı yükümlülükler getirirse de; mevzuatımızın Kod ile tam bir uyum içerisinde olmasıyla, Türkiye'nin bu konuda yeterli bilgi birikimine sahip olduğu da düşünüldüğünde ADK'yı

onaylamamız için hiçbir neden kalmamaktadır. Bu nedenle en kısa zamanda bu Kod'u onaylamamızın ülke açısından faydalı olacağını söyleyebiliriz.

EK-1

İHRACAT SÜBVANSİYONLARINI GÖSTEREN LİSTE

- (a) Hükümetler tarafından, gerçekleştirilen ihracata bağlı olarak bir firmaya veya bir sanayii dalına doğrudan sübvansiyon verilmesi.
- (b) Döviz muhafaza imkanı veya ihracata prim verilmesi niteliğinde benzeri uygulamalar.
- (c) Hükümetler tarafından, ihracata yönelik taşıma için, yurt içindeki şartlardan daha elverişli olarak taşıma ve navlun giderlerinin karşılanması veya tesbit edilmesi.
- (d) İhraç edilecek malların üretiminde kullanılan ithal veya yerli mal veya hizmetlerin tedarikinde, hükümetler veya idarelerince sağlanan şartların, (mal üretimi ile ilgili olarak) bu şartların dünya pazarlarında ihracatçıların ticari olarak sahip oldukları mevcut şartlardan daha elverişli olmaları kaydıyla, iç tüketime sunulacak malların üretiminde kullanılan benzer veya doğrudan doğruya rekabet edebilir nitelikteki mal veya hizmetlerin tedarikinde uygulanandan daha elverişli olması.
- (e) Sınai veya ticari işletmelerce ödenen veya ödenmesi gereken dolaysız vergiler ile sosyal amaçlı vergilerin, özellikle ihracat ile ilgili olarak, tümüyle veya kısmen muaf tutulması, iadesi veya ertelenmesi uygulamaları. Ancak örneğin, ertelenen söz konusu vergilerden gereken oranda faiz alınırsa, uygulama sübvansiyon sayılmaz.
- (f) Dolaysız vergi matrahının hesaplanmasında, ihracat veya ihracat taahhütleri ile doğrudan ilgili olarak, iç tüketime yönelik üretime tanınanlara kıyasla daha fazla veya onların üzerinde özel indirimlere izin verilmesi.

(g) İhracat ürünlerinin üretiminden ve dağıtımından alınan dolaylı vergilerin, iç tüketim için satılan benzer ürünlerin üretim ve dağıtımından alınanlardan daha büyük oranda muaf tutulması veya iade edilmesi. Katma değer vergisinin aşırı ölçüde iade edilmesi meselesi, bu paragrafın kapsamına girer.

(h) İhraç edilen ürünlerin üretiminde kullanılan mal ve hizmetlerden daha önceki aşamalarda alınan kümülatif dolaylı vergilerin, iç tüketim için satılan benzer ürünlerin üretiminde kullanılan mal ve hizmetlerden daha önceki aşamalarda alınan kümülatif dolaylı vergilere kıyasla daha yüksek oranda muaf tutulması, iade edilmesi veya ertelenmesi. Ancak, daha önceki aşamalara ait dolaylı kümülatif vergiler ihraç edilen ürünün. (normal zayıat payı hesaba katılarak) fiziki olarak bünyesinde yer alan mallardan tahsil edilmişse, iç tüketim için satılan benzer ürünlere aynı imkan tanınmamış olsa bile, ihraç edilen Ürünlerin, daha önceki aşamalara ait dolaylı vergileri muaf tutulabilir, iade edilebilir veya ertelenebilir. Bu paragraf, katma değer vergisi sistemi ile bununla ilgili sınır vergisinde yapılan ayarlamalar için uygulanmaz.

(i) İthalâta alınan vergilerdeki iade ve indirim oranlarının, ihraç ürünlerinin (normal zayıat payı hesaba katılarak) fiziki olarak bünyesinde yer alan ithal mallarına tanınanlardan daha yüksek tutulması. Ancak, özel durumlarda firmalar bu hükümlerden yararlanmak amacıyla, ithalât ve buna karşılık gelen ihracat işlemlerinin her ikisinin de normal olarak iki yılı geçmeyen makul bir süre içinde gerçekleştirdikleri takdirde, ithal piyasa malı kullanılabilir. Bu paragraf katma değer vergisi ile bununla ilgili sınır vergisinde yapılan ayarlamalar için uygulanmaz.

(j) Hükümetler (veya kontrolleri altındaki ihtisas kurumları) tarafından, ihracat kredisi garantisi veya sigortası programlarının, ihraç edilen ürünlerin maliyetlerindeki artışlara karşı sigorta veya garanti programlarının veya döviz kuru risklerine karşı programların,

uzun dönemde bu programların uygulanmasından doğan gider ve kayıpları karşılayamayacağı açık olan prim oranlarıyla yürürlüğe konması.

(k) Hükümetler (kontrolleri altındaki ve/veya onlar adına faaliyet gösteren ihtisas kurumları) tarafından, ihracat kredisi olarak tahsis edilecek fonlar için fiilen ödemeleri gereken oranlardan daha düşük oranlarda (veya uluslararası sermaye piyasasından aynı para birimiyle ifade edilen ve aynı vade zarfında ödenmesi gereken bir borç aldıkları takdirde ödemeleri gereken oranlardan daha düşük oranlarda) ihracat kredisi verilmesi ya da ihracat kredisi şartları bakımından önemli bir maddi avantaj sağlayacak şekilde ihracatçıların veya mali kuruluşların kredi temin etmek için yaptıkları harcamaların tümünün veya bir bölümünün üstlenilmesi.

Ancak ihracatçı veya menşe ülke, 1 Ocak 1980'de yürürlüğe giren "GATT'ın VI, XVI ve XXIII üncü Maddelerinin Yorumlanması ve Uygulanması İle İlgili Anlaşma" ya taraf olan en az 12 ilk imzacı ülkenin taraf olduğu resmi ihracat kredilerine ilişkin uluslararası bir taahhüde (veya bu imzacılar tarafından müteakiben yapılmış diğer bir taahhüde) taraf ise, veya ihracatçı veya menşe ülke uygulamada söz konusu taahhüdün faiz oranlarıyla ilgili hükümlerine uyuyor ise, bu hükümlere uygun bir ihracat kredisi uygulaması ihracat sübvansiyonu olarak kabul edilmez.

(l) GATT'ın XVI. Maddesi uyarınca, kamu maliyesine mali yük getiren ve ihracat sübvansiyonu oluşturan diğer bütün uygulamalar.

Notlar

Bu Ek'in amacı bakımından aşağıdaki tanımlamalar uygulanır;

1. "Dolaysız vergiler" terimi, ücretler, kârlar, faizler, kiralar, telif ve patent hakları ve diğer her türlü gelirden alınan vergiler ile gayri menkul mülkiyeti üzerinden alınan

vergileri ifade eder.

2. "İthalât vergileri" terimi, gümrük vergileri ile ithalâttan alınan ve bu notun başka bir yerinde belirtilmemiş diğçer vergi ve resimleri ifade eder.

3. "Dolaylı vergiler", tüketim resmi, muamele, katma değer, imtiyaz, pul, devir ve temlik, stok ve teçhizat ile ilgili vergi ve resimler ile sınır vergilerini ve dolaysız vergilerle ithalât vergilerinin dışındaki tüm vergileri kapsar.

4. "Önceki aşamada alınan dolaylı vergiler", ürünün imalinde dolaylı veya dolaysız olarak kullanılan mal ve hizmetlerden alınan vergilerdir.

5. "Kümülatif" dolaylı vergiler, bir üretim aşamasında vergiye konu mal ve hizmetler daha sonraki bir üretim aşamasında kullanılıyorsa, önceki vergiyi bilahare borç kaydedecek bir sistem olmadığı takdirde, tahsil edilen çok kademeli vergilerdir.

6. Vergi "iadesi", vergilerin geri ödenmesini veya iade edilmesini kapsar.

(Kaynak : SK, 12 Nisan 1979, Cenevre)

EK-2

DAMPİNGE VE/VEYA SÜBVANSİYONA KONU İTHALÂTA İLİŞKİN ŞİKAYET BAŞVURUSUNDA BULUNACAK BİLGİLER

İlgili taraf bu kağıdı tam ve kesin bir şekilde cevaplamalı ve mümkün olduğu kadar konu ile ilgili tüm belgeleri (faturalar, teklifler, ticari ve üretim istatistikleri vs.) sunmalıdır. Şikayetin kısmen gizli bilgileri kapsamı halinde, söz konusu bilgileri ayrı bir gizli Ek'te verilmeli ve bu durumda şikayet, gizli bilginin gizli olmayan bir özetini ve niçin gizli olduğunu gösteren açıklamayı da içermektedir.

Aşağıdaki belirtilen hususlarda verilecek bilgiler, şikayetçi ve şikayetçiler tarafından kendi bilgileri ve görüşleri dahilinde tam ve doğru olarak verilmelidir. Başka firma veya firmalar adına hareket edilmesi halinde bu hususta yetkili olunduğu tasdik edilmelidir.

1. Şikayetçi tarafın;

- 1.1. Ünvanı ve adresi :
- 1.2. Temsil ettiği diğer üreticiler(¹) :
- 1.3. Temsil ettiği üreticilerin toplam Türkiye Üretimi İçindeki Payı(²) :

2. Dampingly ve/veya Sübvansiyonlu Olarak İthal Edilen

Malın:

- 2.1. Tanımı (Teknik özellikleri, kullanım şekli, alanı vb.):
- 2.2. Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu :

¹ Adresler açık olarak yazılmalı ve telefon, teleks, faks numaraları verilmelidir.

² Şikayetçinin yerli üretimin tamamını temsil etmemesi durumunda, diğer üreticilerin adları ve adresleri verilmelidir.

- 2.3. İthalinde uygulanan gümrük vergisi :
- 2.4. Menşe Ülkesi :
- 2.5. İhracatçı ülkesi :
- 2.6. Menşe ülkedeki üreticileri :
- 2.7. Türkiye'ye satış yapan ihracatçılar :

3. Normal değer ve ihraç fiyatı :

3.1. Dampinge ve/veya sübvansiyona konu olan malın normal değeri, İthalâta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Yönetmeliğin Dördüncü Bölümü Birinci Kısımda yer alan maddelerde öngörülen hususlar çerçevesinde tesbit edilmelidir. Normal değer ile ihraç fiyatının adil bir şekilde karşılaştırılmasını teminen aynı Yönetmeliğin 22. maddesinde yer alan hususlar dikkate alınmalıdır.

3.1.1. Normal değer :

3.1.2. İhraç fiyatı :

4. Zarar

Dampingle ve/veya sübvansiyonlu ithal edildiği öne sürülen mal, için aşağıdaki hususlarda bilgi verilmelidir. Bilgiler son üç takvim yılını ve içinde bulunulan yılı kapsamaktadır.

4.1. Yurt içi tüketimin gelişimi :

Miktar

19..

19..

19..

19..

4.2. Dampinge ve/veya sübvansiyona konu ithalâtın yurt içi

tüketimdeki payı :

Miktar

19..

19..

19..

19..

4.3. Yurt içi üreticilerin ;

4.3.1. Maliyet fiyatı :

4.3.2. Satış fiyatı :

4.4 Yerli üretim gelişimi :

Miktar

19..

19..

19..

19..

4.5 Kapasite kullanımının gelişimi :

4.6. Stoklardaki gelişim :

4.7. Satışlar (miktar ve değer olarak) ;

4.7.1. İç pazarda :

4.7.2. Dış pazarda :

4.8. Yerli üreticilerin piyasa payı :

Miktar

19..

19..

19..

19..

- 4.9. Fiyatların gelişimi (özellikle iç pazarda geçerli fiyatların düşmesi veya muhtemel fiyat artışlarının gerçekleşmesi dahil) :
- 4.10. Kâr/zarar (vergiden önce % olarak) :
- 4.11. İstihdam durumu :
- 4.12. Menşe veya ihracatçı ülkede mevcut veya yakın bir gelecekte gerçekleştirilecek ihracat kapasitesi ve Türkiye'ye yapılabilecek muhtemel ihracat :

(Kaynak : İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Karar ve Yönetmelik, 27 Eylül 1989)

EK-3

DAMPİNG VE/VEYA SÜBVANSİYON SORUŞTURMASINDA İTHALATÇILAR TARAFINDAN VERİLECEK BİLGİLER

Bilgiler, aksi belirtilmediği takdirde, soruşturmanın açıldığına dair tebliğin Resmi Gazete'de yayınlandığı ayın ilk gününden itibaren on iki ay öncesine kadar olan dönemi kapsamalıdır.

Soru kağıdının ilgili bölümlerindeki cevap yerleri yetersiz ise, ekler düzenlenerek ayrıntılı bilgi verilmelidir.

1. Genel bilgiler ;

- 1.1. Firmanın yasal statüsü ve açık adresi :
- 1.2. İlgili ihracatçı veya menşe ülke ile ticari menfaat ilişkisi var ise, şekli⁽¹⁾ :
- 1.3. İthalâtın hangi sıfatla yapıldığı (sanayici, ithalâtçı, mutemet vb. gibi)
- 1.4. Damping ve/veya sübvansiyon konusu mal çeşitleri :

2. İthalâta ilişkin bilgiler ;

- 2.1. Soruşturmaya konu malın ülkeler itibarıyla son dört yıllık ve içinde bulunulan yıldaki, ithalât miktarı :

MİKTAR

ÜLKE

19..

¹. İhracatçı veya ihracatçılar ile bir menfaat ortaklığı veya benzeri bir düzenlemenin olduğu durumlarda, ithal edilen malın fiyat ve miktarı ile birlikte sözkonusu ilişkinin mahiyeti de açıklanmalıdır.

- 19..
- 19..
- 19..

2.2. Soruşturmaya konu malın ihracatçısına veya ihracatçılarına fiilen ödenmiş veya ödenmesi gereken fiyatlar ⁽²⁾ :

- 2.2.1. Birim fiyat :
 - 2.2.2. Satış sözleşmesinde belirtilen para birimi :
 - 2.2.3. Satış şekli (FOB,CİF vb.)
 - 2.2.4. Ödeme şekli (30,60 gün akreditif, vesaik mukabili vs.):
 - 2.2.5. Yukarıdaki fiyattan indirilen iskonto,iade veya komisyon gibi uygulamalar ile birlikte, bunların verilmesi için gerekli olan şartlar açıklanmalıdır :
 - 2.2.6. Soruşturmaya konu malla ilgili gümrük giriş beyannamelerin, bu beyannamelere esas olan faturaların ve ithal müsadelerinin okunaklı birer örneği ekte gönderilmelidir.
- 2.3. İthalât giderlerini oluşturan maliyet unsurlarının tutarı ve şekli aşağıdaki hususlar dikkate alınarak ayrıntılı olarak belirtilmelidir:
- 2.3.1. Yurt dışı navlun :
 - 2.3.2. Sigorta :
 - 2.3.3. Gümrük vergisi :
 - 2.3.4. Belediye hissesi :
 - 2.3.5. Rıhtım resmi - damga resmi :
 - 2.3.6. İthalâttan alınan fonlar :

². Fiyatın malın özelliklerine veya ihracatçılara göre değişmesi halinde mevcut fiyatlar belirtilmeli ve farklı fiyatlarla satılan miktarlar da gösterilmeli ve tüm ayrıntılar verilmelidir.

- 2.3.7. Gümrükteki diğer giderler :
- 2.3.8. Banka giderleri :
- 2.3.9. Dahili nakliye :
- 2.3.10. Diğer giderler (Ambalajlama, Yükleme, Depo vb.)

3. Yeniden satışa ilişkin bilgiler ⁽³⁾.

- 3.1. Soruşturmaya konu malın ihracatçı ile ilişkisi bulunmayan üçüncü alıcılara satışı ;
 - 3.1.1. Birim fiyat :
 - 3.1.2. Satış şekli (depo teslim müşteriye teslim vb.)
 - 3.1.3. Ödeme şekli :
 - 3.1.4. Yukarıdaki fiyattan indirilen iskonto, iade veya komisyon gibi uygulamalar ile birlikte bunların verilmesi için gerekli olan şartlar açıklanmalıdır :
- 3.2. Satışlar sonucu olarak üçüncü kişilere yapılan ödemelerin şekli ve miktarı (komisyon vb) :
- 3.3. Satışların müşterilere göre dağılım yüzdesi (toptancı, tüketici, hissedarlar, menfaat ortaklığı olan şirketler vs.) :

4. Soruşturmaya konu birim başına net kâr marjı hesaplarında kullanılan yöntemle birlikte açıklanmalıdır:

(Kaynak : İthalâta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Karar ve Yönetmelik, 27 Eylül 1989)

³. Fiyatın, malın özelliklerine ve satıcının bulunduğu yere göre değişmesi durumunda mevcut fiyatların listesi açıkça belirtilmeli ve farklı fiyatlarla yapılan satışların miktarları da tüm ayrıntıları ile verilmelidir. Ayrıca, ithalâtçı ile menfaat ortaklığı veya benzeri bir düzenlemenin olduğu müşterilerin listesi ile sözkonusu müşterilere yapılan satışların miktarı ve fiyatı açıkça belirtilmelidir.

EK-4

DAMPING VE/VEYA SÜBVANSİYON SORUŞTURMASINDA İHRACATÇILAR VE DİĞER İLGİLİ TARAFLARINDAN İSTENECEK BİLGİLER

Bilgiler aksi belirtilmediği takdirde, soruşturmanın açıldığına dair tebliğin Resmi Gazete'de yayınlandığı ayın ilk gününden itibaren oniki ay öncesine kadar olan dönemi kapsamalıdır.

Bilgi ve belgelerin gizli olarak sunulması halinde, bunların gizli olmayan bir özeti verilmeli ve niçin gizli oldukları açıklanmalıdır.

Soru kağıdında talep edilen bilgiler ayrıntılı olarak yazmak için yeterli yer bulunmadığı takdirde, bu ilgili oldukları bölüm açıkça belirtmek suretiyle soru kağıdına eklenmelidir.

Soru kağıdı bunu tebellüğ eden tüm ihracatçı ve üreticiler tarafından doldurulmalıdır. Ancak, soruşturma konusu malın üreticisi olmayanlar, soru kağıdının kendileri ile birlikte, tedarikçileri tarafından da doldurulmasını temin etmelidirler.

Soru kağıdı Türkçe olarak doldurulmalıdır.

1. Genel bilgiler

- 1.1. Firmanın yasal statüsü :
- 1.2. Üretilen ve/veya pazarlanan mal çeşitleri :
- 1.3. Toplam satışlar :

Son Muhasebe <u>dönemi</u> Değer-Miktar (FOB)	İçinde <u>bulunulan yıl</u> Değer-Miktar (FOB)
--	---

- 1.3.1. Soruşturma konusu
mal satışları:
- 1.3.2. Soruşturma konusu
mal ihracatı:
- 1.3.3. Soruşturma konusu malın
Türkiye'ye ihracatı:

1.4. Ücretin Kapasitesi;

1.4.1. Mevcut Kapasite :

1.4.2. Kapasite Kullanımı :

1.5. Mali ve Muhasebe bilgileri (¹):

2. Satılan mal miktarları;

Soruşturmaya konu olan mal türüne göre ayrıntılı bilgi verilmeli ve var ise, menfaat ortaklığı bulunan firmalara olan ihracat belirtilmelidir.

19.. 19.. 19.. 19.. 19..

(İçinde bulunulan yıl)

2.1. Yurt içi satışlar :

2.2. Türkiye'ye ihracat :

2.3. Diğer ülkelere ihracat :

3. Soruşturma dönemindeki satışlar için soruşturma konusu malın Türkiye'ye ihracat fiyatı ile birlikte bu fiyattan indirilen iskonto, iade veya komisyon gibi uygulamalar ve bunların verilmesi için gerekli olan şartlar

¹. Son üç yılın teftiş edilmiş veya yayımlanmış konsolide mali tabloları, yıllık raporları eklenmeli ve ilgili malın kâr/zarar durumu ayrıca gösterilmelidir. Giderlerin, kurumsal birimler arasındaki dağılım yöntemi, örneğin; ana şirketin bağlı şirketlere yüklediği giderler, bir fabrikadaki belirli bölümlere dağıtılan yükler ve ilgili mal ile diğer faaliyetler arasındaki bölüşüm açıklanmalıdır.

açıklanmalıdır (2):

- 3.1. Müşteri tarafından fiilen ödenmiş veya ödenmesi gereken fiyat :
 - 3.1.1. Birim fiyatı :
 - 3.1.2. Satış sözleşmesinde belirtilen para birimi :
 - 3.1.3. Satış şekli (FOB, CİF, Vb.) :
 - 3.1.4. Ödeme şekli :
 - 3.2. Yukarıda belirtilen fiyata dahil olan, fabrika çıkışı aşamasından sonraki gider veya yüklemelerin şekli ve tutarı :
 - 3.2.1. Navlun :
 - 3.2.1.1. İhraçatı ülkede :
 - 3.2.1.2. İhracatçı ülke dışında :
 - 3.2.2. Sigorta :
 - 3.2.3. Ambalaj, kontrol, nakil, yükleme, boşaltma, gümrükleme giderleri vs. ayrı ayrı belirtilmelidir :
 - 3.3. Satışların sonucu olarak üçüncü taraflara yapılan ödemelerin (komisyon vb.) şekli ve miktarları ile birlikte bunların fiyata bağlı olup olmadığı belirtilmelidir.
 - 3.4. Türkiye’de herhangi bir alıcı ile dolaysız veya üçüncü bir taraf kanalıyla menfaat ortaklığı veya benzeri bir uygulamanın olup olmadığı yazılmalıdır.
- 4. Yurt içi satışlara göre normal değer :**
- 4.1. Soruşturmaya konu mal veya benzer mal için iç piyasada ihracatçı ile ilişkisi bulunmayan üçüncü bir alıcı veya alıcılar tarafından ödenmiş olan veya

². Fiyatın malın özellikleri, türüne veya alıcının bulunduğu yere göre değişmesi durumunda, mevcut olan fiyatların dağılımı belirtilmeli ve farklı fiyatlarla satılan miktarların göstergesi de olmak üzere tüm ayrıntılar ayrıca verilmelidir.

ödenmesi gereken fiyat :(³)

- 4.1.1. Birim fiyatı :
- 4.1.2. Satış şekli (fabrika çıkış, müşteriye teslim satış veya benzeri vergilerin dahil olup olmadığı vs.)
- 4.1.3. Ödeme şekli :
 - 4.2. Firmanıza bağlı olan veya menfaat ortaklığına benzer bir uygulamanız olan müşterilerin listesi ile birlikte sözkonusu taraflara uygulanan fiyatlar ve miktarlar hakkındaki bilgiler verilmelidir.
 - 4.3. Yukarıda (4.1. ve 4.2.) belirtilen fiyata dahil olan, fabrika çıkışı aşamasından sonraki gider veya yüklemelerin şekli ve tutarı :
 - 4.3.1. Navlun :
 - 4.3.2. Sigorta :
 - 4.3.3. Ambalaj, kontrol, nakil yükleme, boşaltma, depolama, gümrükleme giderleri vs. ayrı ayrı belirtilmelidir.
 - 4.4. Satışların sonucu olarak üçüncü taraflara yapılan ödemelerin (komisyon vb.) şekli ve miktarı ile birlikte bunların fiyata bağlı olup olmadığı belirtilmelidir.
 - 4.5. Değişik müşteri türlerine göre toplam yurt içi satışların yüzde olarak dağılımı (hissedar, toptancı, tüketici, iç tüketim, menfaat ortaklığı olan şirketler vs.):
5. **Üçüncü ülkelere yapılan ihracat veya üretim maliyeti esas alınmak suretiyle normal değer.**

³. Bu fiyattan indirilen iskonto, iade gibi uygulamalar ile bunların verilmesi için gerekli olan şartlar belirtilmelidir. Ayrıca fiyatın malın özelliklerine türüne veya alıcının bulunduğu yere göre değişmesi durumunda mevcut olan fiyatların dağılımı belirtilmeli ve farklı fiyatlarla satılan miktarların göstergesi de olmak üzere tüm ayrıntılar ayrıca verilmelidir. Fiyat listeleri mevcut ise, ilgili dönem için geçerli olanların bir kopyası da verilmelidir.

Bu bölüm aşağıdaki şartlarda doldurulacaktır;

- a- Benzer bir malın yurt içi satışlarının olmaması veya,
- b- Benzer malın yurt içi satışlarının uygun bir karşılaştırmaya imkan vermemesi veya,
- c- Benzer malın yurt içi satışlarının zararına yapılması veya,
- d- Tarafınıza doldurulması talep edilmiş ise.

5.1. Üçüncü ölkelere ihracat;

Üçüncü ölkelere ihracatta, muhtelif ihraç pazarlarında fiilen ödenmiş veya ödenmesi gereken birim fiyattan indirilen iskonto, iade veya komisyon gibi uygulamalar ve bunların verilmesi için gerekli olan şartlar açıklanmalıdır. Ayrıca fiyatların malın özelliklerine, türüne veya alıcının bulunduğu yere göre değişmesi durumunda mevcut olan fiyatın dağılımı belirtilmeli ve farklı fiyatlarla satılan malların göstergesi de dahil olmak üzere tüm ayrıntılar verilmelidir.

5.1.1. Birim fiyat :

5.1.2. Satış sözleşmesinde belirtilen döviz cinsi :

5.1.3. Satış şekli (FOB, CIF, vb.) :

5.1.4. Ödeme şekli :

5.2. Yukarıda belirtilen fiyata dahil olan fabrika çıkış aşamasından sonraki gider veya yüklemelerin şekli ve tutarı.

5.2.1. Navlun :

5.2.1.1. İhracati ölkede :

5.2.1.2. İhracati öлке dışında :

5.2.2. Sigorta :

5.2.3. Ambalaj, kontrol, nakil, yükleme, boşaltma, depolama, gümrükleme giderleri vs. ayrı ayrı belirtilmelidir.

5.2.4. Satışların sonucu olarak üçüncü taraflara yapılan ödemelerin (komisyonvb.) şekli ve miktarı ile birlikte bunların fiyata bağlı olup olmadığı

belirtilmelidir:

5.2.5. Sözkonusu ülkelerde herhangi bir alıcı ile dolaysız veya üçüncü bir taraf kanalıyla menfaat ortaklığı veya benzeri bir uygulamanın olup olmadığı açıklanmalıdır.

5.3. Soruşturmaya konu malın üretim maliyeti :

Rakamlar, soru kağıdında belirtilen dönemi kapsamalıdır. Bilgiler fiili maliyet yerine standart maliyet esasına dayanıyor ise, standartların yeniden gözden geçirme sıklığının ve sapma işleminin tesbitinde kullanılan yöntem belirtilmelidir.

5.3.1. Ham madde giderleri :

Burada ham madde temininde ödenen iç navlun, gümrük vergileri ve diğer vergiler de dahil olmak üzere toplam ham madde maliyeti belirtilmelidir. Ayrıca ana ham madde kalemleri bunların giderleri içindeki payı ve birim girdi başına maliyet gösterilmelidir.

5.3.2. Dolaysız işçilik :

Bu kısım belirli bir mal veya işlem ile ilgili olan emeğin maliyetini kapsamalıdır. Maliyet, çıplak ücret fazla mesai ücreti, teşvik primleri, ikramiyeler vardiya farklılık, sosyal yardımlar (konut ücreti, tatil ücreti, emeklilik, sosyal güvenlik programları) ve diğer işçilik ile ilgili giderler olarak ele alınmalıdır.

5.3.3. Genel giderler ;

5.3.3.1. Genel imalat giderleri ;

Bu giderler sözkonusu malın üretimi için gerekli olan tüm giderleri kapsmalı ve özellikle şu hususlar ayrı ayrı belirtilmelidir; dolaylı emek (sözleşmeli personel dahil.) denetim amortisman, kira, yakıt, bakım ve onarım toplam imalat genel giderlerinin % 5'i veya daha fazlası olan diğer giderler. Ayrıca stok ayarlamalarına ilişkin muhasebe düzenlemesi açıklanmalıdır. (Örneğin yıl sonundaki kaydi ve fiziki envanter ayarlamaları.)

5.3.3.2. Finansman giderleri :

5.3.3.3. Ambalaj giderleri :

5.3.3.4. Satış genel ve idari giderleri;

Bunlar tüm diğer oluşan giderleri kapsamalıdır. Bu başlık altında toplanan % 5'inden daha fazlasını oluşturan her bir kalem ayrı olarak belirtilmelidir.

5.3.4. Satış gelirinden yukarıdaki giderler düşüldükten sonraki kâr/zarar (vergiden önce net.)

5.3.5. Söz konusu mal için makul kabul edilen kâr düzeyi:

Bir girdinin, firmanız ile menfaat ortaklığı veya benzeri bir düzenlemenin olduğu üçüncü bir taraf kanalıyla sağlanıp sağlanmadığı belirtilmelidir.

5.3.6. Firmanız genel maliyet ve maliyet muhasebe sistemi açıklanacaktır. Sınırlandırılmamakla birlikte açıklamada yer alması gereken hususlar şunlardır;

5.3.7.1. Arıza gelirlerinin muhasebeleştirilmesi için kullanılan yöntem;

5.3.7.2. Kapitalize edilen şirket faaliyetleri için kullanılan yöntemler.

5.3.7.3. Yan ürünlerin gelir ve giderlerinin hesaplanmasında kullanılan yöntemler.

5.3.7.4. Varlık grupları veya sınıflarının ekonomik ömrü ve amortisman yöntemleri.

5.3.7.5. Bu soru kağıdına verilen cevaplarda belirtilen üretim giderlerine ilişkin bilgiler ile kendi muhasebe sisteminize göre normal olarak tesbit edilen maliyetler arasındaki farklılıkların ayrıntıları belirtilmelidir.

6. Farklılıklar

6.1. Malın fiziksel özelliklerindeki farklılıklar;

Bu kısımda yurt içi pazarınızda veya üçüncü ülke pazarlarında satılan mal Türkiye'ye ihraç edilen mal ile benzer değil ise, farklılığın şekli ile ülkenizde pazar değerlerine ve üretim maliyetleri üzerine olan etkisi belirtilmelidir:

6.2. Miktar farklılıkları;

İhraç fiyatı ve normal değer arasındaki fark tamamen veya kısmen miktar

farklılığından kaynaklanıyor ve bunun değerlendirilmesi isteniyor ise aşağıdaki hususlar açıklanmalıdır.

6.2.1. Normal değerin tesbit edileceği pazarda normal ticari işlemler sırasında serbestçe yapılan miktar iskontolarının yapıldığı dönem ve sözkonusu pazarda bunun uygulandığı ticaret hacmi :

6.2.2. Farklı miktarlarda ücretin maliyetinden sağlanan tasarruf :

6.3. Satış şekli ve şartlardaki farklılıklar :

Satış şekli ve şartlarındaki farklılıklardan dolayı değerlendirme talep ediliyor ise aşağıdaki hususlar belirtilmelidir.

6.3.1. Farklılığın şekli :

6.3.2. Giderleriniz üzerindeki etkisi :

6.3.3. Malın değeri üzerindeki etki .

(Kaynak : İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Karar ve Yönetmelik, 27 Eylül 1989)

EK-5

Katma Protokol'ün 47. Maddesi

MADDE 47

1. Yirmi iki yıllık bir dönem içinde Ortaklık Konseyi, Akit Taraflardan birinin istemi üzerine, Türkiye ile Topluluk arasındaki ilişkilerde dumping uygulamaları bulunduğunu tesbit ederse dumpinge sebep olan veya olanlara bu uygulamaya son vermeleri amacıyla tavsiyelerde bulunur.

2. Zarar gören taraf :

a) Ortaklık Konseyi'nin, 1 inci fıkra uyarınca, istemin yapıldığı tarihten başlayarak üç aylık bir süre içinde hiçbir karar almaması,

b) 1 inci fıkroda öngörülen tavsiyelerin yapılmasına rağmen dumping uygulamalarının devam etmesi,

Hallerinde, Ortaklık Konseyine haber verdikten sonra, uygun gördüğü korunma tedbirlerini alabilir.

Ayrıca, zarar gören Tarafın çıkarı derhal bir eylemi gerektiriyorsa, bu Taraf, çıkarını korumak amacıyla, Ortaklık Konseyine haber verdikten sonra, dumpinge karşı konulacak vergiler de dahil olmak üzere, koruyucu nitelikte geçici tedbirler alabilir. Bu tedbirlerin uygulama süresi istemin yapıldığı veya zarar gören Tarafın yukarıdaki bendin (b) hükmü uyarınca korunma tedbirlerini aldığı tarihten başlayarak üç ayı geçemez.

3. 2 nci fıkranın 1 inci bendinin (a) hükmü veya 2 nci bendinde belirtilen hallerde korunma tedbirleri alındığı takdirde, Ortaklık Konseyi, 1 inci fıkroda öngörülen tavsiyeler yapıluncaya kadar bu korunma tedbirlerinin geriye bırakılmasını her an kararlaştırabilir.

2 nci fıkranın 1 inci bendinin (b) hükmünde belirtilen halde korunma tedbirleri alındığı takdirde, Ortaklık Konseyi, bu korunma tedbirlerinin kaldırılmasını veya değiştirilmesini tavsiye edebilir.

4. Akit Taraflardan biri kaynaklı veya o Akit Taraf ülkesinde serbest dolaşım durumunda bulunan ve diğer Akit Tarafa ihraç edilen mallar, birinci Akit Taraf ülkesine tekrar ithal edildiğinde, hiç bir gümrük vergisi, miktar kısıtlaması veya eş etkili tedbir uygulanmaksızın kabul olunur.

Ortaklık Konseyi, bu fıkra hükümlerinin uygulanması amacıyla, bu alanda Topluluğun edindiği tecrübeden esinlenerek, her türlü yararlı tavsiyelerde bulunabilir.

(Kaynak : Avrupa Topluluğu ve Türkiye, "Katma Protokol," Ankara: Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Ens. Yayın No: 220, 1987, ss. 122-123).

AT TARAFINDAN TÜRKİYE ALEYHİNE AÇILAN ANTI DAMPİNG VE ANTI SÜBANSİYON SORUŞTURMALARI (1 EYLÜL 1992 İTİBARIYLA)

A- ANTI DAMPİNG SORUŞTURMALARI VE SONUÇLARI

SIRA NO	SORUŞTURMAYA KONU OLAN MADDEİNİN		SORUŞTURMA BAŞL. TARİHİ (ATRG NO)	SONUÇ
	NİMEXE/CN KODU	TANIMI		
1	5505.21 5505.98	Pamuk İpliği	03.08.1979 (79/C196)	% 16.0 geçici anti dumping vergisi konulmuştur. (ATRG, 03.12.1981 L 347 (Karar, 02.04.1982, 82/789/EEC) Tekstil otolimitasyon anlaşmasının yürürlüğe girmesi üzerine vergi kaldırılmıştır. (Ağustos 1982)
2	5511.10.00 5511.20.00	Sentetik el örgü yünleri	15.04.1983 (83/C102)	Firmaların fiyat taahhüdü üzerine soruşturma durdurulmuştur. (ATRG, 09.03.1984 L67) 5 yıllık süre sonunda, (1989 yılında) yeni bir soruşturma açılmışsa da lehimize sonuçlanmış ve fiyat taahhüdü de kaldırılmıştır. (ATRG 26.10.1989 L309) (KARAR, 26.10.1989, 89/568/EEC)
3	5601.15 5602.15 5604.15	Akrilik elyaf, akrilik tops, akrilik taw	29.06.1985 (85/C159)	Soruşturmaya konu olan firmalar fiyat taahhüdünde bulduklarından soruşturma kapatılmıştır. (ATRG,24.09.1986 L272) (KARAR,22.09.1986/468/EEC) 28.03.1991 tarihinde zamanasımı nedeniyle fiyat taahhüdünün 6 ay sonra (22.03.1991'de) kaldırılacağı ilan edilmiştir. (ATRG, 28.03.1991 C84) Nihayet 26.09.1991 tarihli ve C251 sayılı ATRG'de zamanasımına uğradığı kesimleştirilmiştir.

4	76.06.10'dan 76.06.89'a kadar	Düz cam	14.03.1985 (85/L66)	Sadece Yunanistan'a yönelik ihracatımız için açılan soruşturma firmaların fiyat taahhüdü kararı ile kapatıldı. (KARAR, 28.02.1986,L51) (KARAR, 26.02.1986, 86/36/EEC) 02.03.1991 tarihinde fiyat taahhüdü uygulaması sona ermiştir. (ATRG, 02.03.1991, C55) (KARAR, 91/C55/03)
5	5601.15 5602.13	Polyesterden sentetik tekstil elyafı	24.05.1986 (86/C125)	Zarar oluşmadığı gerekçesiyle soruşturma kapatılmıştır. (ATRG, 15.04.1987,L103) (KARAR, 10.04.1987, 87/236/EEC)
6	5503.20.00	Polyester elyef	01.07.1987 (87/C173)	Önce % 12.4 geçici anti dumping vergisi konulmuştur. (ATRG,17.06.1988 L151) (KARAR, 14.06.1988,88/1696/EEC) Daha sonra % 6.8 ile % 11.9 oranında kesin vergiye dönüştürülmüştür. (ATRG, 16.12.1988, L348) (KARAR,16.12.1988, 88/3946/EEC)
	5402.42.00 5402.33.10 5402.33.90	Polyester iplik Polyester iplik Polyester iplik		Söz konusu vergi için gözden geçirme soruşturması açıldı. (ATRG, 159.1990, C230) Türkiye-AT Ortaklık Konseyi tarafından yayımlanan CEE-TR 108/92 sayılı belge ile, gözden geçirme soruşturması sonucunda, AT Komisyonu tarafından SASA için % 11.4 oranında bir dumping marjı bulunduğundan, firma ayrımı yapılmaksızın Türkiye dışındaki tüm ürünlerde % 11.4 oranında vergi alınması için Konsey öneride bulunacağı belirtildi. 29.04.1992)
7	ex7207.19.31 ex7207.20.71 ex7216.31.00 ex7216.32.00	Profil taslaqları (U- I Profiller)	14.08.1987 (87/C216)	Polyester iplikler için ise, önce % 2.7 ve % 13.2 arasında değişen oranlarda geçici anti dumping vergisi konulmuştur. (ATRG, 17.06.1988 L151) (KARAR,14.06.1988,88/1695/EEC) Daha sonra aynı oranlarda kesin vergiye dönüştürülmüştür. (ATRG,16.12.1988 L347) (KARAR,12.12.1988, 88/3905/EEC)
				Soruşturmaya konu olan firmalara konulan geçici anti dumping vergisi daha sonra firmaların fiyat taahhüdünde bulunmaları nedeniyle kaldırılmıştır. Fiyat taahhüdünde bulunan ihracatçı firmalar hariç tutularak 30.ECU/TON kesin vergi getirilmiştir. (ATRG,19.11.1988, L313) (KARAR, 18.11.1988, 88/3599/EEC)

8	7202.49.10 7202.49.50	Düşük oranlı karbon ihtiva eden ferro-krom	01.03.1988 (88/C57)	Şikayetçi tarafın şikayetini geri çekmesi ile, soruşturma kapatılmıştır. (ATRG, 11.02.1989,L39) (KARAR, 09.02.1989, 89/110/EEC)
9	5209.42.00 5211.42.00	Denim	21.03.1989 (89/C73)	Soruşturma, zarar oluşmadığı gerekçesiyle durdurulmuştur. (ATRG,17.08.1990 L222) (KARAR, 06.08.1990, 90/421/EEC)
10	7306.30.51 7306.30.59 ex7306.30.71 ex7306.30.78	Demir-çelik boru ve profiller elyafı	02.09.1989 (89/C226)	% 18.5 genel geçici vergi getirildi. (ATRG, 15.12 1990, L351) Fiyat taahhüdünde bulunan firmalar hariç tutularak % 18.5'lük vergi kesimleştirildi. (ATRG,12.04.1991,L91) (KARAR,08.04.1991,898/91/EEC)
11	ex6107.91.00 ex6108.91.00 ex6207.91.00 ex6208.91.00 6202.60.00	Örme ve dokuma havlu ve bornozlar	10.02.1990 (90/C32)	23.01.1991 tarihinde yeterli kanıt bulunamadığı gerekçesiyle soruşturma kapatılmıştır. (ATRG, 23.01.1991 L17) (KARAR, 18.01.1991,91/33)

12	6811.30.00	Asbest çimento borular	13.03.1990 (90/C63)	Firmalarca yapılan fiyat taahhüdünün kabul edilmesiyle soruşturma kapatılmıştır. (ATRG,31.07.1991, L209) (KARAR, 21.06.1991, 91/392/EEC)
13	5205 5206	Pamuk ipliği	29.03.1990 (90/C72)	Geçici anti dumping vergisi olarak genel bazda % 12.1 firma bazında ise % 4.9 ile % 12.1 arasında vergi konulmuştur. (ATRG, 27.09.1991 L271) (KARAR,23.09.1991 2818/19) Daha sonra aynı oranlar kesin vergiye dönüştürülmüştür. (ATRG,27.03.1992,L82) (KARAR,23.03.1992, 738/92/EEC)
14	5508.10.11 5509.21.10 5509.21.90 5509.22.10 5509.22.90	Polyester iplik	30.03.1990 (90/C80)	23-24 Temmuz 1991 tarihinde toplanan anti dumping Danışma Komitesi'nce geçici anti dumping vergisi olarak % 2.6, % 4.1, % 10.1 ve genel verginin % 52.1 oranında olması kararlaştırılmıştır. (ATRG,03.10.1991, L276) (KARAR, 27.09.1991, 2904/91) -16.01.1992 : Komisyon yetkilisi Monfort, İngiliz Gümrüklerince yeniden belirlenen rakamlar ışığında polyester iplikler için % 52.1 olarak belirlenmiş olan genel anti dumping vergisinin % 10.1 olarak yeniden değiştirilmesini resmen teyid etti. Sonuçta %52.1 olan geçici verginin % 10.1 olarak kesinleştirilmesi kararlaştırılmıştır. (ATRG,03.04.1992 L88) (KARAR,30.03.1992,830/92 EEC)
15	ex7228.30.10 ex7228.30.30 ex7228.30.80	Alaşımli çelikten çubuklar	14.06.1990 (90/C144/04)	Şikayetçi tarafın şikayetini geri çekmesi ile soruşturmanın kapatılmasına karar verilmiştir. (ATRG,12.02.1992,L35) (KARAR,07.02.1992, 323/92/ECSC)
16	ex7224.90.09 ex7224.90.15	Alaşımli çelikten yarı mamul ürünler (Saclar)	14.06.1990 (90/C144/05)	30.03.1992 tarih ve 891/92 sayılı Komisyon Kararı ile % 16 oranında genel geçici vergi getirilmiştir. Fiyat taahhüdünde bulunan firmalar hariç tutularak % 16'lık vergi kesinleştirildi. (ATRG,02.07.1992, L192) (KARAR, 30.06.1992, 1775/92/ECSC)

17	7213.31.00 7213.39.00	Filmaşın	11.12.1990 (90/C310)	Henüz soruşturma safhasındadır.
18	72.01.10.19 72.01.10.90	Hematit pik demir	21.09.1991 (91/C246)	Şikayetçi tarafın şikayetini geri çekmesi ile soruşturmanın kapatılmasına karar verilmiştir. (ATRG,13.08.1992,L230) (KARAR,07.08.1992/92/423/ECSC)
19	2523.21	Portland Çimentosu	22.04.1992 (92/C100)	Soruşturma başlatılmıştır.

B- ANTI SÜBVANSİYON SORUŞTURMALARI VE SONUÇLARI

SIRA NO	SORUŞTURMAYA KONU OLAN MADDEİNİN		SORUŞTURMA BAŞL.TARİHİ (ATRG NO)	SONUÇ
	NİMEXE/CN KODU	TANIMI		
1	5503.22.00 5402.42.00 5402.33.10 5402.33.90 5402.43.10 5402.43.90 5402.52.10 5420.62.10 5420.62.90	Polyester iplik ve elyaf	02.09.1989 (89/C33)	% 11.48 ve % 15.18 arasında değişen genel telafi edici vergi ile firma bazında % 10.48 ve % 11.48 arasında değişen telafi edici vergi uygulaması başlatılmıştır. (ATRG,31.05.1991 L137) (KARAR,27.05.1991, 1432/91) Bilhare bu ürünlere yönelik kurumlar vergisi istisnasının kademeli olarak azaltılacağı şeklinde Hükümetimizce verilen taahhüdün Komisyon tarafından kabulü sonucunda 23.09.1991 tarihinde soruşturma kapatılmıştır. 27.05.1991 - 23.09.1991 arasında tahsil edilen geçici vergiler ise % 0.58 ile % 9.99 arasında değişen oranlarda kesinleşmiştir. (ATRG,28.09.1991, L272/8) (KARAR,23.09.1991, 91/511)

KAYNAK : HDTM AT KOORDİNASYON GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

TÜRKİYE'NİN AÇTIĞI ANTI DAMPİNG SORUŞTURMALARI VE SONUÇLARI

(1 EYLÜL 1992 İTİBARIYLA)

SNO	G.T.İ.P	Madde İsmi	Ülke	Soruşturma Aç.Tarih	Geçici Önlem (Teminat)	Kesin Önlem (Damp.Karş. Vergi)	Not
1	9025.11.21	Kliniklerde veya veterinerlikte kullanılan termometreler	D.Almanya Çin H.Cum.	7.12.1989 Teb:(89/1)	---	---	Soruşturma Kapatıldı 11.10.1990 Teb:(90/10)
2	9025.11.29	Diğer Termometreler	D.Almanya Çin H.Cum.	7.12.1989 Teb:(89/1)	---	---	Soruşturma kapatıldı 11.10.1990 Teb: (90/10)
3	5503.20.00	Pollesterlerden sentetik devamsız lifler (Karde edilmemiş, taranmamış veya iplik imali için diğer surette hazırlanmamış)	Romanya G.Kore Taiwan İtalya	7.12.1989 Teb: (89/2)	Romanya % 20 G.Kore % 15 Taiwan % 20 11.10.1990 Teb: (90/11)	Romanya % 20 G.Kore % 15 Taiwan % 20 28.11.1990 Teb:(90/17)	İtalya için Kapatıldı 11.10.1990 Teb: (90/11)
4	5506.20.11	Pollesterlerden sentetik devamsız lifler (Karde edilmiş, taranmamış veya iplik imali için başka şekilde işlem görmüş) (1990 yılında maddenin eski GTİP'ü 5506.20.00 idi)	Romanya	7.12.1989 Teb: (89/3)	Romanya % 15 11.10.1990 Teb: (90/12)	Romanya % 15 28.11.1990 Teb:(90/18)	

5	8311.10.10	Mesnedi demir veya çelikten olan ve ısıya dayanıklı maddelerle kaplanmış kaynak işlerinde kullanılan elektrodlar	Romanya Macaristan Çin H.Cum	7.12.1989 Teb: (89/4)	Romanya % 50 Macaris.% 50 Çin H.C.% 100 28.11.1990 Teb:(90/19)	Romanya % 50 Macaris.% 50 Çin H.C.% 100 28.11.1990 Teb:(90/19)	
6	4802.52.10	Baskı ve yazı kağıtları (gazete kağıtları hariç)	Finlandiya Yugoslavya	7.12.1989 Teb:(89/5)	Finland.% 5 Yugoslav.% 20 28.11.1990 Teb:(90/14)	Finland.% 5 Yugoslav.% 20 28.11.1990 Teb:(90/20)	
7	9017.80.21	İmali bitirilmemiş veya aksama tamamlanmamış şerit metreler	Taiwan	5.1.1990 Teb:(90/1)	---	---	Soruşturma kapatıldı 23.11.1990 Teb: (90/16)
8	9017.80.22	Diğer şerit metreler	Taiwan	5.1.1990 Teb: (90/1)	---	---	Soruşturma Kapatıldı 23.11.1990 Teb:(90/16)
9	8466.20.92	Torna aynaları	Polonya Çekoslovakya SSCB	21.3.1990 Teb: (90/2)	Polonya % 100 Çekos.% 100 11.10.1990 Teb: (90/15)	Polonya % 100 Çekos.% 100 30.1.1991 Teb: (90/23)	SSCB için kapatıldı 30.1.1991 Teb: (90/23)

10	70.03	Dökme cam ve haddeden geçirilmiş cam (levha yaprak veya profil halinde) (emici veya yansıtıcı tabakası olsun olmasının fakat başka şekilde işlenmemiş)	Romanya	21.3.1990 Teb: (90/3)	---	Romanya % 100 21.2.1991 Teb: (90/1)
11	70.04	Çekme veya üfleme cam (yaprak halinde) (emici veya yansıtıcı tabakası olsun olmasının fakat başka şekilde işlenmemiş)	Macaristan	21.3.1990 Teb: (90/3)	---	Romanya % 100 21.2.1991 Teb: (90/1)
12	70.05	Floot cam ve yüzeyi cilalanmış veya parlatılmış camlar (yaprak halinde) (emici veya yansıtıcı tabakası olsun olmasının fakat başka şekilde işlenmemiş)	Romanya	21.3.1990 Teb:(90/3)	---	---

13	7315.11	Makaralı zincirler	Taiwan	21.3.1990 Teb:(90/4)	---	Taiwan % 30 21.2.1991 Teb: (91/2)	KMC CHAIN INDUSTRIAL CO. CHAIN TIGER INDUSTRIAL CO. firmalarından Türkiye'ye doğrudan yapılan makaralı zincir ithalâtı bu veri kapsamıdır.
14	69.11	Porselenden sofra ve mutfak eşyası, diğer ev eşyası ve tuvalet eşyası	Çin H.Cum.	4.3.1990 Teb: (90/5)	---	Çin H.Cum. 2 \$/KG 21.2.1991 Teb:(91/3)	
15	52.05	Pamuk ipliği (dikiş ipliği hariç) (ağırlık itibariyle % 85 veya daha fazla pamuk içeren ve perakende olarak satılacak hale getirilmemiş olanlar)	Mısır Arap Cum.	8.5.1990 Teb: (90/6)	---	---	Soruşturma Kapatıldı 7.5.1991 Teb:(90/4)
16	76.14	Aluminyum tellerden ince ve kalın halatlar, örme halatlar ve benzerlerle edilmiş olanlar) (başka şekilde işlenmemiş)	Romanya Macaristan	13.7.1990 Teb:(90/7)	---	Romanya % 10 Macaristan % 10 9.7.1991 Teb : (91/12)	

17	9607.19	Kayarak işleyen fermuarlardan diğerleri	Taiwan	13.7.1990 Teb:(90/8)	---	Taiwan % 15 9.7.1991 Teb: (91/11)	
18	8708.99	"Diğerleri" kapsamında yer alan ve yalnız kamyonlarda kullanılan diferansiyel ve diferansiyel dişlileri	Macaristan ABD	21.9.1990 Teb: (90/9)	ABD % 45 30.7.1991 Teb: (91/14)	Macaristan % 10 21.9.1991 Teb: (91/17)	Geçici önlemin ABD'de yerleşik DANA CORP. firmasına uygulanması kararlaştırılmıştır. Ancak kesin önlem sadece Macaristan menşeli olanlar için uygulanacak ve kesin önlem tarihine kadar alınmış olan teminatlar iade edilecektir.
19	52.05	Pamuk ipliği (dikiş ipliği hariç) (ağırlık itibarıyla % 85 veya daha fazla pamuk içeren ve perakende olarak satılacak hale getirilmemiş olanlar)	Pakistan Hindistan	14.12.1990 Teb:(90/21)	Pakistan % 20 25.9.1991 Teb: (91/21)	Pakistan % 20 10.12.1991 Teb: (91/21)	Hindistan için kapatıldı. 10.12.1991 Teb: (91/21)

20	52.08	Pamuklu mensucat (ağırlık itibarıyla % 85 veya daha fazla pamuk içeren ve ağırlığı 200 gr'ı geçenler)	Pakistan Hindistan Çin H.Cum. Hong-Kong Taiwan	14.12.1990 Teb:(90/22)	Pakistan 0.75 \$ /KG 23.10.1991 Teb: (91/19)		Soruşturma kapatıldı. Ancak Pakistan menşeli olanlar için uygulanan ve soruşturmanın kapatılması tarihine kadar alınmış olan teminatlar iade edilecektir.
21	52.09	Pamuklu mensucat (ağırlık itibarıyla % 85 veya daha fazla pamuk içeren ve ağırlığı 200 gr'ı geçenler)	Pakistan Hindistan Çin H.Cum. Hong-Kong Taiwan	14.12.1990 Teb:(90/22)	Pakistan 0.75 \$ /KG 23.10.1991 Teb: (91/19)	---	Soruşturma kapatıldı. Ancak Pakistan menşeli olanlar için uygulanan ve soruşturmanın kapatılması tarihine kadar alınmış olan teminatlar iade edilecektir. Teb: (91/22)
22	7311.00	Demir veya çelikten sıkıştırılmış veya sıvı hale getirilmiş gazlar	Çekoslavya Yugoslavya	22.5.1991 Teb: (91/5)	---	---	Soruşturma kapatıldı 20.5.1992 Teb: (92/6)

23	8507.10.31 8507.10.39	Pistonlu motorlar için kuşun asitli starter akümülatörlerin ağırlığı 5 kg'ı geçenleri (sıvı elektrolitle çalışanlar ve diğerleri)	G.Kore Teb: (91/6)	22.5.1991			G.Kore % 12 20.5.1992 Teb: (91/11)	
24	7224.90.32	Kütükler	Brezilya	22.5.1991 Teb:(91/7)	---	---	---	Soruşturma kapatıldı. 20.5.1992 Teb:(92/7)
25	70.13	Sofra, mutfak, tuvalet, yazhane, ev tezyinatı ve benzeri işler için cam eşya (70.10 ve 70.18 pozisyonundakiler hariç)	Endonezya	6.6.1991 Teb:(91/8)	---	---	Endonezya 0.10 \$/KG 5.6.1992 Teb: (92/12)	P. T.Keudung Industrial LTD. firması hariç.
26	8458.19.31	Üniversal torna tezgahları	Çin H.Cum.	22.6.1991 Teb: (91/9)	Çin H.Cum.% 50 22.10.1991 Teb: (91/20) -2 ay uzatma 22.2.1992 Teb: (91/1)	---	Çin H.Cum. 22.4.1992 Teb: (92/2)	---
27	8702.10.11	Otobüsler	Macaristan	22.6.1991 Teb: (91/10)	---	---	---	Soruşturma kapatıldı. 20.5.1992 Teb: (92/9)

28	5503.20.00	Pollesterlerden sentetik devamsız lifler (karde edilmemiş, taranmamış veya iplik imali için diğer surette hazırlanmamış)	İtalya	9.7.1991 Teb:(91/13)	İtalya % 9 19.8.1992 Teb: (92/14)	---	Soruşturma devam etmektedir.
29	8702.10.11	Otobüsler	Çin H.Cum. Yugoslavya	30.7.1991 Teb: (90/15)	---	---	Soruşturma kapatıldı. 20.5.1992 Teb: 92/10)
30	2916.31.21	Benzoik asit	Hollanda	14.8.1991 Teb:(91/16)	---	1.9.1992 Teb:(92/15) 0.29 \$ /KG	Soruşturma devam etmektedir.
31	8458.19.31	Üniversal torna tezgahları	Bulgaristan	22.4.1992 Teb:(92/3)	---	---	Gözden geçirilmesine karar verildi. 20.5.1992 Teb:(92/4)
32	5503.20	Pollesterlerden sentetik devamsız lifler (karde edilmemiş, taranmamış veya iplik imali için diğer surette hazırlanmamış)	Romanya G.Kore	---	---	---	Gözden geçirilmesine karar verildi. 20.5.1992 Teb: (92/5)
33	5506.20.11	Pollesterlerden sentetik devamsız lifler (karde edilmemiş, taranmamış veya iplik imali için başka şekilde işlem görmüş)	Romanya	---	---	---	Gözden geçirilmesine karar verildi. 20.5.1992 Teb: (92/5)

34	4802.52.10	Baskı ve yazı kağıtları	Finlandiya	---	---	---	Gözetim geçirilmesine karar verildi. 20.5.1992 Teb: (92/6)
35	69.08	Cıvalı/ sırlı seramikten döşeme /kaplama karoları ve kaldırım taşları, cıvalı/sırlı mozaik küpler vb. (bir mesnet üzerinde olsun olmasın)	Bulgaristan	16.6.1992 Teb: (92/13)	---	---	Soruşturma devam etmektedir.

KAYNAK : HDTM DAMPİNG ARAŞTIRMA MERKEZİ

YARARLANILAN KAYNAKLAR

KİTAP VE MAKALELER

- Ağaoğlu, Hilal.«Korumacılık Ve Avrupa Topluluklarındaki Anti - Damping Mevzuatı ile Uygulamaları,» Avrupa Toplulukları Konusunda Tebliğler. Ankara: Hazine Ve Dış Ticaret Müsteşarlığı Yayını, 1989, ss.157-165.
- Akol, Gülçin. «AT, GATT, Türkiye, » Avrupa Toplulukları Konusunda Tebliğler. Ankara: Hazine Ve Dış Ticaret Müsteşarlığı Yayını, 1990, ss.133-148.
- Alpar, Cem ve M.Tüba Ongun. Dünya Ekonomisi Ve Uluslararası Ekonomik Kuruluşlar. Gözden Geçirilmiş 3.Basım. İstanbul: Evrim Basım Yayın Dağıtım, 1988.
- Anıl, Fatih. «Avrupa Topluluğu Ortak Dış Ticaret Politikası» Avrupa Topluluğu, Genel Tanıtım Ve Değerlendirme. İstanbul : İKV. Yayını, 1988, ss. 136-153.
- Balkan, Şule. «AT Rekabet Politikası Karşısında Türk İthalât Rejimi Kararı Ve Yönetmeliği» Avrupa Toplulukları Konusunda Tebliğler. Ankara : Hazine Ve Dış Ticaret Müsteşarlığı Yayını, 1990, ss. 44-63.
- Balkır, Canan. «AET Ve ABD'de Korumacı Önlemler Ve Anti-Damping Uygulamaları,» Haksız Rekabete Karşı Önlemler Semineri. İstanbul :

Türkiye Ticaret, Sanayi Deniz Ticaret Odaları Ve Borsaları Birliği Yayını,
1986, ss.21-32.

Balkır, Canan ve Hülya Ünal. Uluslararası Ticarete Haksız
Rekabet Ve Anti - Damping Uygulamaları, Türkiye İçin Uygulanabilir Bir
Model. Ankara: Türkiye Dış Ticaret Derneği Araştırma Merkezi Yayını,
1986.

Berksoy, Taner. Az gelişmiş Ülkelerde İhracata Yönelik Sanayileşme
İstanbul: Belge Yayınları, 1982.

Beseler, S. Hans Friedrich. «AET’de Anti - Damping Uygulamaları
İle İlgili Örnekler,» Haksız Rekabete Karşı Önlemler Semineri. İstanbul :
TOBB Yayını, 1986, ss.53-65.

Beseler, S. Hans Friedrich. «Avrupa Topluluklarında Anti-Damping
Ve Anti Sübvansiyon Politikası,» İKV Tarafından 15 Ekim 1985 Tarihinde
Tertiplenen Konferansın Metni.

Bilek, Zuhale. «AT Anti-Damping Mevzuatı Ve Uygulamaları,» AT
Anti-Damping Mevzuatı Ve Uygulamaları- Uluslararası Mal Dolaşımına
İlişkin Kurallar. İstanbul: Lebib Yalkın Yayınları, 1990. ss.1-5.

Bolat, Ömer. AET’de Anti - Damping Politikasının Uygulanması.
İstanbul : İKV Yayını, 1985.

Bolat, Ömer. «GATT Ve AET’de Anti-Damping Politikası,»

İKV Dergisi, Yıl VI, Sayı 45, Ocak 1986, ss.3-10.

Büyüktaşkın, Şener. Uluslararası Ticarete GATT Düzeni. Ankara :
İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Yayını, 1983.

Ceran, M. Kudret. «Rekabet Hukuku Ve Politikası Uyumu Çerçevesinde Türkiye İle Avrupa Topluluğu Anti - Damping Ve Anti Sübvansiyon Mevzuatlarının GATT Hükümleri Açısından Değerlendirilmesi,» (Ankara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Araştırma Ve Uygulama Merkezi Adına Hazırlanmıştır. Ankara, Temmuz, 1991).

Ceran, M.Kudret. «Türkiye'nin Anti-Damping Ve Anti Sübvansiyon Konusundaki Mevzuat Çalışmaları Ve Oluşacak Mevzuatın Avrupa Topluluğu Mevzuatı İle GATT Hükümleri Açısından Değerlendirilmesi, » Avrupa Toplulukları Konusunda Tebliğler. Ankara : Hazine Ve Dış Ticaret Müsteşarlığı, 1989, ss.166-178.

Demir, Ömür. «Avrupa Topluluğunda Ve Türkiye'de Dış Ticarete Haksız Rekabete Karşı Korunma Önlemleri, Dampingli Ve/Veya Sübvansiyonlu İthalâta Karşı Önlemler,» (Hazine Ve Dış Ticaret Müsteşarlığı İthalât Genel Müdürlüğünce Hazırlanmış Çalışma, Ankara, 1989).

Demir, Ömür. «İthalâta Vergi Uygulamaları,» Hazine ve Dış Ticaret Dergisi. Sayı 9. Temmuz 1992, ss.19-35.

Demirdağ, Erdener. «Avrupa Topluluğu Anti-Damping Politikası Ve Türkiye Topluluk İlişkilerinde Anti-Damping Düzenlemesi,» Maliye Dergisi.

Sayı 96, Eylül-Aralık, 1989, ss.35-61.

Dinler, Zeynel. Mikro İktisat. 6. Baskı Bursa: Uld. Üni.
Basımevi, 1989.

Dinler, Zeynel. Tarım Ekonomisi. Bursa: Uld.Üni. Basımevi, 1988.

Divitçioğlu, Sencer. Mikro İktisat. 6. Baskı, Kırklareli-Vize
1982.

Dizioğlu, Tamer. «Liberalleşme ve İthalatın Gelişimi 1985-1990,»
Hazine ve Dış Ticaret Dergisi. Sayı 9, Temmuz 1991, ss. 36-49.

Doğangün, Osman Merih. «Avrupa Toplulukları Anti-Damping Mevzuatı
Uygulaması,» (Ekonomi Ve Ticaret Müşavirliği Tarafından Hazırlanmış
Çalışma, Bürüksel, Mart 1990).

Doğruel, Selma. «Ortak Dış Ticaret Politikası Ve Dünya Ülkeleri
İle İlişkiler,» Avrupa Toplulukları Konusunda Araştırmalar. Ankara :
Maliye Ve Gümrük Bakanlığı, Planlama Ve Koordinasyon Kurulu Yayını,
1988, ss.107-124.

Eriş, İbrahim. «Avrupa Topluluklarında Dampinge ve Sübvansiyona
Karşı Korunma.» (Uzmanlık çalışması, Hazine Ve Dış Ticaret
Müşteşarlığı İthalât Genel Müdürlüğü, Ankara, Aralık 1992).

Eriş, İbrahim. Avrupa Topluluğu Ve Türkiye'nin Anti-Damping
Mevzuatlarının Karşılaştırılması Ve Katma Protokolün 47. Maddesinin

Değerlendirilmesi. Hazine Ve Dış Ticaret Müsteşarlığı, Mart 1992.

Ertürk, Emin. «Tarife Ve Ticaret Genel Anlaşmasının Mahiyeti
Üzerine,» Uludağ Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi. Cilt
IV, Sayı 2, Kasım 1983.

Ertüzün, Tevfik. «Uluslararası Ticarete Haksız Rekabet ve
Koruyucu Eğilimler,» Haksız Rekabete Karşı Önlemler Semineri. İstanbul:
TOBB yayını, 1986, ss.21-32.

Hazine Ve Dış Ticaret Müsteşarlığı. Avrupa Topluluğu Ve Türkiye.
Ankara, 1991.

Henderson, James M., Ricard E. Quant. Mikro İktisat. Çev. Erhan
Ada ve Diğerleri. Ankara: Teori Yayınları, 1986.

İnci, Barbaros. Avrupa Ekonomik Topluluğu Rekabet Kuralları
Çerçevesinde Müşterek Teşebbüsler (Joint Ventures). İstanbul : İKV
Yayını, 1988.

İnci, Barbaros. Avrupa Ekonomik Topluluğu Rekabet Politikası.
İstanbul : İKV Yayın. 1986.

İnci, Barbaros. Avrupa Topluluğunda Devlet Yardımları.

İstanbul : İKV Yayını, 1988.

İncei, Barbaros. «AET'de Anti-Damping Politikası.» Avrupa Topluluğu Genel Tanıtım Ve Değerlendirme. İstanbul: İKV Yayını, 1988, ss. 128-135.

İncei, Barbaros. «Avrupa Ekonomik Topluluğunun Rekabet Politikası,» Avrupa Topluluğu Genel Tanıtım Ve Değerlendirme. İstanbul : İKV Yayını, 1988, ss. 90-127.

İncei, Barbaros. «AET Rekabet Politikasının Temel Prensipleri,» İKV Dergisi, Yıl VI. Sayı 46, Haziran 1986, ss.23-30.

İthalât Genel Müdürlüğü. «İthalâta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkındaki Mevzuat,» İhtisas Toplantısı Notları, Adana Sanayi Odası Toplantı Salonu, 11.1.1990.

İthalât Genel Müdürlüğü. Damping Araştırma Merkezi. «Türkiye'de Damping Mevzuatı Ve Anti-Damping Uygulamaları,» Ankara, 1991.

İstanbul Sanayi Odası. 1992 AT Tek Pazarının Üye Olmayan Ülkeler Üzerinde Etkileri : Türk Sanayii ve 1991 Avrupa Tek Pazarı. İstanbul: İSO Yayın No: 1992/1, 1992.

İyibozkurt, Erol. Uluslararası İktisat Teorisi. Bursa: Uludağ Üni. Güçlendirme Vakfı Yayını, 1989.

Kalaycıoğlu, Sema. Dışticarete Korumacılık ve Liberasyon Teori ve Dnyadaki Uygulamalar. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım, 1991.

Kara, N.Belgin. «Roma Anlaşması Madde 85/1 Genel İlkesi,» Avrupa Toplulukları Konusunda Araştırmalar. Ankara: Maliye Ve Gümruk Bakanlığı Araştırma, Planlama Ve Koordinasyon Kurulu Yayını, 1988 ss.193-213.

Karluk, Rıdvan. Avrupa Toplulukları Ve Türkiye. İstanbul: Bilim Teknik Yayınevi, 1990.

Karluk, Rıdvan. Dnya Ekonomisinde, Uluslararası Ekonomik Kuruluş Ve Birleşimler. İstanbul : Bilim Teknik Yayınevi, 1990.

Karluk, Rıdvan. Uluslararası İktisat 1,2,3. 2. Baskı, Eskişehir: Anadolu Üni. Yayınları No:75, 1985-1986.

Kazgan, Gülten. Ekonomide Dışa Açık Büyüme. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, 1985.

Kazgan, Gülten. İktisadi Düşünce Veya Politik İktisadın Evrimi. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1980.

Kutay, Pars. «Avrupa Topluluğunda Dış Ticareti Devletleştirmiş Ülkelerden Yapılan İthalâtta Anti-Damping Uygulamaları,» Avrupa Toplulukları Konusunda Tebliğler. Ankara: Hazine Ve Dış Ticaret

Müsteşarlığı Yayını, 1990, ss.101-120.

Kuyumcu, Teoman. «Topluluktan Gelen Anti-Damping Tehlikesi,»

Avrupa Ekonomik Topluluğu Birinci Eğitim Semineri. İstanbul:IKV Yayını,
1983, ss.243-248.

Ladas, P. Stephen. Avrupa Ekonomik Topluluğu Üzerine Çeviriler.

Çev. Akar Öçal. Ankara: Avrupa Ekonomik Topluluğu Enstitüsü Yayını,
1968.

Linsey, Richard G., Peter O. Steiner, Douglas D. Purvis. İktisat.

7. Baskı, Çev. Ö.Faruk Batırel ve diğerleri, İstanbul: Bilim ve Teknik
Yayınevi, 1984.

Manisalı, Erol. Uluslararası Ekonomi Gümrük Birlikleri ve Dinamik

Entegrasyon Teorisi. İstanbul: Sermet Matbaası, 1971.

Oktav, Mete. , Rezan Tatlıdıl ve Mustafa Tanyeli. Avrupa

Topluluğunda Tüketiciyi Koruma Politikaları ve Türkiyenin Uyum.
Ankara: Kurtuluş Ofset Basımevi, 1989.

«Ortak Tarım Politikası» Avrupa Topluluğu Dergisi.

Sayı: 14 Ekim, 1976, ss. 10-12.

Öçal, Tezer. İktisat. Ankara: Gazi Üni. Yayın No: 44, 1984.

Özkazanç, Önder ve Diğerleri. İktisadi Analiz 1, 2, 3.3. Baskı,
Eskişehir: Anadolu Üni Yayınları No: 40, 1985-1986.

Özsunay, Ergun. «Anti-Damping Koduna İlişkin Bazı Düşünceler,»
Haksız Rekabete Karşı Önlemler Semineri. İstanbul: TOBB Yayını, 1986,
ss.69-89.

Özergin, Şevket. «Türkiye’de Anti-Damping’e Karşı Alınan
Önlemler,» Haksız Rekabete Karşı Önlemler Semineri. İstanbul: TOBB
Yayını, 1986, ss.95-103.

Parasız, İlker. «Günümüzde Dünyadaki Yeni Himayecilik Akımları
Ve GATT’ın Delinmesi Sorunu,» Maliye Yazıları. 8-9 Ağustos-Kasım
1987, ss.78-88.

Schricker, G. Avrupa Ekonomik Topluluğuna Dahil Ülkelerde Haksız
Rekabetin Önlenmesi. Çev. Akar, Öçal. Ankara: Eskişehir İktisadi Ve Ticari
İlimler Akademisi Avrupa Ekonomik Topluluğu Enstitüsü Yayını, 1971.

Seyidoğlu, Halil. Uluslararası İktisat, Teori-Politika Ve
Uygulama. Geliştirilmiş 7.Baskı. İstanbul: Güzem Yayınları, 1990.

Süner, M. Süreyya. «Uluslararası Ticarete Yeni Korumacılık
Yöntemleri,» 1980-1990 Döneminde Türkiye’de Ekonomi Politika
Uygulamaları. Ankara: Hazine Ve Dış Ticaret Müsteşarlığı Yayını, 1991,
ss.158-198.

Şenyüz, Doğan. «İhracatı Teşvik Araçları Ve Damping Fiyat Politikaları,» Maliye Yazıları, 5 Şubat-Mart 1987, ss.57-62.

Türkay, Orhan. Mikro İktisat. Ankara: Ankara Üni. Siyasal Bil. Fak. Yayınları No:551, 1986.

Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü. Avrupa Topluluğu ve Türkiye. Ankara: Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enst. Yayınları, No:220, 1987.

Unay, Cafer. Makro Ekonomi. 4. Basım. Bursa: Akademi Kitabevi, 1984.

Yakıcı, Ahmet. «İthalâta Koruma Politikaları Ve Anti-Damping Uygulamaları,» 1980-1990 Döneminde Türkiye'de Ekonomi Politika Uygulamaları. Ankara: Hazine Ve Dış Ticaret Müsteşarlığı Yayını, 1991, ss.37-56.

Yetkin, Münir. ABD'nin Telafi Edici Vergi Ve Anti-Damping Vergisi Soruşturmaları. Ankara: Türkiye Dış Ticaret Derneği Araştırma Merkezi Yayını, 1988.

Yücel, Bilal. «Avrupa Ekonomik Topluluğunun Anti-Damping Ve Anti-Sübvansiyon Mevzuatı Ve Uygulaması,» Maliye Dergisi, Sayı 97, Ocak-Şubat 1990, ss.21-48.

«Avrupa Topluluğu Rekabet Politikası,» İktisat

RESMİ BELGELER

AT Ko nsey Tüzüğü, 1988 Tarih ve 2423/88 Sayılı

Borçlar Kanunu

GATT Dökümanı, 30 Nisan 1987, MTN GNG/ NG8 / W / 2

GATT Dökümanı, 21 Ekim 1991, 1522 sayılı

Gümrük Tarifeleri Ve Ticaret Genel Anlaşması

Gümrük Tarifeleri Ve Ticaret Genel Anlaşmasının VI ncı Maddesinin
Yürütülmesine Dair Anlaşma, 12 Nisan 1979, Cenevre.

Gümrük Tarifeleri Ve Ticaret Genel Anlaşmasının VI, XVI ve XXIII.

Maddelerinin Tefsiri Ve Uygulaması İle İlgili Anlaşma,
12 Nisan 1979, Cenevre.

Hazine Ve Dış Ticaret Müsteşarlığı AT Koordinasyon Dairesi

Arşivi.

Hazine Ve Dış Ticaret Müsteşarlığı, Damping Araştırma Dairesi

Arşivi.

İthalâтта Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Kanun, Kanun numarası: 3577

İthalâтта Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Karar Ve

Yönetmelik.

Resmi Gazete (11.10.1990, 28.11.1990, 21.2.1991, 9.7.1991, 30.7.1991, 25.9.1991, 22.10.1991,
23.10.1991, 10.12.1991, 22.4.1992, 20.5.1992, 5.6.1992, 19.8.1992, 1.9.1992)

Roma Anlaşması.

Türk Ticaret Kanunu.